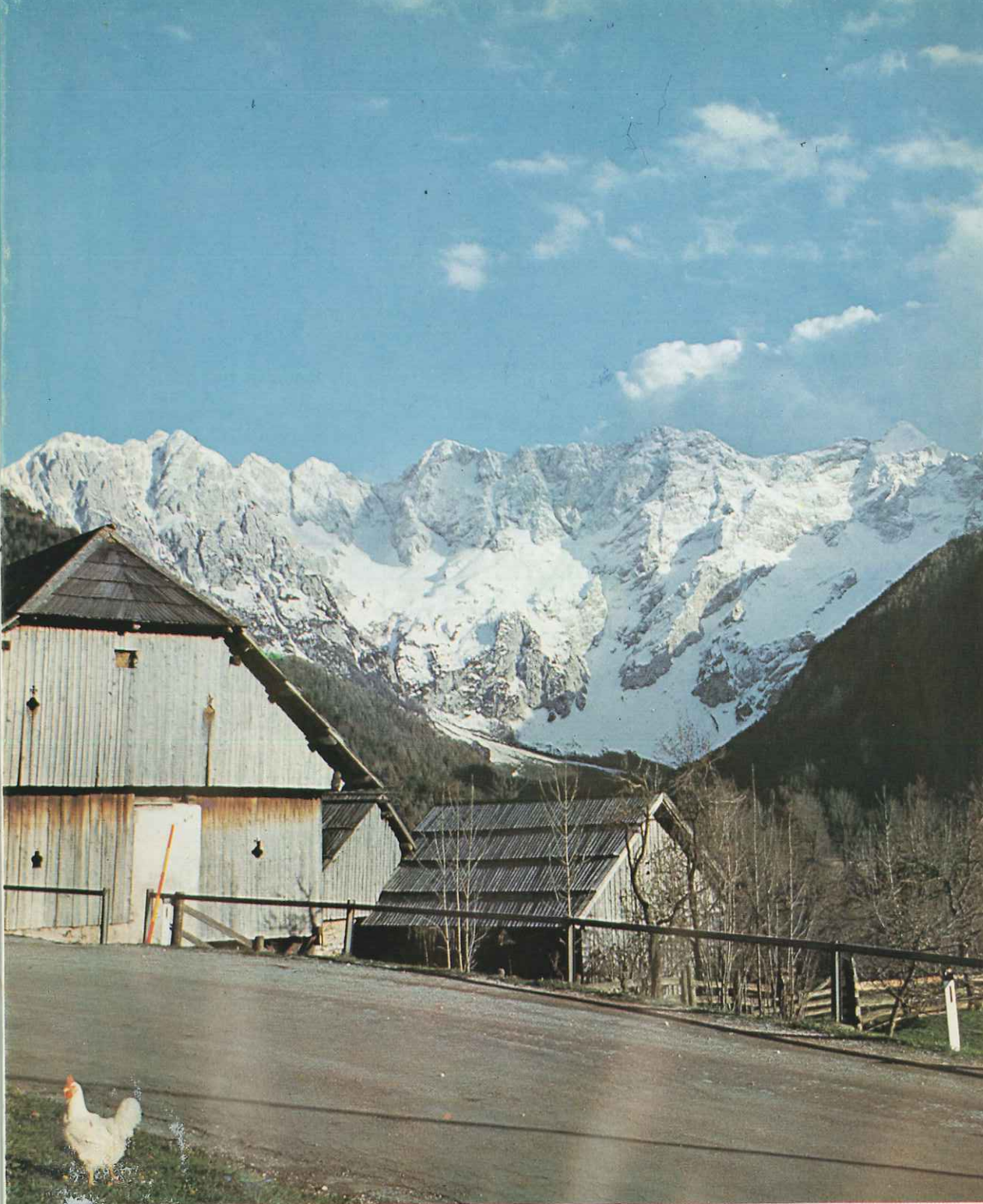

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

6

LETNIK LXXX

1980

PLANINSKI VESTNIK GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

dr. Miha Potočnik	Dr. Marijan Breclj — sedemdesetletnik	277
	Narava — taborništvo — planinstvo — in naša skupna pota	279
	Jožov intervju	284
Andrina Jager	Ciril Debeljak-Cic — petdesetletnik	288
dipl. ing. Dušan Krapež	V Zlatibor in na Drino	289
J. Andrej Dernikovič	Razmišljanje po torkovem himalajskem večeru	291
Matej Šurc	Sam, kot vihar ob poti prek Tosca	292
Matija Potočnik	Še nekaj o Stolu	293
	Izveček iz odredbe	295
Andrej Kranjc	25 let dela jamarskega kluba »Železničar« v alpskem podzemlju	296
Božo Jordan	Planinsko izobraževanje	299
	Društvene novice	302
	Varstvo narave	309
	Iz planinske literature	311
	Alpinistične novice	313
	Razgledi po svetu	315
	Na kratko	317

Naslovna stran:

Jezersko s svojimi gorami — Foto Franci Ekar

Notranja priloga:

1 Jalovec

2 Pogled z bivaka II v ozadju Macenovca, Dimniki, Luknja Peč
— Foto Aleš Doberlet

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogel, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

LETO LXXX | ŠT. 6 | LJUBLJANA | MAREC 1980

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

TOVARNA OBLAČIL
IN PERILA

MURA

MURSKA SOBOTA

Priporočamo vam
naša moška
in ženska oblačila,
namenjena
prostemu času.

POREZEN 1980:

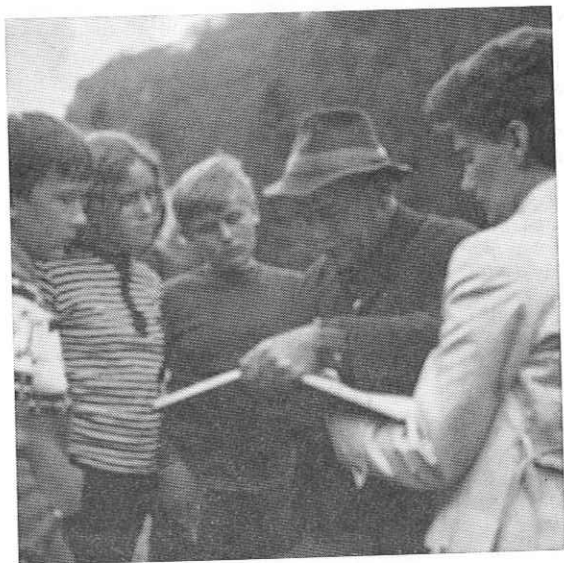
Letošnjega pohoda na Porezen sta se v spremstvu kranjskih planincev, v snežnem metežu, megli in močnem vetru udeležila tudi predsednik predsedstva SRS tovariš Viktor Avbelj-Rudi in član predsedstva SRS tovariš Tone Bole.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980 — 6

DR. MARIJAN BRECELJ — SEDEMDESETLETNIK

23. aprila 1980 je dopolnil 70 let dr. Marijan Breclj.

Njegovo življenjsko pot bogatega družbenega in političnega udejstvovanja so neposredno ob jubileju javno in izčrpno ocenili že drugi.

Planinski Vestnik pa se ob tem življenjskem mejniku ob številnih množičnih čestitkah želi spomniti predvsem jubilarovega planinskega lika in njegove življenjske, kar usodne, povezanosti z našimi slovenskimi gorami, pa tudi z gorami in planinstvom Jugoslavije.

Dr. Marijanu Breclju in njegovemu starejšemu bratu Bogdanu je prva pota v naravo in v gorski svet kazal njun oče Anton, znani zdravnik, sodobnik in kot znani »Bogdan Kazak« znani prijatelj trentarskega župnika Abrama.

Dr. Marijan Breclj je že v gimnaziju, v tridesetih letih — nazijskih letih, potem pa kot študent pravne fakultete v Ljubljani, v tridesetih letih — kolikor mu je to dopuščal študij pa razgibani politični boji za slovensko popolno univerzo in zoper šestojanuarsko vojaško-fašistično diktaturo, v katerih je v univerzitetni

študentski organizaciji, skupaj s komunisti in drugimi demokratičnimi študenti, odigral vidno in aktivno vlogo — veliko hodil v Julijske Alpe, Kamniške in Savinjske planine ter v Karavanke. Posebej se mu je priljubil Martuljek s svojimi stenami, grebeni, grapami in krnicami Za Akom in Pod Srcem. Tam je na ostrih skalah trgal hlače in rokave največ v družbi s svojima najožjima prijateljema Pepetom Černičem in Fedorjem Koširjem. Imel je dosti prijateljev in tovarišev tudi med ljubljanskimi skalaši in še posebej med jeseniškimi, ko je poleti leta 1935 nekaj mesecev delal kot odvetniški pripravnik v pisarni svojega svaka dr. Aleša Stanovnika, prav tako navdušenega planinca in posebnega poverjenika Osrednjega odbora SPD za gorsko reševalno službo na Gorenjskem.

Po vojni je bil dr. Marijan Brecelj kot podpredsednik slovenske vlade velik mecen in pospeševalec planinstva v Sloveniji. Bistveno je prispeval k temu, da je bila slovenska planinska organizacija hitro obnovljena. Posebej pa je s svojim zanimanjem in uspešnimi priporočili pripomogel k temu, da so bile z izdatnimi družbenimi dotacijami in proračunskimi subvencijami v zelo kratkem času za časa prvih predsedniških let Fedorja Koširja obnovljene številne, med vojno požgane in opustošene, planinske postojanke ter pota. Znano je, da je bilo v Sloveniji med vojno 49 planinskih postojank popolnoma uničenih (do tal požganih), 19 pa povsem izropanih in poškodovanih. Le redke so ostale nedotaknjene, čeprav je bilo tudi v njih precej škode, ker so bile vsa vojna leta zaprte in neoskrbovane.

Kot »navadni« planinec je dr. Marijan Brecelj po vojni — potem ko je med vojno dober spoznal Polhograjske Dolomite, Kočevski Rog, notranjsko hribovje in mnoga nevarna in dramatično zapletena partizanska pota za časa aktivnega dela »na terenu«, posebej pa še med sovražnimi ofenzivami in »hajkami« — spoznal in prehodil vse slovenske gore.

Planinski Vestnik je iz tistih časov objavil danes že zgodovinsko sliko, ko je naš slavjenec popeljal iz Bohinja na vrh Triglava svoja najbližja politična in osebna prijatelja Borisa Kidriča in Edvarda Kardelja. Velikokrat je bil v poznejših letih gost in dolgoletni sopotnik E. Kardelja-Krištofa na Velem polju in po gorah tam okrog. Ob praznovanju 200-letnice prvega vzpona »štirih srčnih mož« iz Bohinja na vrh Velikega Triglava, 27. avgusta 1978, nam je na množičnem zborovanju na Ribčevem Lazu prebral — žal že zadnje — pozdrave in sporočilo častnega predsednika slavnostnega odbora, takrat že težko bolnega E. Kardelja.

Dolga leta sva, posebno potem, ko sem se jeseni leta 1947 z Jesenic preselil v Ljubljano in v vladno službo, sama ali pa v družbi njegovega brata Bogdana plezala po skoraj vseh plezalnih smereh vzhodnih Julijskih Alp od Jalovca, Mojstrovke, Mlinarice, Škrlatic, zlasti velikokrat tudi severne Triglavske stene, Rjavine, Velikega Draškega vrha do Debele peči.

To so bile nepozabne ponovitve in obnovitve predvojnih plezalskih dosežkov, ki nam jih je tako kruto za dolga najbolj mladostna leta pretrgala zverinsko neusmiljena naci-fašistična okupacija. Takrat, ko smo ob sobotah popoldne kar neposredno od dela hiteli v naše gore, se je še lahko zgodilo, da smo še od vojne in dela utrujeni pod večer spešili iz železniške postaje v Martuljku v bivak za Ak, drugi dan pa v 19-urnem nepretrganem pohodu v krnico za Široko pečjo (»Amfiteater«), po vseh razžganih grebenih s prvega vzhodnega stolpa na vrh Široke peči pa naprej na Dovški križ in po Jugovi grapi ter mimo znamenitih macesnov nazaj za Ak ter v dolino in potem še — zbiti in utrujeni na smrt — pa neizrečeno srečni — z avtomobilom v Ljubljano. Ali iz Zgornje Trente od cerkve, kjer smo pri Špikovih pustili avto, v Zadnjo Trento, Zapodnem, na planino Zapotok ter po znani značilni gredi na severni raz Bavškega Grintovca, po razu na vrh in potem v gosti megli in neznanem brezpotju, zaman iskajoč sestop z vzhodnega grebena nazaj v Zapotok, v večurnem popoldanskem iskanju sestopa po žlebovih nad nepristopnimi prepadi pretavali vsa južna pobočja od vzhoda do zahoda, dokler — že pod noč — nismo »našli« markirane normalne poti z vrha Grintavca, ki smo jo opoldne prezirljivo zapustili, v vas Sočo. To je trajalo več kot 20 ur in nazadnje je bila utrujenost taka, da je med potjo v skrotju nad dolino Soče v temni noči Bogdan že videl na dozdevnem zelenem travniku prijazno razsvetljeno okno v prijazni koči na njem.

Privid se je seveda razbil ob spotikanju po grušču in koreninah spodnjega gozda — na mučni poti, ki je trajala še debelo uro, preden smo nekje prišli na cesto.

Verjamem, da so mnogi planinci prebrali tudi moje tri sestavke v knjigi »Triglav, gora in simbol« o Triglavskem oknu, čutarici in o Zlatorogovih policah. Tam je nekaj značilnih, človeško toplih jubilarntovih potez, ki pa se niso izkazale samo v gorah, temveč predvsem tudi v dolini. Lahko pa rečemo, da se je Marijanov kremeniti, vztrajni in vedno dosledni, pa prijateljsko topli značaj v veliki meri koval tudi v gorah.

Ko je odšel na odgovorno državniško delo v Beograd, je bil dr. Marijan Brecelj sprva uspešni predsednik Turistične zveze Jugoslavije, kjer se je izkazal s postavljanjem temeljev poznejšega množičnega jugoslovanskega turizma. Ko je tam opravil pionirsko delo, je leta 1961 prevzel odgovorno dolžnost predsednika Planinske zveze Jugoslavije, ki jo je nad vse srečno in s širokim razumevanjem planinskih nalog ne le v Sloveniji

temveč predvsem tudi v vseh bratskih republikah in pokrajinah — vodil vse do leta 1974 — torej celih 13 zares rodovitnih planinskih let. Brez pretiravanja in napačne hvale lahko rečemo, da je bila to zlata doba jugoslovanskega planinstva in njegovega množičnega razmaha ter družbenega uveljavljanja. Tako se tega časa še dandanes z velikim spoštovanjem do jubilaranta spominjajo številni planinski odborniki, aktivisti in planinci po vsej naši širši jugoslovanski domovini.

Planinskemu prijatelju dr. Marijanu Breclju k njegovi sedemdesetletnici iz vsega srca čestitamo in želimo še veliko planinskega veselja in zdravja številni njegovi prijatelji, planinski tovariši in vsi planinci Slovenije.

dr. Miha Potočnik

NARAVA — TABORNIŠTVO — PLANINSTVO — IN NAŠA SKUPNA POTA

(Intervju Planinskega Vestnika s predsednikom Taborniške zveze Slovenije tovarišem Ljubom Jasničem)

Ljubo Jasnič: Sam sem planinec, član PD Rašica; pravzaprav je včlanjena v to društvo vsa moja družina, ki pa ni velika. Z ženo imava fantka, starega dve leti. Dejana, in vsi radi hodimo v naravo, v gore. Morda mi je to ljubezen rodilo tudi dejstvo, da sem dolga leta živel na Jesenicah, ko mi je Jaka Čop že kot osnovnošolčku z besedo, še bolj pa s svojo prelepo fotografijo, približal lepote gora. Pa Joža Čop, ki je znal tako po svoje pripovedovati. Seveda pa se ob vsem tem nisem učil plezanja, zavoljo tega nimam takih izkušenj v teh veščinah, kot jih ima Tomaž Banovec. Tudi Miha Potočnika štejem med tiste planince, ki jih cenim zaradi njihovega širokega strokovnega znanja, človeške topline v odnosu do vsega, kar nas veže ... Sploh so pravi planinci fejest ljudje — to zadnje sem zapisal z veliko začetnico!

Rad imam Gorenjsko, čeprav je pri nas povsod lepo. Lepo je posebej tedaj, kadar se peljem iz Ljubljane, ko sem zunaj tega hrupa. Vidim Triglav ... In še naprej, tam pri bistriškem križišču, ko so gore, venec gora, ko je vse to pred menoj kot na dlani. Res, lep je ta svet; čeprav ima vsaka pokrajina nekaj lepega v sebi, je Gorenjska zame tista, ki me veže ...

V tem je tudi moj odnos do narave. Pravzaprav postavljam v ospredje najprej odnos do ljudi, ta je pomemben. Ta je važnejši od, recimo — pejsažev. Občudovanje je last čustvenega sveta, prvo pa je tisto, kar obstaja med nami, ljudmi. Vsebina, ki izhaja iz tega, ta je pomembna.

To moje občudovanje gora je povezano s spoštovanjem. Občudujem jih; spoštujem jih tedaj, ko jih gledam od daleč, spoštujem jih, ko jih spoznam поблиže. Je pa mnogo podrobnosti na njih, ki jih nikoli ne bom spoznal. Nikoli na primer ne bom preplezal Severne, na Triglav bom pa še šel. Zato, ker prvega ne zmorem, drugo, to pot na Triglav, to pa zmorem. Toda tisto, kar mi ni dostopno, enako spoštujem kot to, kar zmorem, kar sem premagal, dosegel. Ker vem, da je bil tudi za to potreben napor, da je bilo za to potrebno spoznanje.

Planinski Vestnik: Planinci, pravijo, so zagledani v svoje gore, v svoje panorame, ki jih srečujejo na gorskih poteh. So taki, prav gotovo, da so; sicer ne bi bilo doživeti. To pa seveda velja za vse, ki iz kakršnihkoli razlogov zahajajo v tako okolje. Planinci pa so tudi stvarni opazovalci, vsega, kar jih obdaja. Vzemiva iz vsega tega pojav, ki ni neznan tudi drugim, vsem, ki imajo kakršnokoli povezavo z dogajanjem v naravi — pojav množičnosti. Ta sodobni fenomen sicer radi pripisujemo le planinstvu pa mislim, da ga je treba jemati širše. Tudi taborniki se soočajo z njim.

Ljubo Jasnič: Množično obiskovanje gora predstavlja dejstvo, na katerega moramo v sedanjem času računati. Vendar menim, da bi v tem množičnem obiskovanju narave, gora, morali poiskati nekaj novega, nekaj bi morali ukreniti, spremeniti. Ne bi smela več obveljati zgolj samoiniciativa. Bolj organizirano bi morali to našo naravo »razprodajati«. Mislim tu predvsem na Triglav. Tako na primer avgust ne bi bil več tisti mesec, ko je najbolj zanimiv za obisk, potem pa v gorskem svetu spet zavlada tišina. Sam sem bil na Triglavu dvakrat, obakrat z jeseniškimi železarji, tedaj ko pomine tisti naval ... Ne zato, da bi me ljudje motili, to ne, pač pa zato, ker bi se v tisti množici na triglaviških poteh počutil tako, kot da bi hodil po najbolj prometni Titovi cesti v Ljubljani ... To pa ni namen planinstva, če se ne motim.

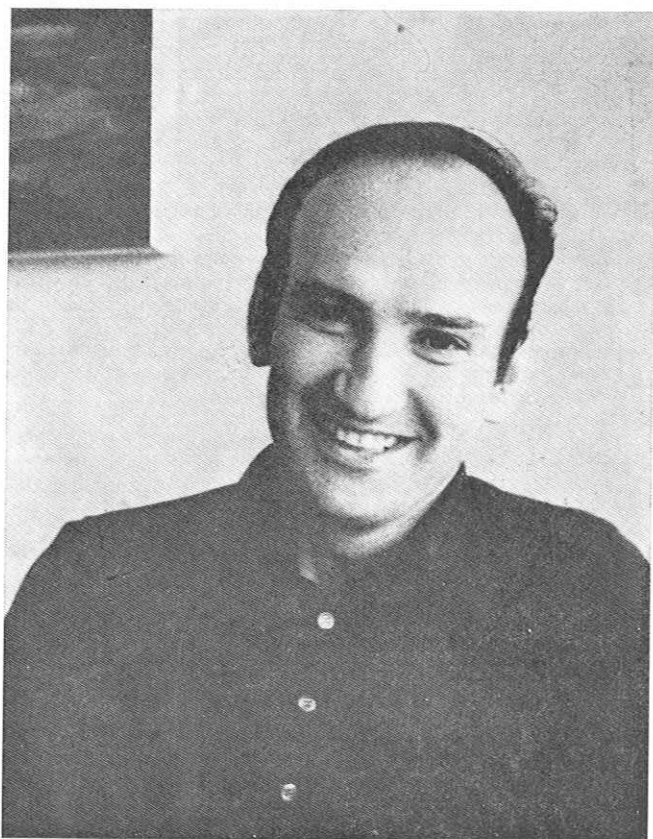
Kar poglejmo letošnji Stol. Potrebna bo gotovo večja odgovornost, boljša organizacija, ker je res vprašanje, če gredo lahko prav vsi v takih razmerah, kot jih Stol kaže v februarju, na njegov vrh. Res je, vsakdo je lahko tabornik, lahko je tudi vsak planinec, zahteve, ki jih narava, gora postavlja pred tistega, ki jo hoče premagati, te zahteve pa so take, da je potrebno poprej poznati prav to, te zahteve. Pa jih res poznajo vsi? Ne, ker se zanesejo na organizacijo, na varnost, ki jim jo organizator jamči... Saj sicer ne bi šli na Stol, če tega ne bi bilo. Stol je vendar v tem letnem času — prazen. Vsakomur, kdor hodi v gore, je potrebna šola, izobraževanje, ki bo dala posamezniku potrebno znanje. Pravijo tudi: Bomo prenesli to manifestacijo na ustrežnejši čas. Kaj bi jo prenašali! Spominov revolucije vendar ne moremo prenašati na drugačne datume, tako bi izgubili ves svoj smisel. Pa naj Stol obiščejo tisti, ki bodo kos tem naporom, tej zahtevni zimski naravi.

Planinski Vestnik: Sodelovanje med organizacijami, ki jim je glavni poligon narava, je izredno pomembno vprašanje, ki bi utegnilo biti zanimivo tudi za skupno načrtovanje dela v prihodnosti. Doslej, to moramo ugotoviti, so medsebojna delovanja, medsebojna srečanja in načrtovanja nekaterih akcij bila prepičla, da bi mogli biti s tem zadovoljni. Prav gotovo je mogoče že v tem trenutku najti niz odprtih možnosti med taborniško in planinsko organizacijo, ki bi to pobudo pomagale uresničiti.

Naj sem dodamo še dejstvo, da je v planinski organizaciji skoraj polovica članov mladih, taborniki pa združujejo skoraj v celoti samo mladino. Neizčrpne možnosti, ki izvirajo iz narave same, najdejo svoja mesta, svoje potrditve v programih in konceptih obeh teh dveh »armad« mladih tabornikov oziroma planincev.

Vzemimo temu dejstvu jedro pa bomo takoj spoznali, da je v vsem tem dogajanju še kako prisotna družba, se skozi vse te dejavnosti zrcalijo obveznosti do skupnosti ne glede na različna izhodišča v postavljanju delovnih konceptov.

Vsekakor pa bi torej mogli prav v tem najti krepko rdečo nit, ki še kako veže mladi svet, pa naj si bo to »taborniški« ali pa »planinski«.

Ljubo Jasnič

Ljubo Jasnič: Mislim, da so te pregrade narejene umetno in to v vodstvih, pri ljudeh, med članstvom nikakor ne. To je dejstvo, ki ga bo treba odpreti, saj moramo upoštevati množico, ne pa sektaštva, ki nikamor ne vodi. V bistvu je namreč tako, da nas v masovnih akcijah še marsikaj loči, ne samo uniforma, nastopamo vsaksebi, ko bi morali skupaj, trošimo moči, ko bi jih lahko bolj racionalno razporejali pa če gre za samo varstvo narave, ki nam je po konceptu skupno pa tja do različnih tečajev, gozdnih šol in bi lahko, če bi se zavzeli, imeli enotne akcije za skupno izobraževanje, saj je mnogo tēm, ki so si med seboj enake in jih izvajamo dvakrat; imeli bi boljšo organizacijo, v mislih imam tudi izdajateljsko dejavnost, revijalno itd.

Tako kot druge organizacije, v katerih deluje predvsem mladina, tako tudi taborniška, ne morejo učinkovito delovati brez medsebojne povezave. Zavoljo tega nikakor ne moremo mimo dejstva, da bi morali s skupnim medsebojnim povezovanjem iskati poti in rešitev v konceptih, po katerih delujemo v naši družbi. Ne moremo tudi mimo dejstva, da gre pri vsem tem za visoko stopnjo enakopravnosti, enakopravnega sožitja med starejšimi člani in med mladino, ko starejši prilagajajo k rezultatom dela v organizaciji, k iskanju medsebojnih stičnih točk svoje izkušnje, mladina pa se v te organizacije vključuje po svojih interesnih področjih. Prav zaradi tega, ker izvajamo enak družbeni koncept socialistični, samoupravni, ker nas združujejo enake družbene naloge, bo zelo težko najti možno obliko, ko bi take organizacije, kot je planinska in kot je taborniška — živela vsaka zase, saj gre navsezadnje v vseh stičnih točkah, ki jih poznamo v obeh organizacijah, za eno in isto osebo, gre za planinca, tabornika, mladince, to je člana iste družbe, člana SZDL, ZSMS, člana iste interesne sfere, za enega samega človeka, katerega interesne niti se cepijo v različne smeri in izžarevajo v to ali ono organizacijo. Seveda pa pri tem ne moremo mimo specifičnosti, s katerimi se posamezne organizacije ločijo med seboj, tako tudi taborniška, planinska.

Pa tudi na tem področju bi našli mnogo stičnih točk, s katerimi bi bilo mogoče najti obliko skupnega sodelovanja. Vzemimo na primer kar varstvo okolja, narave. Naloge v zvezi z varstvom narave, okolja, so v obeh organizacijah enake. Morda ene bolj zanima gorata narava, druge bolj dolina, gozd, kar pa ni bistveno, ker se tudi v tem zanimanju največkrat najdemo na isti poti. Taborniki naravo varujejo, jo čistijo, ohranjajo jo prvobitno. V praksi je podoba taka, da dobesedno čistijo za tistimi, ki so naravo uporabljali. Ne bom dejal, da so to samo odrasli ljudje, so pa vsekakor to »uporabniki« narave, ki jim varstvo okolja še ni prišlo »za kožo« in puščajo za seboj svoje potrošniške ostanke... Pa pridejo taborniki in vse to poberejo in vzpostavijo spet naravni red in ravnotežje.

Vsekakor je to prav, če gre za akcijo, za koncept, kot gre na primer za akcijo, ki jo organizirajo planinci na Triglavu, ko očistijo skupno celotno področje; ne bo pa prav, če bi to paberkovanje postalo »smetarsko«, če bi to postala ena izmed osnovnih nalog tabornikov, ko gre vendar za nekaj povsem drugega, ko gre za organizirano dejavnost, v kateri gojimo z vsa resnostjo tudi odnos do okolja in njega varstvo, kar pa je precej daleč od »vzgajanja smetarjev«.

Vse to sega na področje, kjer bodo morali obveljati skupni interesi, kjer bi morali poiskati uporabne oblike skupnih dogovorov, se pomeniti o prioritetah, o planu dogovarjanja med seboj, kaj lahko skupaj napravimo, ne pa da opravljamo iste reči ob istem času in tako cepimo dragocene moči. Kar vzemimo za primer gozdno šolo v Bohinju. Ta je na leto zasedena le mesec in pol, potem pa je tu mir. V njej učimo tudi večšine, o katerih so mladinci slišali na primer že v tečaju za mladinske vodnike. Tako pa bi, če bi koordinacija stekla na vseh ravneh, lahko te reči koristno usklajevali.

Seveda pa ne smemo reči, da ne poznamo skupnega sodelovanja; vzemimo Milovanovičev memorial za primer. Toda to je premalo, premalo je le enkrat na leto, potem pa gremo spet vsak na svoje. Planinci in taborniki bi morali nastopati skupaj v javnih manifestacijah na primer, javnih akcijah, kot je to Dan planincev, Planinski tabor in druge planinske prireditve in narobe. Taborniki bi zlahka pokazali nekaj svojih veščin, ki bi zanimale tudi druge, planince in neplanince; večšine postavljanja šotorov, kurjenja tabornega ognja in drugo... Enako tudi planinci. Te skupne demonstracije bi mnogo bolj učinkovale, kot pa če bi jih prikazovali zgolj na nekakšnih obveznih tečajih za spoznavanje takih reči, ki bi jih občani morali obiskovati...

Planinski Vestnik: Taborniki kot planinci delujejo, lahko bi rekli neposredno tudi v tistih programih, ki sodijo v skupni koncept družbene samozaščite in ljudskega odpora. Niz delovnih oblik je takih, ki pomagajo dopolnjevati znanje in izkušnje, ker so pač povezane z naravo, z osebnim angažmajem, z načrtnim pridobivanjem sposobnosti, premagovati najrazličnejše zapreke, napore in podobno.

Taborniki so v tem pogledu za svojo dejavnost izredno natančno izdelali načrte izpolnjevanja teh obveznosti. Morda bi mogli prav v tem najti možnosti skupnega povezovanja, kaj menite?

Ljubo Jasnič: Res je, neprecenljivo vrednost taborniškega dela, v primerjavi s planinskim, predstavljajo poglavja, ki so obsežena tudi v SLO in družbeni samozaščiti. Delovanje v organizaciji, kot je taborniška, ki ne bi bilo povezano s temi skupnimi nalogami, bi predstavljalo veliko zmoto in veliko pomanjkljivosti. V tem poglavju imamo morda največ stičnih točk, saj gre v obeh primerih za značilnosti, ki jih v svoje delo črpamo neposredno iz narave same. V tem pogledu razvijamo tiste oblike dela znotraj organizacije, ki naj bi v dani situaciji najbolj koristile. In tako smo tudi na tem področju trčili ob dejstvo, da brez skupne povezave ne bi mogli uresničevati tistih nalog, ki se organizacijsko med seboj prepletajo. In tako lahko spet spregovorim o odprtosti organizacije. Taborniki smo se recimo odprli že na dveh bistvenih ravneh. Najprej: prirejamo taborniške akcije, ki so povezane s partizanskimi pohodi, kjer praktično demonstriramo tiste veščine, ki so zajete v učnih programih tabornikov: postavljanje šotorov, orientacija, urejanje taborov, prižiganje ognja, itd. Vse to seveda sodi v poglavje prenašanja znanja zunaj taborniške organizacije, se pravi tistim, ki niso taborniki pa bi jim tako znanje v izjemnih razmerah utegnili koristiti. Naj se ustavim pri dveh velikih izkušnjah, s katerimi smo si obogatili koncept dela v prihodnje. Prva izkušnja je »Posočje«, ko so bili prav taborniki praktično prvi na mestu, kjer je bila pomoč potrebna. Potem Črnogorsko primorje. Tudi tam so se taborniki izkazali predvsem v samoiniciativnem smislu, kar je dalo tudi skupne in seveda za nas izredno dragocene rezultate.

Naši akcijski koncepti torej ne zadevajo zgolj nekakšnega morebitnega vojnega stanja, ampak so prav tako orientirani na izredne razmere, na morebitne naravne katastrofe, ki nas utegnejo zadeti. Povsem v skladu s tem smo ustanovili na primer 13 področnih taborov z enotno opremo, ki so namenjeni za potrebe taborniškimi enotam na terenu za izobraževanje in seveda za izredne situacije, za potres na primer.

V tem pogledu sodelujemo tudi z Rdečim križem Slovenije in sicer tako, da nam dajo na voljo medicinske skupine, ki se aktivirajo tedaj, ko nastane za to potreba. Tako so skupine 8 do 15 tabornikov na terenu natančno poučene o svojih nalogah, ko morajo ob potrebi postaviti področni tabor, kot je predvideno, in ga seveda tudi ustrezno zavarovati. V tem primeru deluje v okviru tabora tudi tričlanska medicinska ekipa, ki jo da na voljo RK. Vse to je že usklajeno z republiškimi upravnimi organi in je torej tudi možno, da tak tabor spremeni lokacijo, če seveda za to obstajajo upravičene potrebe. Ti področni tabori so namenjeni, kot sem dejal, predvsem tabornikom. To so centri za vzgojo, predvsem pa oživljajo taborniško življenje prav tam, kjer doslej taborništva ni bilo. In to je dobro. Vsako leto te področne tabore tudi širimo in utrjujemo organizacijsko strukturo.

Preizkusili pa jih bomo v naslednji akciji »Nič nas ne sme presenetiti«. To je torej v taborništvu novo. Očitno je, da je s takim načinom zagotovljena večja organiziranost, predvsem pa mobilnost in, kar tudi ne gre prezreti, večje so možnosti za izobraževanje tabornikov in pa vključevanje le-teh v druge organizacije s podobno dejavnostjo, kot je taborniška, pri čemer imam seveda vsekakor v mislih tudi planinsko.

Seveda pa s takim delom nastanejo tudi dodatne zadalžitve. Pravzaprav je povezava nujna. Posebej, kar zadeva politično delovanje, morajo biti koncepti združeni; biti moramo na »skupni fronti« tako v SZDL, ZSMS itd., kar pa zadeva operativno delovanje, pa moramo nastopati enotno, tako v pogledu ugotavljanja proračunske vrednosti skupnega dela, kot v pogledu skupnega dogovarjanja v okviru samoupravnih interesnih skupnosti in tam iskati možne vire za skupne realizacije delovnih konceptov, nabavo potrebne opreme, oprave in drugega materiala. Kolektivno članstvo v okviru ZSMS in SZDL tak način že omogočata, čeprav v tem trenutku glede koordinacije same še ne gre tako, kot bi bilo želeli.

Planinski Vestnik: Tole, zadnje vprašanje pa je sestavljeno kar iz dveh radovednosti: Kadar ste v gorah, ali se počutite kot tabornik ali kot planinec?

Ljubo Jasnič: Kadar sem na Triglavu, ne kričim, da sem tabornik, ko sem vendar planinec, sicer pa naj odgovorim z novim vprašanjem: Vprašanja v takih primerih vendar niso potrebna. Kadar si v gorah, ni pomembno poudarjati, da si član te ali one organizacije...

Planinski Vestnik: Planinski Vestnik je glasilo s svojo tradicijo. Vam je kot tako všeč?

Ljubo Jasnič: Dober je. V redu. Kritično pa naj dodam: preveč literarno je usmerjen, premalo strokoven, premalo je v njem razmišljanj o planinski zvezi, o njej sami. Je pa bogat.

Planinski Vestnik: Kje so po vašem mnenju stične točke, kjer naj bi se v svojem delu srečevali taborniki in planinci?

Gore nas združujejo ...

Foto F. Ekar

Ljubo Jasnič: Najprej nekaj iz naših načrtov: Angažirati želimo mladino po celodnevni šolah. Razširili bomo glasilo Tabor, saj zdaj naklada 4000 izvodov v odnosu do 22 000 članov ne ustreza ...

Skupna pa ostajajo, slej ko prej vprašanja SLO in DS, pa tudi vprašanja, kako reševati probleme materialno finančne narave ...

Najbrž se že vnaprej preveč pogovarjamo o taborniških problemih; mi zdaj prehajamo »od spodaj navzgor«. Imamo že področne tabore, kupili smo uniforme, nekaj šele, kolikor je bilo pač mogoče, vendar že toliko, kolikor jih je, pomaga širiti našo organizacijo.

Zagotoviti je treba več sredstev, to pa je prav gotovo naša skupna naloga; dodelati oblike izobraževanja, jih tudi izpeljati, usmerjati tja, kjer mladina živi ... Pa še vse tisto, kar sva povedala poprej. Tega pa je še gotovo več, kot pa sva zmogla v tem kratkem času ugotoviti, toda že toliko je kar dovolj povedanega za našo skupno popotnico v načrtovanje prihodnjega dela, ali ne?

Risal B. Vild

JOŽOV INTERVJU

(Pred 5 leti, 30. 6. 1975, je umrl Joža Čop)

Joža Čop,
najpopularnejši
slovenski planinec

Jožov intervju je natančen prepis posnetka z magnetofonskega traku; posnetek je nastal ob tiskovni konferenci, ko je izšla Svetinova knjiga *Stena*, v letu 1973. Prepis je dopolnjen le toliko, da so nekatere narečne besede predstavljene v knjižno izreko in to tedaj, kadar je šlo zgolj za razumljivost. Ostalo pa je zapisano brez dodatnih besed in popravkov. V prepisu pa so seveda izpuščeni drugi govorniki. Navedel sem le njih kratko vsebino zgolj zato, da ne trpi rdeča nit pogovora, ki je tedaj tekkel ob sami tiskovni konferenci tudi (in predvsem) z Jožo Čopom. Prepisal Marijan Krišelj.

Knjigarna, mnogo ljudi, gostov, novinarjev pa tudi tistih, ki so prišli kar tako, ker jih pač zanima vsak tak kulturni dogodek in se vedno radi pogovarjajo o planinskih rečeh... Vse govori vprek, iz tega izstopa Jožov glas. Utrujen je, pa vendarle razumljiv in zanj značilen.

Joža (Svetini): A veš, da mi je Mojca nekam čevlje dala... (Smeh.)

Tone: A fajfo, to pa imaš, fajfo?

(Mojca se smeje.)

Tone: Tu jo imaš... Pa tobak... Bom pa jaz, hudiča, poiskal... Na jo... Evo... Joža ni nikoli brez fajfe, hudiča...

Začne se tiskovna konferenca

Govorita Tone Pavček in Tone Svetina. O knjigi Stena. Svetina zaključuje:

... Joža je bil do 64. leta aktiven plezalec. Jaz sem prepričan, če ne bi imel to nesrečo z boleznijo, bi bil letos poleti prav gotovo na vrhu Triglava stal, morebiti pa bi še katerega peljal čez steno...

Joža: Za stavo bi gotovo šel... Pa Miha... Miha...

Tone: ... Najbolj zanimivo pa je to ... Joža se ni nikdar resno poškodoval. V alpinizmu jih je veliko šlo, ampak precej po svoji krivdi ... On je vedel, kdaj je treba tvegati in koliko ... In to je najbolj bistveno za vzgojo volje, da veš, koliko tvegati ... Jug je postavil za več generacij ideologijo alpinizma, ki jo je mogoče seveda nekoliko korigirati, ampak je kljub temu sprejemljiva. Bil je sam žrtev ... On se ni držal tega, kar je postavil, medtem ko se Joža, Miha Potočnik, Stanko Tominšek in vsi ostali naprej so ... in zdaj tale mlada plejada, plezalci, ki jih imamo, ki so osvajali Himalajo ... V njih je to Jugovo, v njih so Jugova načela ...

In Jug je takrat rekel, takoj po prvi svetovni vojni: Kje se mi lahko pokažemo ... Ne moremo tekmovali v vseh ostalih stvareh kot veliki narodi ... Ampak, s kulturo, katere osnova bi bila samovzgoja, ki jo je on iskal v steni ... Potem pa tudi mi lahko pokažemo vsemu svetu, da ima mali narod na tej obli ravno tako pravico živeti in da je ravno tako potreben, kot so potrebni veliki narodi ... V tem je tudi ideja, ideja koeksistence, ki jo je Prešeren dal v Zdravici, ideja, za katero se danes borimo s Titom ... Do obstoja malih in da imajo tudi ti svojo čast in svoje mesto ...

Joža: Jaz bi samo to rekel o Jugu ... Jug je bil filozof ... Je prišel k meni, je rekel:

Joža, zdaj sem pa jaz eno drugo smer pogruntal ...

Sem rekel, kje?

Pravi: Tukaj, bolj proti koncu Luknje dol, je rekel, pride ravno na Bambergov pot ven ... Je rekel. Tja gor bova šla.

Sem rekel: Ti, meni še niso repetnice zrasle ... (smeh, Jožov) ...

Sem rekel: Kam tja gor, porkafiks, saj vidiš, da ne moreš nikamor zabit. To je gladka stena ... Ja ... Je rekel, pa moraš prit ... Je rekel: Ti moraš voljo prepričati, da moraš čez steno ... Ja, hudiča, jaz ga gledam nekaj časa. Sem rekel: Ti si pa malo čez les ... Ne, hudiča, če se ti nekam zagrižeš, je rekel, pa nekaj misliš, da svojo voljo postaviš pred sabo, pred skalo — prav tule gori bova šla — pa moraš priti ...

A, sem rekel, Klemen, kolikor sva prijatelja, lahko greš, jaz bom pa doma ostal ...

Jug je bil res človek, ampak on je imel fiksno idejo ... Če se je kam zagrizel, da mora priti ... To je tista filozofija, ki je trapasta ... (nekaj časa nerazumljivo) ... Če nimaš ti pregled stene, če ti ne upaš samega sebe toliko premagati, da bi čez prišel ... Ja, pa nisem bil namenjen, da bi se ubil ... Veš, saj je bil fejest mož, vsa čast in slava njemu, ampak tisto njegovo filozofijo jaz nisem mogel sprejeti ... Da moraš naravnost gor ... Saj nisem muha ... Jaz sem čakal in gledal ...

Gledal in sem čakal, preden sem šel v centralni steber. Zakaj? Šel sem takrat na Mali Triglav, veš takoj tu zraven (Joža misli Mali Triglav ob Aljaževem domu, op. prep.) pa mi je posodil profesor, ne vem, kako se je že pisal, daljnogled, ki je dvanajstkrat povečal ... Sneg ... Sem šel pa takrat gledat, ko je ravno padal ... (naprej je nerazumljivo) ... Je pa tak dan bil, da je prav počasi snežilo ... Tak dan je za steno ogledovat ... (Naprej nerazumljivo. Verjetno: Kadar sneži, mora biti vreme mirno, da ne nosi veter snega tja v steno, ker bi od takega opazovanja stene ne imel nič. Nov sneg steno šele prav razčleni ...) ... No, potem sem pa z daljnogledom gor gledal ... zraven je bil tudi Miha ... Smo pa le videli, da je ... (naprej spet nerazumljivo) ... Če mi je dolgčas bilo, sem šel včasih sam, včasih ... Samo enkrat sem peljal Miss Copelandovo. Peljal sem jo čez Špikove grebene ... O, takrat je bilo heca ...

Zdaj je bila pa taka megla, da se je sprehajala ... (nerazumljivo) ... Tam spod jo pripeljem pa pravi ... (nerazumljivo) ... Katnikovega(?) Lojza sem s sabo imel. Sem rekel, da boš malo varoval, zdaj je pa megla prišla (nerazumljivo) ... Je rekla: Joža, a ka veste, kje smo ... Kako bom vedel v taki megli ... Potem je pa rekla: Jaz bi pa šla na st ... Malo na ta veliko ... Jaz sem pa rekel: Hudičeva baba, nekaj drugega ima, sem šel pa »špegat« ... Je pa molila tam zadaj ... (smeh) ...

Pa pridemo na vrh ... Ona pa spet ... Proti vrhu smo že prišli ... Jaz sem pa vedel, kje je vrh in tista škatla, kamor se plezalci vpisujejo pa planinci. Sem rekel: Zdaj pa res, zdaj sem pa čisto orientacijo izgubil ... Sem jo pa navizal, da je prišla ravno na vrh do tistega ... O Marija, bi ti videl, kako je vpila ... Ko je tisto škatlo dobila ... Jaz pa: Hudiča, ne morem verjeti, da smo na vrhu ... Medtem se je pa zjasnilo. O kakšna je bila ... Potem je bila pa muja dol z njo ... Tam je bila še tista navadna pot za Špik, po rušju, nobeden je ni izsekala, še danes ne ... Zdaj ne hodijo sem več tako plezat ta mladi ... Sem jo pa tam dol čez peljal ... Sem rekel: Zdaj bomo pa tukaj prenočili, ni drugače ... Sva bila pa že dol. Tam, kjer greš v Krnico ... Je rekla: Ti, tu je pa ena pot. Sem pa rekel: Je, morebiti pa ta pot še do kake bajte pripelje ... (nerazumljivo) ... No, potem sva šla pa v Ilirijo ... Potem je pa govorila naprej in nazaj, kje vse sva hodila ... Je pa bila fest ženska ... Je pa taka bila, veš ... Sem ji ponujal čaj ... Je rekla: Ne, sline požrem, je pa dobro ... Ja, hudiča, sem rekel, samo od slin čaj ... Je rekla: Ne, boste živeli ... Ja, je rekla, iz želodca gor pokličeš ... To je pa za žejo, je rekla ... In nisi nikoli žejen. Sem rekel: Glej jo no, babo, ta je pa tako lakomna, da še slino špara (vsesplošen smeh).

Tone: Joža, tisto povej, kako vas je Aljaž, ko je rekel, da ne boste plezali, da je stena njegova, da jo je on kupil ...

Joža: Ja, ja ... Sem večkrat pri njem bil, enkrat sem še prenočil pri njem pa sem zato moral k maši ... Ja, je rekel: Joža, jaz ti pa samo nekaj povem. Če bom jaz tebe moral pokopati, ko sem jih že toliko, te bom z lopatico po riti usekal ... Zdaj ti to povem ... Če se boš ... (nerazumljivo, verjetno naprej takole: ubil, me ne boš mogel slišati ...) Jaz pa nazaj: Vsaj pogreba ne bo treba plačat ... A, je bil fejest možakar drugače ... Tone: Kako je, ko je tablo naredil ... Je rekel, da bo tablo postavil pred steno ... Jugu pa vam ...

Joža: Ja, ja, je rekel ... To ba pa Miha povedal ... Miha ti si tam doma (naprej je nerazumljivo).

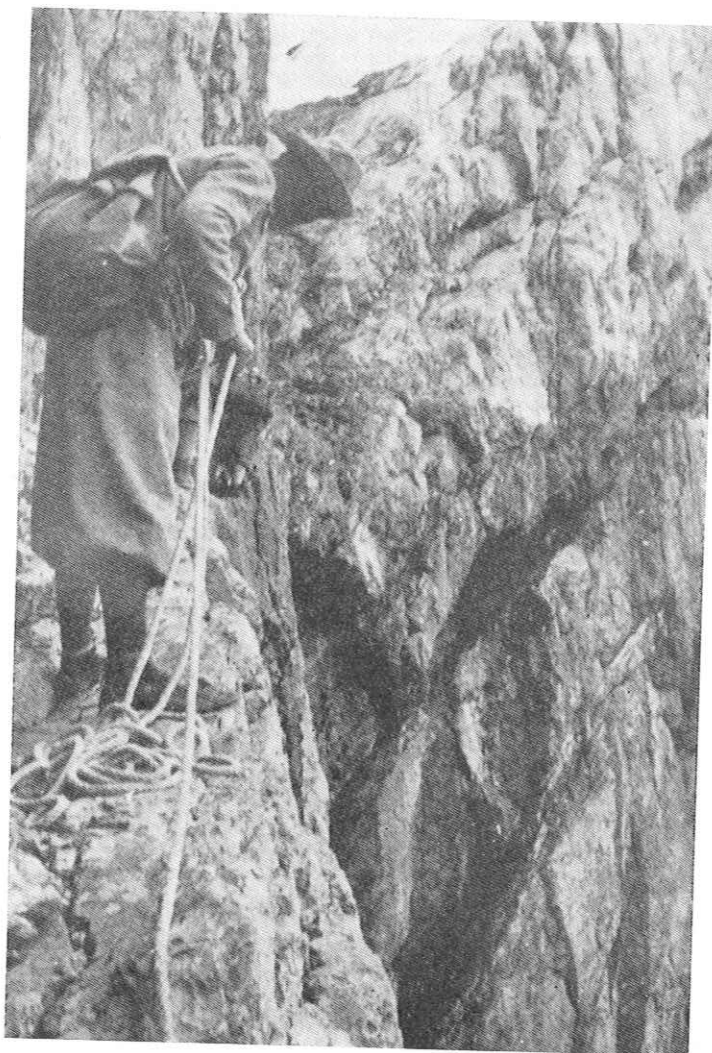
Miha: Ja, jaz ne znam tako lagat kot ti! (vsesplošen smeh)

Joža: (nerazumljivo) ... da si moral včasih ti naprej, včasih jaz ... Zdaj pa jaz prosim tebe za besedo, da naprej govoriš, ko sva bila skupaj kot rit pa hlače ...

Tone: Ja pa povej no, Miha ...

Miha govori o knjigi, o plezalskih krogih po prvi vojni, o Jožu kot delavcu ...

Joža: Velik gospod je rekel, kdo je to ... Greh se pove, grešnik ne ... Je rekel: Veš fant, ti si premalo izobražen za plezat, to je za inteligenco. Sem rekel: Jaz pa zato hodim, da jo bom gori našel ... Potem sem pa še rekel: Veš, ti, prijatelj moj, to je moje veselje, jaz ne morem kaj zato, saj imate dovolj ... Saj, triglavska stena je široka ... Pa druge smeri dobite, da bo inteligentna smer, ... če delavci ne smemo, kaj ne? Jaz ne morem kaj za to, če sem imel pa tako veselje ... On me je pa od spodaj

Vstop v Triglavsko
Okno: Miha Potočnik
(levo) varuje Čopa, ki
po polički vstopa
v zanimivo plezalsko
mesto z imenom Okno
v vzhodnem delu
Triglavske stene
Foto S. Tominšek

Joža Čop — Miha Potočnik, dva najbolj znana obraza iz Vrat, leta 1963

gledal in je rekel: Glej ga hudiča, spet je v steni ... Ja, naj bi pa z mano šel, saj bi ga rad vzel na štrik ... Ja, to so, če bi fovšarija gorela, ... ne bi bilo treba nobenega kolma ... Enkrat sem šel z Gandijem, Moretom čez steno ... Srednji steber smo plezali takrat. Je pa (nerazumljivo, verjetno: je pa priletel orel). Hej ti, sem rekel. Gandi je bil majhen ... Sem rekel: Miha, na Gandija počepni, da ga ne bo orel vzel ... Ja, ja, ampak res, tako blizu ga pa še nisem videl, kot je takrat bil ... Takoj zraven tiste plošče, ki je na vrhu Jalovca, je sedel orel ... Potem se je pa peljal okrog ... A veš, da tako blizu (naprej nerazumljivo).

Nekdo od novinarjev:

Najbrž je to precejšnja razlika — prej ste bili v steni, zdaj ste pa v taki steni ... Kako se pa počutite zdaj ... (Misli na knjigo Stena, op. prep.)

Joža: Ja, saj se bolje ne morem počutiti, ko pa so vsi moji prijatelji skupaj. (Nerazumljivo) ... Ja, veš, jaz nisem govornik ... Če bi bil govornik, pa plezalec ne bi bil ... (nerazumljivo) ... Bolj slab ... Berem pa ja, samo ne razumem tako hitro kot berem ... (nerazumljivo, smeh) ... Jaz sem jo kar v maternih copatah prisekal v Vrata (dalje nerazumljivo) ...

Tone: Pa povej, Joža, kako sta z Mihom igrala v prvem slovenskem filmu. Prvi igralec si bil, ali ne?

Joža: Tisto je bilo ... veš, tako jaz ...

Tone: Saj si bil v filmu, zdaj si pa v knjigi, ne vem, kam bi te še djali ...

Joža: V tisti rom, ki gre v tla.

Tone: A tistega pa še ne ...

Joža: Ja, ja, vsak pride v tisti rom ...

Konec posnetka.

Risal B. Vild

CIRIL DEBELJAK-CIC — PETDESETLETNIK

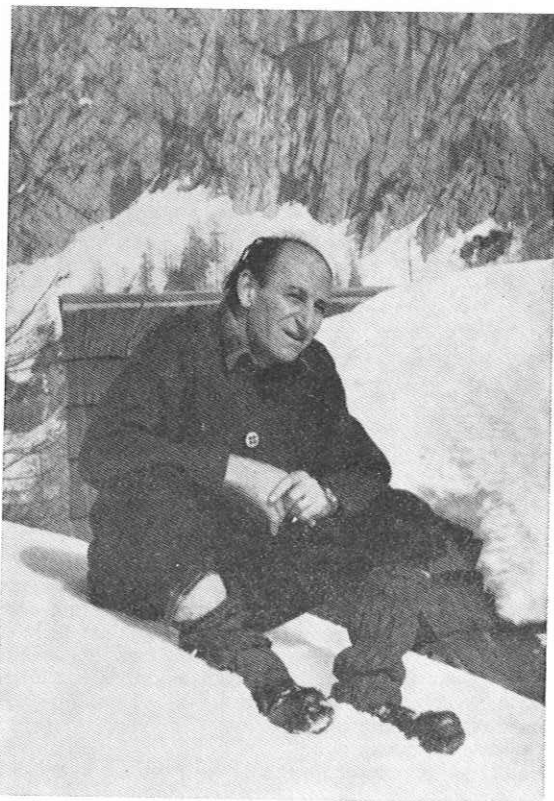
ANDRINA JAGER

»Vse sem doživel in na srečo preživel...«

...Pred nami je zadnja slovenska alpinistična knjiga, zgodovina jugoslovanskih alpinističnih odprav, od Anapurne, Trisulov do zmage nad Everestom.

»No, višje res ni mogoče, možno pa je težje,« meni Cic, ko sedimo v njegovem stanovanju, polnem spominov na plezalne ture in odprave: kukri na steni, jakovo rogovje, pismenke iz tibetanskega samostana pod steklom, v kotu na steni čelada, cepin, dereze, šop klinov; tisto, kar je osebno, kar je tvoje, kar je alpinistovo. Listam po bogato ilustrirani knjigi, ki jo je s svojimi plezalnimi vzponi in udeležbo na odpravah pisal tudi Cic. Plezati je začel tedaj, ko je bila alpinistična oprema le sen mnogih mladih neugnancev; bil je na odpravah, ko so osvajali himalajske vrhove v slabi opremi in tako je tudi on dodajal kamenčke v mozaik razvoja slovenskega alpinizma. Cic ne mara »velikih« besed, saj je delal le tisto, do česar je imel veselje; z vztrajnostjo in z ljubeznijo je spoznal tisti svet, ki je marsikomu nedostopen; v svet, ki je namenjen »za bogove«, kot pravi v eni izmed svojih pesmi:

»Postanimo še mi bogovi,
saj ta svet ni za ljudi
in jaz sem samo človek.«

Ciril Debeljak-Cic, najvidnejši alpinist iz vzhodne Slovenije

Ja, Cic je človek, ki ne mara »donečih besednih zvonov«, zato mu bom v imenu vseh, ki jih je kdaj učil, jih bodril v skalah, rekla — hvala.

Šport ga je pritegoval že kot otroka, zagledal se je v atletiko. Tudi smučski skoki so ga zanimali, dokler se nazadnje ni posvetil »alpskim disciplinam«. Tako je postal alpinizem njegova ljubezen. Prav na tem področju je dosegel največ.

Cic alpinist, gorski reševalec, instruktor in smučarski vaditelj je začetnik alpinizma v Celju, saj je leta 1948 prav on, na pobudo prof. Tineta Orla, ustanovil AO Celje. Temu odseku je kot načelnik s presledki ostal zvest vse do današnjih dni. Plezati je začel leta 1946. Prva plezalna tura je bila Slovenska smer v severni triglavski steni, sledila so ji Dolga Nemška pa prek raza Dedca do najtežjih vzponov v Centralnih Alpah in Dolomitih do udeležbe na treh odpravah v Himalaji. »Bilo je težko in lepo hkrati,« pravi sam, ko se spominja Trisulov leta 1962, Kangbačena 1965. Bil je tudi prvi jugoslovanski alpinist, ki je plezal šesto stopnjo v Dolomitih: »Severna stena Velike Cine in Civetta,« pravi in pokaže na fotografije na steni. Za trenutek pomolči, potem pa se spet vrne v domače hribe, kamor se je zmeraj rad vračal. »Leta 1952 in 1953 sem kot eden izmed prvih prišel zimski alpinizem v stenah (Vzhodna stena Ojstrice, Štajerska Rinka, Mala Rinka) ...

»Pa koliko sem jih znosil iz stene,« se zamisli Cic kot dolgoletni reševalec, saj ima značko od leta 1946, ima pa tudi zlato reševalno značko in še danes rešuje tiste, ki jih doleti nesreča v gorah. Najraje se spominja raza Dedca, tega je plezal trikrat, preden

mu je uspelo; pa variante Aschenbrennerja v Travniku, pa tisto v Travniku, »oh, v smučarskih čevljih sem tedaj plezal,« se smeje Cic. Vsega skupaj je preplezal 850 smeri, 56 pa je bilo prvenstvenih, v naših in tujih gorah.

Velik delež je prispeval tudi razvoju alpinizma, saj je o vsem tem tudi pisal, posnel mnogo fotografij in celo nekaj filmov. Danes pleza le še tako »za vsakdanjo rabo«, zato pa posveča večji del svojega prostega časa vzgoji mladih alpinistov. Vzgojil je precej naslednikov, saj lahko govorimo, da je alpinistični odsek v Celju tudi po njegovi zaslugi številčno in kakovostno močan odsek. Mlade vzgaja s svojo kleno besedo, s svojim duhom in predanostjo v eni najzahtevnejših oblik planinstva — alpinizmu, saj zanj tako rekoč živi.

Knjigo sem prelistala, tudi prebrala, toda zaprla je še ne bom.

Njegov delež, ki ga je dal našim alpinistom še ni izpisal zadnjega lista. Mi vsi pa mu želimo, da bi to knjigo, skupaj z njim, še dolgo prelistavali.

V ZLATIBOR IN NA DRINO

DIPL. ING. DUŠAN KRAPEŽ

Rekli so mi: »Pojdite v Zlatibor na strokovno posvetovanje!« In tedaj me je začela vznemirjati misel — Kje neki je ta Zlatibor? Zemljevid mi je odgovoril: Kakih 200 km od Beograda, tja proti vzhodni Bosni.

In tako sem se znašel v spalniku za Beograd. Če si spalnika vaju, še gre; če pa se pelješ z njim le enkrat ali dvakrat na leto, potem pa je to le tresenje ... Tresenje naprej pa spet nazaj in na levo pa na desno; včasih tudi navzgor pa dol. Navsezadnje pa je vendarle prišel tudi Beograd. Tam sem kupil avtobusno vozovnico, popil nekaj »svežega«, srečal tega ali onega znanca in že sem odrinil na približno 4 ure dolgo pot.

Iz gugajoče »Rakete«, bila pa je v resnici že močno ostarel »deutz«, se mi je panonska ponev zdela neskončno velika. Že od Beograda naprej se pričinja pokrajina leno in mehko pretegovati v nizke in dolge valove. S kilometri se spreminja tudi pokrajina, postaja čedalje višja, valovi in gube pa postajajo krajši. Šumadija. Lepa in bogata. Ob široki asfaltirani cesti je neverjetno mnogo spominov z venci iz umetnih rož. Davek sedanjemu času.

Zazdelo se mi je, da sem se znašel v Slovenskih Goricah, pa spet na Dolenjskem, v Polhograjskih Dolomitih ... Nazadnje sem lahko to okolico, ki je brzela mimo utrujenega deutza, primerjal z našim Krasom. Rjave kamenine so se pobelile, listavci so zamenjali iglavce. Na zaobljenih golih hribih je raslo brinje in le tu in tam nizek borovec. Med položnimi kopami prostrane skledaste doline pa so stali v vrsti bori. Bržkone delo človeških rok.

In bili smo na Zlatiboru. Ustavili smo se. Znašli smo se v »centru«. Ta »center« predstavljajo — avtobusna postaja, turistični urad, trgovina s spominki, slaščičarna, samopostrežna trgovina in pivnica. Nad to skupino pritlikavih hiš pa se dviga hotel »Palisad« — moje novo začasno »delovno mesto«. Pravzaprav moram biti bolj natančen. Kraj, ki sem ga opisal, se v resnici imenuje Partizanske vode, Zlatibor pa pravimo celotnemu pogorju.

Začeli so se delovni dnevi, ki so sledili redkim prostim trenutkom. Tedaj sem prekril žaril bližnjo okolico in spoznaval napredek, ki je tudi tu opazen na vsakem koraku. V bližnjem borovem gozdu sem zasledil nekaj novih hotelov, v alpskem stilu, s položnimi strehami, v lesu in kamnu. Vse je seveda novo, le »podrobnosti« so že načete. Tu zaškriplje stopnica, tam zijajo vrata, pipa se slabo zapira, odpadlo je že tudi nekaj ploščic. Skratka, same drobne značilnosti nekega napredka ...

Izza redkih borov kukajo počitniške hišice, skromne in bahave. Teh zadnjih je več ... Socialne razlike na enem mestu.

Med redkim borovjem so cela rastišča narcis. Prav tedaj so bile v cvetju. In številni znaki so kazali, da so tudi tu »roparji« na delu. Škoda, kajti Zlatibor bo tako kmalu brez te lepote.

Naslednji dan sem jo mahnil proti vzhodu, do malega jezercja. Zaprte kabine in bifé — vse to je dalo slutiti, da je poleti tu živahno, kljub temu, da je voda v tem jezercu prej podobna mlaki, saj je navsezadnje tudi polna — žab.

Slaba ura hoje me je pripeljala mimo avtokampa, potem pa sem se povzpел na hrib s spomenikom padlim v zadnji domovinski vojni. Razgleda ni bilo, bilo pa je dovolj

priložnosti za oceno terena — idealno za smučanje. Pobočje brez ovir, snega pa najbrž tudi ne manjka, saj je tu višina nad 1000 m. Zares kot na našem Pohorju. Prijetno utrujen sem se vrnil v hotel.

V veliki vhodni dvorani je natiskana zgodovina tega kraja. Bili so tu Iliri s svojimi ovčami, zamenjali so jih Rimljani, potem Slovani, nazadnje Turki... Na videz nič novega... Tu na tem mestu, kjer je hotel Palisad, so bili turški okopi.

Za konec »delovnih dni« smo šli na izlet na Drino. Spet smo se zaupali »deutzu«. Po vijugavi asfaltirani cesti smo se pripeljali na prelaz Kadinjača. Znašli smo se ob velikem spomeniku padlim, ki jih je doletela usoda našega legendarnega Pohorskega bataljona. Spustili smo se v dolino, do hidroelektrarne Bajina Bašta. Natančno smo si ogledali to čudo sodobne tehnike, potem pa nas je sprejel teman velikanski prostor.

Povzpeli smo se po strmih stopnicah. Ker je tema, smo si pomagali z žepnimi svetilkami. Končno so se odprla vrata. Bili smo na prostem in spet v svoji »Raketi«. Pospeljalo nas je do jezua, kjer nas je čakala motorna ladjica. Zasedli smo jo skoraj do zadnjega kotička, potem pa se je pognala po jezeru.

Prvič v življenju na Drini. Ta skrivnostna reka me je privlačila že od otroških let sem. Njena smaragdno zelena voda se neprestano spreminja. Zdaj je podobna akvamarinu pa spet sivkasto zeleno-rjavem odtenku, v katerem se zrcali okolje. Iz otroštva me vežejo nanjo spomini na strica Lubija, ki se je dal v prvi vojni ujeti Srbom pa ga je žal v Valjevu pobral pegavec.

Kolikokrat sem si kot mladostnik ogledoval očetove cigarete z zlatim napisom »Drina« in marsikatero tudi na skrivaj pokadil... Pa Andričev »Most na Drini«; prebral sem ga na mah. Dovolj torej razlogov, da sem se Drine iskreno razveselil. In zdaj se peljemo z ladjico do Višegrada. Pa še pot nazaj nas čaka. Res, zame enkratno doživetje. Do 70 m široko in sem ter tja tudi globoko jezero se vse bolj oži. Tipične bele hišice nas na bosanski strani že nekaj časa spremljajo. Pa ne dolgo. Na srbski strani je komaj prostora za ozko cesto ob vznožju strmih in deloma poraslih pečin. Bregova se čedalje bolj približujeta. Zdaj je komaj prostora za kozjo pot. Tesen. Strme stene se zrcalijo v leni reki. Samota. Tišina. Le naša ladjica moti ta mir in prši drobne kapljice po gladini. Tam gori, v skalni strmini, si je izbral zase prostor droban bor. Ubogi bor. Kaj te je gnalo na to komaj za ped veliko poličko na strmi steni? Svoje skromno debelce stiskaš ob gole stene, svoj pahljačasti vrh pa steguješ k soncu. Kaj te je le gnalo semkaj? Nikdar ne boš »zrasel«. Nikdar ne boš imel lepe rasti. Ostal boš mršav, dokler se ne boš spremenil v vihar. Morda se celo še kdaj vidimo... Kdo bi vedel...

Ladjica se je ustavila ob prvem »bauku«. »Bauk« pa je na to mesto postavil sam vrag. To je strma čer ali grozeča skala ali otok ali vse hkrati. Na tem mestu je včasih »stara« Drina pobesnela. Takrat so splavarji zapustili svoje splave in jih kratkoma prepustili besni Drini. Nekaj kilometrov nižje so jih spet polovili in nemalokrat so bili le še razbitine.

Bregova sta se začela spet razmikati. Za nami je več kot 27 km kanjona, zdaj pa težko čakamo na srečanje s slavnim mostom na Drini. Zastala nam je sapa. Pred nami je bel, kamenit in obokan most; enajst šiljastih obokov, dva razširjena balkona na sredini mosta — to je most na Drini. Tu se je dogajala zgodovina. Ta mojstrovina pa je povezovala zahod z vzhodom. Nasproti »sofe« na drugem balkonu je napis iz leta 1571 v turščini; napis je posvečen velikemu vezirju, pobudniku gradnje, »velikemu gospodinu Mehmed paši — Sokoloviću« in med drugim pravi:

»Na takvoj dubokoj i snažnoj rijeci

Preci ne mogoše ništa sagraditi

Podigao je most, kojem na svijetu nema ravna

Nemoj reći, da je propao imetak, koji se troši u ovakve dobra dijela.«

Iz drugega poznejšega napisa (1577) pa razberemo tole:

»Gradjevina mu ispada tako lijepa,

da onome ko je vidi,

čini mu se kao da na vodi stoji zrno bisera

a nebeski svod da mu je školjka.«

Slavni vezir, naše gore list z vasi Sokoloviči, je bil pobudnik gradnje še kakih 15 mostov v Bosni. Toda ta na Drini je najlepši. Po štirih stoletjih je postal težak bolnik. Potrebno bo zdravljenje. Nujno.

Po tem vtisu smo se z ladjico vračali. Še enkrat smo lahko podoživljali lepote Drine in njene bližnje okolice.

Bosna me vedno znova preseneča. Mnogo lepote je skritih v njenih nedrih. In zmerom rad rečem — na svidenje.

RAZMIŠLJANJE PO TORKOVEM HIMALAJSKEM VEČERU*

J. ANDREJ DERNIKOVIČ

Besede gore, stene, plezanje, alpinizem danes slišimo vsebolj, često v povezavi z neko ekscentričnostjo — sedaj skoro leto dni po uspehu na Everestu pa predvsem z njegovim imenom. Alpinizem je bil (in je to deloma še) v očeh neobveščenih le golo ukvarjanje s skalo, steno, kar je v resnici le vidna, »konkretna« manifestacija, športna plat za opazovalca. Kulturne, estetske, znanstvene, filozofske vrednote, ki plemenitijo tudi duha in ne le telo, so v resnici tudi njegove vrednote in alpinizmu dajejo različen, bogatejši pomen, kot ga ima golo plezanje. Kajti ali je bilo o katerem športu napisano toliko plamenečih in polemičnih člankov, novel, romanov, knjig kakor prav o alpinizmu? Ali ni prav alpinizem ena skrajnih prisposodob človekove iščoče narave?

Telesna aktivnost, rekreacija, trim, šport, postajajo danes zavestna potreba več in več ljudi. Očitno je, da materialna blaginja ni dovolj za življenjsko srečo; za zdravo duševnost pomeni veliko tudi zdravo telo. Telesni napor, ki si ga (v svetu napredka v avtomatizaciji) nalagamo hote (»športno«), je lažje premagljiv, često v užitku... Bistvo tega procesa je pač v osvobajanju iz človekovih duševnih in ekonomskih spon — Rousseaujev nauk je pognal korenine, kot si jih v onem času niso mogli zamisliti. Biti sodoben danes, pomeni biti dinamičnega duha in telesa. Ni svoj gospod danes, kdor se vozi (ali se pusti voziti), tako kot ni bogat tisti, ki je debel, kot ni zdrav oni, ki ne pozna pomena zdravih odnosov z okoljem. Težišče bistva blaginje se pomika od materialnih dobrin k zdravemu načinu telesnega in duševnegažitja.

Morja in gore, danes tako zaželeni cilji sodobnih »nomadov brez drobnice« so v preteklosti ločevala ljudstva, kulture, podnebne pasove. Na vrhovih so bivali zli in dobri duhovi in bogovi. Človek načeloma ni imel česa iskati tam, kjer ni bilo pričakovati koristi. Pastirje in lovce je pot vodila v gore, čez prelaze so hodile vojske in trgovci (v sedanji politični situaciji često slišimo omenjati prelaz Kyber med Pakistanom in Afganistanom, ta prelaz je bil dodobra uhojen že v starem veku), Noe je menda pristal na Araratu, Alpe sta zmagovala tako Hanibal kot Napoleon... Naj omenim le tiste vojske, ki jim z vidika današnjega časa še dajemo pridih romantike; na andskih pettisočakah leže ostanki prvotnih prebivalcev.**

Danes pri nas težko najdemo človeka, ki bi živel le od gora. Morebiti zato med sodobniki iz nižin še najdemo take, ki s posmehom odpravijo misel o planinstvu, češ da razen snega in kamenja zgoraj tako ni dobiti ničesar koristnega. Koristoljubje pač ni izrinjeno in marsikdo v svoji komodnosti še vedno išče le (po Prešernu):

»Kranj'c! ti le dobička išeš,
bratov svojih ni ti mar,
kar ti bereš, kar ti pišeš,
mora dati gotov d'nar!«

Zavestno hoditi v gore pomeni ne le ljubiti jih, ne le zavedati se njihovih lepot, pomeni tudi zavedati se nevarnosti, ki kljub vsemu, kar je človek v tehniki dosegel, prežijo na nas: človek je v gorah najbolj slečen dolinske navlake samozaverovanosti. Železni klini z jeklenicami, vsekane stopnice, markacije, so često le nadomestna tretja noga ali roka, ki marsikomu manjka, da bi varno hodil po gorah; tretja roka, ki (nenadoma) manjka, ko je jeklenica pretrgana, klin izpuljen; tretja roka, ki izgine v megli, s korakom v brezpotje. Tretja roka je sposobnost življenja z naravo, sposobnost premagovanja svoje odtujenosti pozabljenim nagonom, ki nam že dolgo niso več dani z rojstvom. Tako smo si želeli premagati svojo živalsko preteklost, da smo njeni gospodarji, bolj kot kdajkoli prej, od nje odvisni. Zato vsak korak naravi naproti pomeni večjo možnost preživetja v skrajnih življenjskih situacijah. Bolj za obstanek človeka se bije v človekovi naravi in ne v oni naravi, proti kateri se v resnici vojuje. V doživljanju v gorah človek premaguje svojo lastno naravo, ki stoji na vrhah po utrudljivem boju, ki mu pravimo »zmaga nad goro«. Nikoli to ni zmaga nad goro, le svojo šibkost lahko premagamo. In tako si klešemo obraz, ki mora biti veder tudi pri premagovanju običajnih »dolinskih« dilem in naporov.

* Predavanje Staneta Belaka-Šraufa na povabilo Obalnega PD Koper dne 18. 3. 1980 v Domu Maršal Tito.
** Veliko zanimivih podrobnosti o zgodovini planinstva in alpinizma navaja T. Strojlin v knjižici: Oris zgodovine planinstva, Planinska založba PZS, Ljubljana 1978.

In mlad človek zmore veliko, se hitro uči, je podjeten. Pravočasno in pravilno uveden v življenje z naravo se bo vedno vračal k njej. Z željo po vedno novem odkrivanju. Od začetnih misli o alpinizmu smo prišli do narave. Pa saj je alpinizem tudi način življenja v le-tej. Način, ki si ga redki izberejo in še redkejši dosežejo v njem življenjska spoznanja. Naj navedem besede, za katere se mi zdi, da ponazarjajo veliko vrednost alpinizma kot ekstremnega pojava iskanja človekovega mesta v materiji, v naravi, besede vodje lanskoletne alpinistične odprave, ki je na najvišjo goro našega sveta odprla doslej najtežjo pot in tako ponovno potrdila visoko mesto jugoslovanskega alpinizma: »Kaj je največ vredno, kar alpinizem da človeku? Moč, pogum, prvobiten stik z naravo? Morda tudi, prav gotovo pa je neprecenljive vrednosti merilo, ki se oblikuje na meji bivanja: skozenj so videti naši vsakdanji cilji in prizadevanje precej drugačni, kot jih sicer cenimo. Pri tako absolutnem merilu, kot je cena življenja, ne vzdrži primerjave nobena lažna vrednota.« (Tone Škarja)

Tisto zunanje, bleščeče, se da pričarati s formalnim uspehom na gori, pozneje tudi s sliko in besedo. Globoke razsežnosti dogodkov na Čomolungami, boginji vetrov, njihove vzroke in posledice nam je obetal razgrniti večer z enim od zmagovalcev Everest leta 1979: klene, dokumentarne, često suhe so bile njegove besede, suhe kot je grlo suho, ko v onih nadzemnih višavah hlata po zraku, po telesni in duševni moči; ni bilo zanesenih, v svilo ovitih in zazibanih besedi. Morebiti je prav zato marsikomu preleteval telo drget, ko je korak za korakom podoživljal kalvarijo in tovarištvo in odpovedi na gori gora. Za besedami, za čudovitimi barvami podob pa se je dvigala druga velika gora — volja do samopremagovanja. Hvala ti, Stane Belak-Šrauf!

SAM, KOT VIHARNIK OB POTI PREK TOSCA

MATEJ ŠURC

Marko ... Boš še kdaj na Mišelski planini rezljal iz macesnov podobe svojih sanj? Boš lahko letos še igral na sinjino zlatih strun sonca, ali pa te bodo zvalili ledeni previsi, beli grebeni ... Te bo zvalila Stena v svoj objem?

Besed za občutke ni ... Le pogled na Steno je, golo STENO ... Sneg žari, skala je zlata ... Jočem, ker moram. Zanj ne smeš umreti ... Živeti moraš!

Nedoumljivo, a vendar resnično.

Zanjo moraš živeti, to čutim v srcu ...

Nora domišljija se je zagrizla z nohti v rumeno Steno. In raztresene misli so hotele skozi režečo se senco v prostor za obzorjem ... Moram v sneg ... Oba morava v sneg ... Ali pa pojdiva ... Raje pojdiva na zelene travnike za našo hišo, v naš sadovnjak z visoko hruško ... Z derezami in s cepinom ... Na dvorišče bojevat se z žogo ... Do onemoglosti ... Devet proti devet je bilo takrat, ko si nerodno brnil in šipa se je razletela na tisoč koščkov ... Pa cvetlični lonček tudi.

»Veš, mama ... Bil je veter,« si dejal.

Tvoj zadetek nikoli ni veljal, vedno sem dal najlepši gol ... Vedno sem zmagal ... Tudi s pestmi ...

Marko, se še spomniš kamnov v Debelem vrhu. Prvič sem plezal. Izgubil si potrpljenje.

»Nikoli več s tabo,« si dejal.

Se še spomniš neskončnih pobočij, posejanih z velikimi skalami? Velik orel je krožil po jasnem nebu.

»Samo dotaknem se te, Marko, in občutek sanj se bo v hipu razblinil.« Samo midva sva videla votlino. In tam, prav tam je planil nate velikan.

»Pa ne zdaj, ne tako. Prišel je s Stene ... Ne sme še enkrat umreti.«

Korak pred izhodom te je ujel ... Korak pred rešitvijo ... Se spomniš, Marko, kako sem vrgel nož. Prav v sredino grla sem ga zadel. Še krikniti ni mogel. In potem, Marko, sva gledala tega okamnelega orjaka. Bil je prav tak, kot tisti iz revij, ki si jih kupoval vsako sredo v trafiki pod košatim kostanjem.

Stal si na križpotju z razmršenimi lasmi.

»... V Srednjo vas ... K mami, atu ... Domov ... K staršem ... K bratom ... Mihcu ... Topla peč in vroč čaj ... Tekel bom k Marjanci ... Nad Vrtačo ... Skozi Voje ... Domov.« Ona joče, čaka in joče. Dolgo te ni videla. Srce je ostalo v kraljestvu tvojih pravljič ...

Sedela sva na pragu koče na Mišelski planini. Srebrne smreke so završale v toplem južnem vetru. Govoril si o magnetizmu zemlje. V sneg si narisal velik krog... Zdaj sta ob tebi Janč in Mišo. Na pragu koče na Mišelski planini. Ne poznam ju, pa vem, da sta onadva. Tudi njima riše v sneg svet...

Steno... Nemško smer... Opišeš jima vsak korak... Srebrne smreke so završale v toplem južnem vetru, senca spomina pa ne izgine iz duše... Vidim te, Marko... Obrnil si se proč...

»Vzemite si dolino, ljudje... Meni pa pustite goro s črnimi stenami, modro nebo in zvezde.«

Ostal sem sam... Kot viharik ob poti prek Tosca. Vidim črnega krokarja in zdaj, zdaj me objame trenutek pozabe. Prišel je od nekod iz neznanih višin, kjer ni temačnih slutenj. Tam je modro, moder je sneg, ki odseva od neba, modre so stene, ki kipijo kvišku... Plavam z razprostrtimi rokami v naročju sonca, čez mrzle grebene, na po-bočja hotenja.

Ne smem se obotavljati in sanjariti. Na Poljani me čaka Marko. Na Poljani se dan zruši, ostane prazen vse do noči. Tisoče zvezd se prižge na nebu. Gledam ta svetleča sonca, ko se vzpenjava v strmino obupa. Le vrv, ki poteka od srca do srca, naju veže. Ti hodiš prvi... V sneg moram, tu na sredi; konca ni nikjer. Moram te iztrgati iz Stene. Ti si naš.

Nisem se še ločil od ljudi, ko sem zagledal tvoje oči. Bile so žalostne:

»O, Bog! Pa koliko sem žrtvoval za to goro, toliko pretrpel, dosegel skoraj nemogoče!«
»Ti si... Odhajaš? Nisi našel sanj? Kot da bi ostajalo neizpolnjeno hrepenenje, kot da bi ostajale neizpolnjene želje...«

»Kakšne želje, kakšne sanje? Marko?«

...V igro s samoto, ljubiti Steno, biti izgubljen v času, s smrtjo v navezi.

»O, toliko truda? Pa se splača?«

»Seveda... Miško... Uresničiti idejo, za katero živiš in se ti zdi vredna življenja.«
Je greben pretežak za samotnega popotnika v snežni Steni? Niti ne. Gre, rahlo desno, za rob do kamina. To je pesem večera zahajajočega sonca. (Pa mu niso obetali sonca.) Vrh Stene je ožarjen... Tako se je začelo... Vrnil si se v dolino... Temno in umazano... Tako se je končalo...

»Ne morem več, zmanjkuje mi moči.«

»No, Miško, še malo, vidiš, saj gre. Gre za en korak, drugo ostane nedorečeno. Ostane v skalah, v tebi, v meni...«

Prišel sem pod Steno, da vidim tebe, Marko. Vzpenjaš se in ne razmišljaš o vsem tem. Rineš v kamin, skozenj v grapo in ko si v strmi grapi, se šele zaveš, da si na robu svojih moči, svojih zmožnosti, obupa. Nikjer ni prostora, da bi kam stopil, da bi si oddahnil. Plezaš v snu, dalje, z nadčloveškimi napori ti uspe dvigniti telo za meter, zmružeš... Pomisliš na padec. V podzavesti pa se oglašja:

»Samo ta klin naj uspem zabiti, pa sem rešen...«

Tipaš po ledeni skali, čuje se pesem kladiva... Žalostno, otožno v daljavo. Izmučen si. Ne vidiš izhoda, čas teče v gluho sivino sredi samotne Stene. Ne zavedaš se več komaj zaznavnega raza in grape, v kateri bivakiraš. Blede se ti... Mora cefra možgane, ubija... Toda v tebi, Marko, je nekaj, kar ti daje moči, nekaj, kar ti daje voljo. Misli se zbistrijo, kot se zbistri nebo nad vrhom. Vsega se nenadoma zavedaš. Skoraj uspel si že. Z zadnjimi napori preneseš ubijajoče bolečine v prstih. Po telesu te stresa. Mrz ne popusti. Primučiš se do zajede. Morda je za spoznanje topleje. Zajeda! Najlepše, kar človek, izgaran, izmučen, še lahko doživi. Sonce je tik nad vrhom.

»Marko, v tebi ni več sence praznega življenja. Zamenjal si ga za goro s črnimi stenami, za modro nebo, za zvezde... Vse, za kar si živel in hrepenel, si našel tu... V Steni. Kakšna sreča! Najti svojega Boga... svoj cilj...«
Marko... te zmaga ti ne morem odreči. Preveč si žrtvoval...

ŠE NEKAJ O STOLU

MATIJA POTOČNIK

Mar je visoka obletnica tista, kar deloma opravičuje dogajanje na Stolu, o čemer tule pišem?

Letnico omenjam zavoľo oddaljenosti vojnih let in hkrati zavoľo preresnega vzroka za vsakoletno hojo na Stol. Samo moj občutek mi govori, da je uvodno vprašanje utemeljeno. Mislim na vzdušje, ko sem (notranje) osamljen počasi bral napis na spominski plošči na zidu Prešernove koče 17. februarja 1980 ob pol desetih dopoldne.

Stol 1980

Foto F. Sluga

Takrat smo prispeli v raztrgani koloni v rahlem snežnem metežu do Prešernove koče. Pred njo so stali starejši kleni možakarji — in nič jim ni pristajalo, ko so klicali: »Listke oddat'!« »Kdo še ni kartončkov zamenjal?« in podobno.

Prav s temi, sicer simpatičnimi Jeseničani sem se zapletel v pogovor. Rad bi bil omilil njihovo resnično začudenje, da jaz pa kar nič. »Ja, a niste vzeli lista spodaj, to je za evidenco, kako boste pa značko dvignili in sploh dokazali, da ste bili na Stolu? Ja, značko pa morate dobiti, če ste bili gor!« Da bi kdo tako ravnal? Da bi se neevidentiran pridružil pravovernim romarjem k »lectovim srcem« v obliki kartončkov, žigov, značk? Ne, tega pa niso še doživeli. Zlepa nisem popravil vtisa. Težko sem jih prepričal, da jaz to prireditev in predvsem njen namen cenim, da v tem iščem in najdem smisel množičnega pohoda na Stol.

Povedal sem jim, da se ne sramujem lastnoročno izdelanih plakatov, ki so bili obvestilo, vabilo in klic vsem železničarjem, naj bi se le udeležili pohoda; da sem postoril to in ono, da bi nas bilo čim več, vendar v takem številu, kolikor jih upam varno in kulturno pripeljati do vrha.

Če pomislim, mi je bil pogovor všeč, saj sem v njihovem prizadevanju našel (za vsemi kartončki) zakrite kreposti: zvestoba izročilu, delovna pripravljenost, smisel za pravišnjo organizacijo. K istemu delu se posamezniki vračajo vseh 15 let. Lepo!

Ampak, tovarišija, evidentiranje in tisto dokazovanje (komu, zakaj?), tisto je pa napaka! Postransko stvar so postavili na prvo mesto. Resnično zavzetemu človeku, osveščenemu planincu, značke ne segajo do gležnjev. Ob osnovni zamisli spomladanskega pohoda, kjer naj bi vsaj malo podoživljali težke okoliščine med vojno, je način evidentiranja in dokazovanja huda vzgojna zabloda. V planinah je pot sama že cilj, posebej pa to velja za pohod, o katerem govorim. Že samo ime »pohod« (in ne morda srečanje, tabor) kaže na pravo vsebino prireditve. Pa so organizatorji »iz šrange« pri Prešernovi koči naredili cilj, tako da je bil »zdrav duh v zdravem (prepotenem) telesu« za marsikoga samo nujno zlo.

Zelo majhen del naše skupine sem navdušil še za vzpon na sam vrh in jim nekaj pravil o miku gora in smislu hoje v takem vremenu.

Sistematično preštevanje je kot spremljevalni, tehnični pojav čisto v redu, le malo bolj na stran bi ga lahko postavili. Gor grede sem pogledoval na strnjeno vrsto zagretilih, poprečno kar dobro opremljenih udeležencev z zadovoljno sijočimi očmi. Kar dobro sem se počutil ob misli, da smo Slovenci še česa zmožni. Malokomu bi sicer dopovedal, da mi je ples mrzlih snežink v megli in vetru tudi všeč, saj smo bili tako malo bližje tistim med vojno, ki niso mogli izbirati pogojev in časa za bitko na vrhu Stola. Gotovo je, da smo mi ta dan storili veliko več, kot če sploh ne bi šli gor. Takega razmišljanja sicer ni bilo v besedah, ampak doživetje samo je posameznikom le zlezlo pod kožo. Zdaj to primerjajte s prikaznijo zveličavnega cedila kontrolnega vhoda na stezi, ki drži od Valvazorjevega doma na vrh. Vsaj s skromno, plaho besedo bi lahko propagandni stroj omenil, da skozi ta vhod lahko gredo le tisti, ki to želijo, da to ni nujno in da je tu le obvezen pregled opreme, čevljev in podobno.

No, to veliko zamenjavanje v lestvici vrednot me je spravilo čez »pisalno vrelišče«.

Javno mnenje me ne bo prepričalo o moji zmoti, to lahko opravijo izkušeni planinci, ki jim zaupam.

Za konec se vprašam: zakaj tega ne piše prizadet, star komunist, borec NOV, ampak delam to jaz, navaden občan? Imam odgovor: saj ne gre za nazor, pobarvano gledanje ali kaj podobnega, gre za kulturno dejanje, kultura pa je končno za vse ena sama.

IZVLEČEK IZ ODREDBE*

1. V posameznih delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Italijo, Republiko Avstrijo, Ljudsko republiko Madžarsko in Ljudsko republiko Bolgarijo je državljanom Socialistične federativne republike Jugoslavije dovoljeno gibati se in muditi brez dovoljenja za gibanje in muditev v mejnem pasu — podnevi vse leto — od ene ure pred sončnim vzhodom do ene ure po sončnem zahodu, in sicer:

a) v delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Italijo:

1. na območju Mangarta: od Kotovega sedla (kota 2124) po zaznamovani stezi, ki pelje na Vevnico (trigonometer 2359) in po novi planinski cesti do vrha Mangrta;

b) v delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Avstrijo;

1. na območju Golice: po zaznamovani stezi od Suhega sedla do Jeklega sedla do vrha Golice (trigonometer 1834) in kote 1785;

2. na območju Zelenice—Stola: od planinskega doma na Zelenici do mejne črte pri koti 1704 in od planinskega doma na Zelenici po zaznamovani stezi čez kamniti predel na južnem pobočju Visoke Vrtače in Nemški vrh;

3. na območju Olšave: od ceste iz vasi Sv. Duh proti Robniku po zaznamovani stezi, ki pelje do Potočke zijalke jugovzhodno od mejnega kamna XXII/9;

2. V delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Italijo in Republiko Avstrijo je državljanom SFRJ — članom planinskih društev dovoljeno s planinsko člansko izkaznico in osebno izkaznico gibati se in muditi brez dovoljenja za gibanje in muditev v mejnem pasu — podnevi vse leto od ene ure pred sončnim vzhodom do ene ure po sončnem zahodu in sicer:

a) v delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Italijo:

1. na območju Ponc: iz doline Planice in Tamarja na Visoko Ponco (trigonometer 2274), Srednjo Ponco (trigonometer 2231), Zadnjo Ponco, Strugovo Špico, Vevnico (trigonometer 2359) na Kotovo Špico oziroma od Kotove Špice v isto smer;

2. na območju Kanina: od mejnega prehoda Predel (kota 1156) čez Nemško Glavo (trigonometer 1597) na Veliko Jerebico (trigonometer 2126) in z Velike Jerebice v Možnico;

3. na območju Matajurja: od Mrzlega vrha in po zaznamovani stezi vzdolž grebena do vrha Matajur (trigonometer 1642) in od Visoke Glave (trigonometer 1541) po zaznamovani stezi do vrha Matajur (trigonometer 1642);

b) v delih mejnega pasu na državni meji z Republiko Avstrijo:

1. na območju Okrešlja: od Frichaufovega planinskega doma na Okrešlju (trigonometer 1392) po zaznamovani stezi, ki pelje čez Križ (kota 2429) in Žrelo do Češke koče (kota 1563) oziroma na Savinjsko sedlo vrh Mrzlega dola (kota 2001) in vrh Mrzle gore (trigonometer 2203);

2. na območju Košute: od planinskega doma na Kofcah do brezimenega vrha (Križ) in Velikega vrha (trigonometer 2086) po zaznamovani stezi, ki pelje čez koto 1807 do Kladiava (trigonometer 2094) in Škrbine. Iz Medvodja (kota 970) čez Dolge njive na Košutnikov turn (trigonometer 2133);

3. na območju Zelenice—Stola: od planinskega doma na Zelenici po zgornji zaznamovani stezi čez kamniti predel na južnem pobočju Visoke vrtače (trigonometer 2180) na vrh Visoke vrtače in Nemški vrh oziroma pod sedlom Belščica (trigonometer 1953) na Mali Stol do Prešernove koče in Veliki Stol (trigonometer 2236);

4. na območju Stola—Belščice: z Malega Stola in Prešernove koče in z Velikega Stola (trigonometer 2236) po zaznamovani stezi čez Žirovniški Stol, pod vrhom kote 2017 in Vajneža (trigonometer 2099) pod koto 1840 in Medji dol do Javorniških rovt;

5. na območju Kepe: od Mlince do vrha Plevavnice (trigonometer 1973), od Mlince po stezi pod vrhom Bela peč do vrha Dovška baba (trigonometer 1891) in iz vasi Belca po stezi, ki pelje poleg kote 903 in po grebenu na koto 1717 in naprej na vrh Kepe.

* Odredba o posameznih delih mejnega pasu, kjer se državljanom Socialistične republike Jugoslavije in tujci smejo gibati in muditi brez dovoljenja, objavljena v Uradnem listu SFRJ, 1. februarja 1970, 5/36, strani 173 do 174.

25 LET DELA JAMARSKEGA KLUBA »ŽELEZNIČAR« V ALPSKEM PODZEMLJU

ANDREJ KRANJC

Letos praznuje JK »Železničar« 25-letnico svojega obstoja. Klub je bil 24 let pod okriljem PD »Železničar« kot jamarska sekcija, v minulem letu pa je postal samostojna organizacija. Zaradi takega organizacijskega okvira in »planinske tradicije« je klub velik del svojega dela posvetil raziskavam alpskega podzemlja.

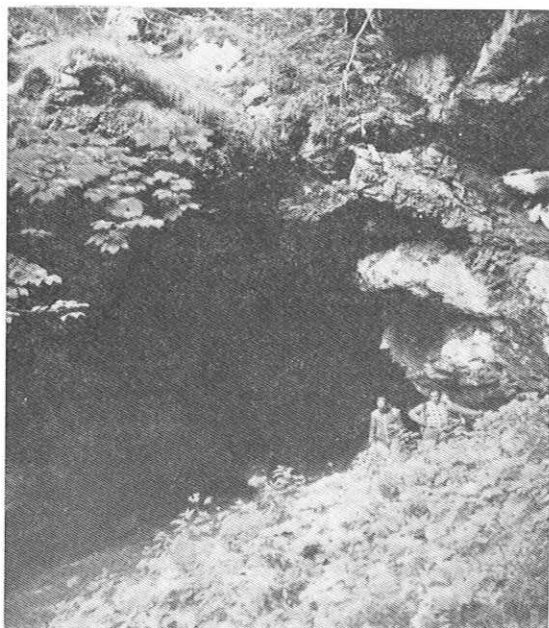
V tem svetu so člani kluba odkrili, raziskali oziroma sodelovali pri raziskavah — 270 kraških jam in brezen. To je dobra tretjina vsem jam, kar jih je registriranih v naših Alpah (stanje sredi leta 1979). To pomeni, da so člani JK »Železničar«, ki po številu niti ne dosega 10 % vseh jamarjev v okviru Jamarske zveze Slovenije, v teh 25 letih pripomogli k raziskavi ene tretjine naših alpskih jam.

Klub je raziskoval po večjem delu slovenskega alpskega ozemlja, od Kanina in Soške doline na zahodu, do Savinjske doline na vzhodu, od Pece na severu do Menine in Spodnjih Bohinjskih gora na jugu. Najbolj podrobno pa so jamarji »Železničarja« raziskovali na ozemlju Triglavskega narodnega parka, v širši okolici Bohinja. V vznožju Pece, v Zgornji Savinjski dolini in po Mozirskih planinah pa je kot jamar deloval neutrudni Dušan Novak.

Ni mogoče podrobneje navajati teh 270 jam. Omenim naj le največje oziroma najpomembnejše: v Kaninskem pogorju so naši člani sodelovali pri prodiranju v velikanski kraški izvir slapa Boke, sodelovali so pri raziskavah najdaljše jugoslovanske jame — Pološke jame, odkrili in raziskovali najglobljo jugoslovansko jamo — Brezno pri gamsovi glavici. Naj omenim še 4000. registrirano jamo — Brezno pod Debelim vrhom, Jamo v Kofcah na Veliki planini, Erjavčevo jamo v Savinjski dolini in Golerjev pekel pod Olševo — vse spadajo med globlje in daljše alpske oziroma slovenske jame.

Pri raziskovanju alpskega podzemlja torej klub nima deleža zgolj v količini, ampak se pohvali lahko tudi s kakovostjo opravljenega dela.

Alpski kras je na splošno zanimiv kot poseben tip krasa, pomemben pa je s speleološkega gledišča. Narava tega krasa je taka, ker »... Gore s svojo vertikalno razvitostjo omogočajo veliko denivelacijo podzemeljskih sistemov. Za razvoj teh sistemov je kombinacija snežne odeje in pokrova iz prsti optimalna. Vsi ti pogoji so združeni v sredogorjih zmernege pasu: v naših Alpah pas škrapelj ustreza zoni velikih brezen, pas

Spodmol pod Vodičnim vrhom —
pribežališče gamsov
Foto A. Kranjc

vrtač (že pod zgornjo gozdno mejo) pa zoni jamskih rogov, kot to razlaga francoski krasoslovec Ph. Renault v svoji knjigi o nastanku jam (1970).

Alpski kras je tudi v svetovnem merilu bolj pomemben, kot pa bi lahko sklepali le po obsegu njegove površine. V alpskem podzemlju je najgloblja jama na svetu — brezno Pierre — St. Martin v Pirenejih s 1332 m globine — ter ena najdaljših jam, okoli 130 km dolga Hölloch. Po podatkih iz leta 1977 je na svetu 32 jam, globljih od 700 m — vse so v gorovjih alpskega tipa. Podobno je v jugoslovanskem oziroma slovenskem merilu: najgloblja jugoslovanska jama — 760 m globoko Brezno pri gamsovi glavici — ter najdaljša in druga najgloblja jugoslovanska jama — Pološka jama — ležita v alpskem svetu.

Glavni pomen slovenskega alpskega krasa je torej v tem, da vsebuje izredno velike kraške jame, tako glede globine, dolžine in prostornine. Da še zdaleč nismo odkrili oziroma raziskali vseh največjih jam v naših Alpah, nam potrjujejo številni dokazi in vedno nova odkritja. V naših Alpah je danes znanih 30 jam, globljih od 100 m in pri raziskavah devetih izmed njih so sodelovali tudi člani »Železničarja«.

Pomembno je tudi dejstvo, da so v našem alpskem krasu še neodkriti in neraziskane jame. Naš alpski svet obsega okoli 1760 km² oziroma 20 % površine vsega slovenskega krasa. V alpskem krasu je registriranih 776 (16 %) jam in brezen. Delež jam in brezen torej ne ustreza deležu površine. Po trenutnem stanju pride na slovenskem krasu poprečno 0,55 jame/km², v alpskem krasu pa le 0,44. Iz konkretnih raziskav pa je razvidno, da je ponekod v naših Alpah številčna gostota jam zelo velika, prek 55 jam/km² (Hribarice, deli Komne, Kriških in Kaninskih podov), zato lahko domnevamo, da je alpski kras slabše raziskan. Izmed 25 jamarskih klubov v Sloveniji, se jih 7 speleološko udeležuje tudi v Alpah in menim, da bi moral »Železničar«, čeprav ni več pod okriljem planinskega društva, ostati zvest svojim tradicijam.

Posebne težave pri raziskovanju jam visoko v Alpah so:

— raziskovanje velikih jam in globokih brezen, često v posebej zahtevnih pogojih (nizke temperature, sneg in led),

— odkrivanje in raziskovanje novih jam.

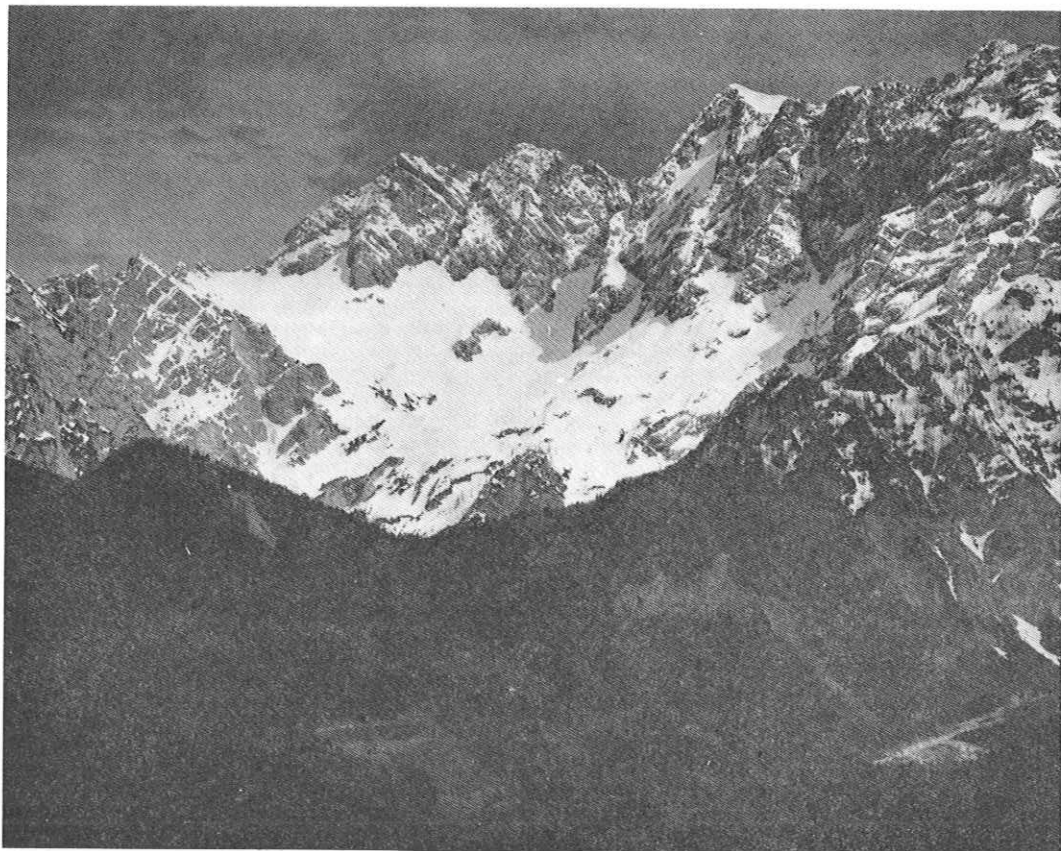
V prvem primeru gre za speleo-tehnične probleme, ki so v alpskem podzemlju še potencirani. Da s primerno izurjenostjo in tehniko lahko dosežemo izjemne uspehe, je najboljši dokaz teden dni trajajoče prečenje Brezna pri gamsovi glavici, kar sta opravila samo dva jamarja. Prav od tehnike so v veliki meri odvisne same raziskave, rekordi in predvsem varnost človeka, zato mora biti tehnika uvodno poglavje v raziskavah alpskega podzemlja in bi ji morali posvečati vso pozornost.

Pri rednem iskanju in raziskovanju novih jam v Alpah pa je glavna težava organizacijsko-dokumentarne narave. Organizacijski problem sestavlja organiziranje ozemlja (omejitev in razdelitev), organiziranje skupin in samega poteka dela. Vprašanje dokumentacije obsega lokacijo objekta, ustrezen zapisnik, končno obdelavo in objavo zbranega gradiva.

Po mojem mnenju je zadnje vprašanje najbolj pereče, saj danes ni dela slovenskih Alp, ki bi bil s speleološkega gledišča res ustrezno pregledan in bi imel urejene podatke. Na prvi pogled je videti celo kot nesmisel: čim bolj podrobno je neko področje raziskano, tem težje se je tam znati in več je dvomov glede dokumentacije. Pri tem niso najvažnejši subjektivni, pač pa objektivni razlogi: organizacija raziskav, ki je v ostalih predelih našega krasa bolj ali manj zadovoljiva, v visokogorskih razmerah često odpove ali vsaj močno šepa — torej je temu vzrok v posebnostih alpskega krasa. Doslej smo temu vprašanju posvečali razmeroma malo pozornosti, zato ta problem podčrtujem, kajti raziskovalno delo, ki ni dokumentirano, pomeni toliko, kot da ni bilo opravljeno. Tudi če obiskujemo jame zgolj zaradi športnih nagibov, moramo o obisku napraviti ustrezen zapis, da športni dosežek lahko upoštevamo.

Za zaključek: 25-letno delo kluba »Železničar« v alpskem podzemlju me najbolj spominja na rek: »Iz malega raste veliko.« Čeprav sem sam član tega kluba že dobrih 20 let, nisem nikoli opazil, da smo kaj dosti prispevali k raziskavam alpskega ozemlja — toda če zdaj pogledam nazaj, na 270 raziskanih alpskih jam in na 73 objav o alpskem krasu, vidim, da je bilo opravljenega veliko dela!

Jezerska panorama Grintovcev. S tega mostu je Edvard Kardelj razlagal svoje ilegalne prehode čez Kamniške planine — tovarišu Titu

Foto Fr. Ekar

V sredo dne 7. maja je bila na Planinski zvezi Slovenije žalna seja za pokojnim predsednikom Republike, našim Josipom Brozom-TITOM. Prisostvovali so ji člani Glavnega odbora Planinske zveze, člani Izvršnega odbora PZS, zastopniki MDO ljubljanskih planinskih društev in člani delovne skupnosti PZS.

Tako kot po vsej Sloveniji so tudi planinci PD Kranj z neizmerno prizadetostjo in globoko žalostjo sprejeli resnico, da tovariša TITA ni več med nami.

Tovariš TITO nam je bil in nam je, prav tako pa tudi njegovo delo in ideje, kažipot našega delovanja in aktivnosti.

V obdobju svobode in samoupravne družbene ureditve smo prav planinci dobili neomejene možnosti svobodnega gibanja v planinskem svetu, zabeležili smo vrhunske dosežke v alpinizmu, gore in planine pa so postale največje množično rekreacijsko področje delavcev, neposrednih proizvajalcev.

»Srečanja s TITOM bodo za vse nas ostala nepozaben in trajen spomin, za PD Kranj pa še posebej, saj je sprejel naše redno članstvo. To je bilo za nas največje možno priznanje, ki pa nas obvezuje k še večji nadaljnji delavnosti in skrbi za množično rekreativnost in razvoj telesne kulture.

Titovemu konceptu bomo sledili tudi mi, še posebej pri krepitevi bratstva in enotnosti, saj prijateljsko in bratsko sodelujemo s PD iz vseh republik in pokrajin Jugoslavije. Obljubljamo tudi, da bomo prav te ideje v največji meri razvijali še naprej.

1. maj 1977 je ostal za PD Kranj nepozaben trenutek, saj nas je sprejel tovariš TITO. Tesni so občutki spominov iz Titovih štafet — vrhov Triglava, Grintavca in Storžiča; spomini na velikega ljubitelja in zaščitnika narave, humanista, revolucionarja in državljana sveta.

Planinci Ti izrekamo neizmerno hvaležnost in obljublamo, da bomo še bolj dosledno izvajali obveze, ki smo jih sprejeli in za katere smo zadolženi.

PLANINSKO IZOBRAŽEVANJE

BOŽO JORDAN

I. Razmišljanja o vzgoji in izobraževanju v planinski organizaciji

Sklepi konference PZJ, 17. 12. 1977 na Smetovih pri Sarajevu:

- izdelati enotni načrt in program za šolanje vseh profilov;
- izdelati potrebno strokovno literaturo.

V planinski organizaciji vzgajamo in izobražujemo za prosti čas. Celotna vzgoja in izobraževanje — torej tudi planinsko — mora temeljiti na *delu*. Prosti čas ima prvine dela in discipline, ki sta vir sreče in »prva življenjska potreba« (Marx). Razvijati ju je treba vse življenje, začeti pa od najbolj ranih let (ciciban-planinec).

Vzgajanje je najširši pedagoški proces in tudi najširši pedagoški pojem. Obsega organizacijo vseh odnosov, vplivov, dejavnosti, metod, sredstev, učne snovi, dejavnikov, organizacijskih oblik itd., s katerimi se izpolnjuje planinski vzgojni smoter, zapisan v ČASTNEM KODEKSU slovenskih planincev.

Planinska vzgoja je proces, ki traja različno dolgo. V tem procesu se razvija in oblikuje človekova osebnost — lik slovenskega planinca — s tistimi značilnostmi in lastnostmi, ki jih skupnost ceni in spoštuje v posameznikovem ali kolektivnem ravnanju, presojanju in raznovrstnih odnosih do drugih ljudi, skupnosti, sebe in okolja. Človekova osebnost se navadno oblikuje vse življenje. Vzgoja je telesna, umska (intelektualna), moralna, estetska in politehnična.

Planinsko izobraževanje je le del vzgojno izobraževalnega načrtnega procesa pri pridobivanju znanja, spretnosti, navad, psihofizičnih sposobnosti in znanstvenega pogleda na svet. Planinec se izobražuje, ko hodi po prostoru in času.

Planinski pouk, bi lahko rekli, je enoten vzgojno-izobraževalni proces, ki se ob instruktorjevem vodstvu razvija načrtno in sistematično, da bi vzgojili planince, alpiniste, vodnike, gorske reševalce...

Planinski instruktor poučuje planince o opremljenosti, njeni pomembnosti in potrebni, ki je nujna za varno hojo po gorah in za samozaščito. Alpinistični instruktor poučuje tečajnike o vrveh, vozlih, o lastnostih le-teh, vzdržljivosti itd. Opozarja na držo, prijeme, potege. Tečajniki posnemajo delo in si razvijajo navadno navezovanje. Nato sledi kontrola in opozarjanje na natančno izvedbo, na pravilno navezovanje (politehnična, estetska in moralna vzgoja).

Znanje pomeni sistem dejstev, pojmov in posploševanje zakonitosti, pravil, ki so jih tečajniki razumeli, si jih zapomnili in jih znajo uporabljati. Znanje z navadami naj ostane trajna last tečajnikov.

Ponavljanje je didaktični postopek, pri katerem izpopolnjujemo in urejamo (sistemiziramo) znanje in preprečujemo, da bi znanje in spretnosti pozabili. Zapomnimo si: Ponavljanje naj bo aktivno, ustvarjalno in smiselno; poleg spomina sodeluje tudi mišljenje.

Od ponavljanja ločimo urjenje. *Urjenje* je didaktični proces, pri katerem načrtno ponavljamo neke dejavnosti, da razvijemo spretnosti in navade. Urjenje je ponavljanje dejanj. Pri tem poudarjamo razvijanje in zapomnitev *tehnike* pri *delu*. Z urjenjem ponavljamo dejanje tako dolgo, da preide v *spretnost* in *navado*. (Začetna faza urjenja: instruktor kaže in tečajniki ponavljajo. Temeljna faza urjenja: nekateri tečajniki si že razvijajo spretnosti. Dopolnilno urjenje: tu pridejo spretnosti v navado, delajo samostojno.)

Z urjenjem izoblikujemo spretnosti in navade in tečajnike usposobimo za samostojno izvajanje neke operacije. Pri spretnosti je večja stopnja zavesti pa manjša stopnja izurjenosti; pri navadi pa narobe. Npr. ročne in telesne spretnosti: zavezovanje vozlov, navezovanje, zabijanje klina, to preide v navado. Spretnosti v branju zemljevida, risanje maršrute, merjenje in prenašanje smerne kota. Osnovna naša preprosta spretnost je *hoja*, zahtevnejša je *plezanje*, hoja po ledeniku.

Priprava vseh naših članov — ne samo instruktorjev — naše družbe za vzgojno-izobraževalne naloge mora postati sestavina vzgoje in izobraževanja. Taka priprava mora imeti *splošne* in *posebne* značilnosti glede na raven in profil planinskega vzgojnega delavca, za katerega se usposablja (MV, mentor, InPV, PLV, GS InVN). Koliko splošnega in posebnega pedagoško-andragoškega znanja in sposobnosti s področja vzgoje in izobraževanja potrebuje npr. PLV v planinski organizaciji? PLV kot vsak drug član planinske organizacije ne sme biti samo strokovnjak za organizacijo in izvajanje planinskih akcij, temveč mora biti tudi vzgojitelj (izkušen planinec novincu, alpinist pripravniku, gorski reševalec alpinistu). Imeti mora smisel in sposobnost za družabnost, za spodbujanje in uvajanje dobrih odnosov, hkrati pa mora biti vzgojitelj v splošni in posebni vlogi do

svojih planincev (varovancev, izletnikov, soplezalcev). Jasno in razumljivo mora izražati svoje misli, jih prilagoditi obiskovalcem gora (planincem, varovancem), da z njimi ohranja »stik«, da jih spodbuja in usmerja. Le tedaj, če se povežeta tehnološka (priprava izleta, vodstva) in družbena stran dela, lahko govorimo o združevanju dela in vzgoje: DA SE ČLOVEK OB DELU (IZLETU) UČI in DELA (hodi, pleza, smuča) OB UČENJU.

Ne zmanjšujmo delu njegove vzgojne značilnosti in ga ne obravnavajmo samo kot delo (hojo, plezanje, smučanje), ki ga opravljamo iz nuje (da pridemo na vrh, do koč, čeprav smo se za to odločili!), pri tem pa ne zadostimo svojim osebnim potrebam in potrebam po vsestranskem razvoju! Zato potrebujemo splošno in posebno pedagoško- andragoško znanje s tega področja. Svoje naloge ne bomo mogli povsem izpolniti, če ne bomo poznali psihe svojih »varovancev, tečajnikov«, če se ne bomo znali vesti in svojega dela uskladiti z vzgojnimi smotri planinske organizacije oziroma naše družbe.

Razvijanje vzgojno izobraževalnih sposobnosti postaja vedno pomembnejše tudi za strokovnjake različnih profilov, ki se *občasno* vključujejo v »učiteljski poklic«. Velika večina naših instruktorjev (vseh profilov!) ni iz pedagoških vrst, pa so dobri. Mar se ne bi izpopolnili še z osnovami pedagogike in andragogike? Saj se večina njih izpopolnjuje s samoizobraževanjem.

Dodajmo temu še: RAZMIŠLJANJE O PROGRAMSKI OBLIKI IN POSTOPKIH PRI PROGRAMIRANJU PLANINSKE VZGOJE.

Programsko jedro PLANINSKE VZGOJE za pravilno izrabo prostega časa tvorijo ZNANJE, SPRETNOSTI in NAVADE za varno hojo v gore.

Prosti čas ne more biti brez SMOTROV, brez SMISLA, zato je pomembno za razvoj današnje kulture in zlasti sodi med temeljne politične naloge. Tu je zlasti pomembno vprašanje VREDNOT. Prosti čas dopolnjuje delo in je nesluten vir človekove ustvarjalnosti. Prav zato iz prostega časa ni mogoče popolnoma izločiti *prvin dela* in *discipline*. Saj je najpomembnejša ustvarjalna svoboda človeka in možnosti, da se z neko dejavnostjo uveljavlja.

Ne čakajmo, kaj naj bi človek želel početi v prostem času, pomagati mu moramo, da doseže tisti prag sposobnosti, ki bo omogočil izkušnjo, odločilno za prebujanje interesov in za razvoj potreb, kajti šele tedaj se lahko razkrije in svobodno odloča. Prosti čas ni več drugo življenje, ki se obeta zunaj dela, ampak je pogoj človekovega razvoja, zasnovan na višji splošni izobrazbi in kulturi ljudi, obenem pa tudi vir nove, širše kulture.

Prosti čas je izziv kulturi. Znanost naj ugotovi ta primanjkljaj. V tem času je pomen prostega časa in njegov delež pri delu in proizvodnji. Kaj je treba storiti? S pomembno vlogo prostega časa je mogoče uresničiti vsestranski razvoj osebnosti.

Prosti čas ne more biti področje, kamor bi se človek zatekal zunaj dela in bi se njegovo srečno življenje tam šele začelo.

Na programsko jedro se veže snov drugih znanj, spretnosti in navad planinske vzgoje (disperzna interpolacija). Zato je prišlo do SPLOŠNEGA PROGRAMA (fundamentalno planiranje), v katerem je samo načelno odbrana vzgojno izobraževalna snov, ki opredeljuje planinsko vzgojo. Po tej učno-vzgojni snovi se morajo oblikovati USMERITVENI PROGRAMI (diferencialno programiranje) za posamezne planinske dejavnosti z upoštevanjem posameznih značilnosti (disperzna interpolacija).

Zadnji korak, to je OPERATIVNO PROGRAMIRANJE, pa je konkretni in uporabni program. Šele na njem lahko organiziramo in usmerjamo vzgojno izobraževalni proces planinskega članstva.

Fundamentalno programiranje	Diferencialno programiranje	Operativno programiranje
SPLOŠNI PROGRAM	USMERITVENI PROGRAMI	IZVEDBENI PROGRAMI
PLANINSKA ŠOLA	Vodniška vzgoja	MV, mentor, PLV, inštruktor PV
	Varstvo narave	GS inštruktor VN
	Alpinistična vzgoja	Alpinist inštruktor alpinizma GV inštruktor GV
	GRS	Gorski reševalec inštruktor GRS

II. Planinsko izobraževanje v letih 1980—1985

Komisija za vzgojo in izobraževanje pri PZS je konec leta 1979 razposlala vsem PD anketo o potrebah vzgoje v planinski organizaciji. Anketa je vsebovala 18 različnih postavk. Nanjo je odgovorilo 54 planinskih društev ali približno tretjina.

Iz odgovorov lahko sklepamo, da je potrebno vsako leto opraviti dva do tri tečaje za mladinske vodnike, seminar za vodje planinskih šol in prav tako za mentorje na šolah in v vzgojno varstvenih ustanovah. Omembe vreden je podatek o vedno večjem zanimanju za strokovno izpopolnjevanje mladinskih vodnikov (okoli sto na leto!). Letos je anketa zajela tudi tečaj za markaciste. Vzgojo markacistov smo morda malo opustili, vendar jo o treba obnoviti in si vzgojiti ter pridobiti nove markaciste.

Tečaj oziroma seminar za planinske vodnike bo treba nadaljevati v enakem zamahu kot doslej. Iz ankete ugotavljamo, da nekateri nimajo pravilne predstave o pojmu »planinski vodnik«, kar pomeni, da ta društveni delavec vodi planinske izlete po nadelanih, zavarovanih in označenih planinskih poteh.

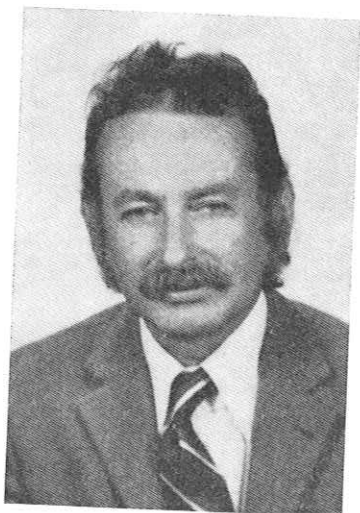
Alpinistična vzgoja kaže določen porast, vendar so nekatera društva ta podatek izpustila, čeprav imajo močna AO, ker to delo opravijo sami. Zanimanje za gorske vodnike se je povečalo. Naj zapišemo, da gorske vodnike lahko kadrujemo le iz vrst dobrih alpinistov.

V primerjavi s prejšnjimi anketami se podatki kar dobro ujemajo. Po objavljenih podatkih o seminarjih in tečajih v PV ali po rezultatih iz raznih zapisnikov, je mogoče sklepati, da prijave izpolnjujejo nekako vedno nad polovico, sem in tja pa tudi več. Za orientacijo srednjeročnega planiranja kadrov in planinske vzgoje nam bo to dober podatek.

Anketa o potrebi vzgoje planinskih kadrov v okviru PZS

	Tečaj ali seminar Predvideno število kandidatov po letih						Skupaj
	1980	1981	1982	1983	1984	1985	
1. Letni tečaj za mladinske vodnike	95	90	90	93	86	92	546
2. Zimski tečaj za mladinske vodnike	58	58	59	58	54	61	348
3. Seminar za načelnike MO PD	49	45	39	41	42	39	255
4. Seminar za vodje PŠ v PD	53	40	38	38	43	39	251
5. Seminar za mentorje v VVZ	42	43	46	44	45	48	268
6. Seminar za mentorje PS na šolah	69	64	57	57	59	59	365
7. Strokovno izpopolnjevanje MV	84	92	102	91	104	103	576
8. Tečaj za inštruktorje PV pri MK PZS	21	22	26	26	30	29	154
Skupaj	471	454	457	448	463	470	2763
1. Tečaj za planinske vodnike PLV	71	52	65	57	60	57	362
2. Tečaj za markaciste	43	38	38	36	39	35	229
3. Seminar za inštruktorje V N	34	32	31	29	31	25	182
4. Alpinistični tečaj — začetniki	60	63	64	77	79	89	432
5. Alpinistični tabor — letni	47	53	53	54	59	57	323
6. Alpinistični tabor — zimski	33	34	34	39	40	40	220
7. Tečaj za inštruktorje alpinizma	22	22	23	17	25	19	128
8. Tečaj za GRS	29	31	31	32	29	32	184
9. Tečaj za gorske vodnike GV	23	24	28	21	23	24	143
10. Odprta šola turnega smučanja	29	32	30	34	37	37	199
Skupaj	391	381	397	396	422	415	2402

DRUŠTVENE NOVICE

LUDVIKU PINTERJU...

V prometni nesreči na cesti Duh na Ostrem vrhu—Selnica se je 18. marca letos, 43 let star, hudo ponesrečil naš Luka — Ludvik Pinter...

Na sestanku GRS Maribor smo te čakali, da bi se dogovorili za nove naloge, pa smo namesto tebe dočakali le obvestilo o dogodku. Upali smo, da boš zmagal v borbi za svoje življenje tako, kot si zmagoval in osvajal vrhove naših in tujih gora ter druge težave. Poškodbe, ki so jih dobil, so bile tako hude, da ni bilo pomoči.

Onemeli smo. Številne so plezalne smeri, snežne gazi, ki so nas družile, številna so bila nesebična reševanja ljudi iz gora. Izgubili smo tovariša in prijatelja iz nešteti skupnih akcij, v katerih si izgoreval s tebi lastno močjo in življenjskim optimizmom. Ta je dal poleta soplezalcem in moči ter vzpodbude potrebnim. Ni bilo družbe, ki se te ne bi želela medse. Bil si posebljena vedrina, ki se ji ni bilo moč upirati in bil si plemenit tovariš v pravem pomenu besede. Svojo vrednost si izrazil v trenutkih, ko so bile te najpomembnejše.

Rojen v Selnici ob Dravi, v tem lepem kraju med Pohorjem in Kozjakom, si že zgodaj vzljubil naravo in gore. Leta 1955 si postal član AO Ljubljana-Matica. Preplezal si številne težke in najtežje smeri doma (l. ponovitev direktne smeri v Štaterski Rinki) in v tujih Alpah (Bonattijev steber v Druju, Direktna v Predigstuhlu, Jugovzhodna zajeda v Fleischbanku).

Kot aktiven alpinist si se udeležil več odprav. Bil si tudi član mariborske alpinistične odprave leta 1978 na Mt. Kenjo. Po njenem uspešnem zaključku si že pričel snovati novo, še zahtevnejšo. Tvoji tovariši se bomo odpravili v Ande brez tebe.

Med študijem v Ljubljani te je pritegnilo tudi plemenito poslanstvo gorskih reševalcev. Leta 1958 si kot dober plezalec in tovariš postal član GRS Ljubljana. Ko si se kot diplomirani pravnik vrnil 1968 v domači kraj, si se takoj vključil v vrste mariborske GRS. Tvoje vključitve in sodelovanja smo bili zelo veseli. Kljub obilici poklicnega dela si našel čas za delo v postaji. Delo in bivanje z nami ti je pomenilo sprostitev in razvedrilo. Z nami si aktivno sodeloval vse do tragičnega dogodka.

Ločujemo se od čudovitega tovariša, vsestranskega športnika in nam dragega planinca, alpinista, ekspedicionista, visokogorskega in alpskega smučarja ter gorskega reševalca.

Takšen boš ostal v trajnem spominu vsem slovenskim gornikom!

PROF. VIKTOR GRUNTAR

30. marca 1980 je v Mariboru umrl profesor Viktor Gruntar, eden izmed najbolj znanih mariborskih vzgojiteljev in športnikov. Rodil se je 4. novembra 1891 v Šmarjah pri Ajdovščini, šole je obiskoval v Gorici, Sežani in Novem mestu, kjer se je začel ukvarjati s športom (telovadbo). Študij zemljepisa in zgodovine na Dunaju je prekinila prva svetovna vojna: tri leta je preživel v ujetništvu v Rusiji. Potem ko je leta 1922 diplomiral na ljubljanski univerzi, je nastopil službo na sedanji I. gimnaziji v Mariboru, ki ji je ostal zvest celih 40 let, do upokojitve. Okupator ga je kmalu po prihodu, junija 1941, z družino izgnal v Srbijo. Takoj po vrnitvi v Maribor je, veder in nasmejan, kakor je vedno bil, spet stopil za kateder.

Dijakom ni bil brezoseben predavatelj svojih predmetov, v razlago je zmerom vpletal tudi svoja osebna doživetja in bogate življenjske izkušnje, obenem pa jih je tudi nenehno navduševal za šport: za telovadbo, smučanje, za planinske izlete. V poletnih počitnicah se je s svojimi dijaki večkrat odpravil s kolesi na dolga potovanja po Avstriji, Češkoslovaški in Italiji. Po osvoboditvi je postal organizator Počitniške zveze. Še dolga leta po upokojitvi je vodil telovadno vrsto seniorjev in se tudi živo zanimal za kulturno življenje v Mariboru. Dosleden je bil v vzdržnosti:

nikoli ni kadir in pil, edina sprostitev mu je bilo gibanje v telovadnici ali v odprti naravi. Za njim je ostala boleča vrzel. Mariborska mladina je za vselej izgubila svojega vzornika in zavzetega mentorja.

-ro-

OBČNIM ZBOROM NA ROB

Čez zimo, oziroma prve mesece v letu, imajo društva občne zборе. To je najvišja oblika upravljanja v društvu, pregled opravljenega in neopravljenega dela ter sklepanje in programiranje dela za naprej. Pa ne samo to. Občni zbor naj bi bil praznik planincev. Društveni člani se tu zberejo, se zadovoljni pomenijo o radostih, o vsem, kar jih razveseljuje, pa tudi o užitkih, ki so jih bili v okviru društva deležni; dogovarjajo pa se tudi o tem, kako bodo v prihodnje sodelovali. Prav je, da za tak planinski praznik ve ves okoliš, naj torej kar največ občanov ve, da planinci zborujejo! Zato je narobe, če na občni zbor vabi le skromen in z nerodno roko izrisan lepak, izvešen le v eni ali dveh izložbah. Na zboru se zvrste poročila. Med temi poročili je nastop predsednika nadzornega odbora morda najbolj formalen. Seveda je prav, da poročila govore o tem, da je izvršilni odbor skrbno in pošteno gospodaril in da imajo vsi računi ustrezno dokumentacijo. Je pa to premalo. Večina društev se med letom bolj ali manj uspešno ukvarja s »planinskim gospodarstvom«. Vsega prizadevanja blagajniško poročilo, ki je navadno kratko in tudi suhoparno, ne pove. Zavoljo tega bi bilo prav, če bi poročila nadzornega odbora vsebovala tudi kakšen stavek o gospodarskih prizadevanjih, o posameznih težavah; priznanja naj bi bila bolj podčrtana, graj ne bi smelo manjkati, če je potrebno. Lepo in smiselno je na primer predsednica nadzornega odbora PD Tolmin zaključila svoje poročilo, ko je dejala nekako takole: »Tako je izvršilni odbor uspešno opravil svoje delo, za njegovo razrešnico ni pravnih ali drugih zadržkov, zato je nadzorni odbor mnenja, naj pri volitvah novega izvršilnega odbora ne pride do bistvenih sprememb.« Častno razsodišče je nekaj pastorek naših občnih zborov. Marsikdaj pozabijo celo na poročilo tega organa ali pa ga celo pozabijo izvoliti. S tem pa še ni rečeno, da se vsi planinci dovolj dosledno ravna po Statutu PZS in po planinskem kodeksu. Že vsak tisti član IO PD, ki zgolj formalno hodi na seje ali pa še tja ne redno, krši statut in kodeks. Poznam primer, ko so se nekje člani IO PD v svoji planinski postojanki nedostojno vedli do osebja, pa častno razsodišče tega primera ni razsojalo. Res je, kršitev ni veliko, v večini društev jih sploh ni, vendar pa je zelo prav, da bi častno razsodišče na občnem zboru vendarle poročalo in tako članstvo vsaj spomnilo na to, da je ta organ na

voljo, da vedno spremlja delo članstva in po potrebi opozarja na morebitne nerodnosti, nepravilnosti ali celo na prekrške. Dobro pripravljen je tisti občni zbor, na katerega pridejo delegati skupin, ki so »svoj mali« občni zbor poprej že imele. Tako nekatera PD že pred glavnim občnim zborom pripravijo poseben mladinski občni zbor (mladinci, pionirji in cicibani). Tako na glavnem občnem zboru lahko sodeluje le delegacija s svojim poročilom. Podobno prakso imajo v nekaterih PD alpinisti, izletniške skupine in drugi.

Posebno poglavje predstavljajo — gostje na občnih zbore. Udeležba predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in društev najbolje potrjuje, da je sodelovanje na ustreznih ravni. Zato bi bilo ob opravičljivih zadržkih umestno opravičilo. Večkrat pa izvršni odbori PD organizirajo ta planinska srečanja v tako skromnem okviru, da niti ne povabijo predstavnikov družbenopolitičnih organizacij v občini ali krajevnih skupnostih. Redko se tudi zgodi, da je navzoč na občnem zboru predsednik občinske skupščine ali predstavnik občinske konference SZDL ali pa predstavnik občinske konference ZSMS. Čeprav PD sodelujejo s temeljno telesno-kulturno skupnostjo v občini, pa se tudi v tem primeru redko zgodi, da se udeleži predstavnik TKS planinskega zborovanja. Tako je tudi s taborniško pa še s katero drugo organizacijo. IO PD bi dal občnemu zboru še večjo veljavo, če bi zagotovil udeležbo predstavnikov tistih organizacij in ustanov, s katerimi društvo vse leto sodeluje. Letošnji občni zbori so v glavnem dobro ocenili opravljeno delo, realno pa so zastavili tudi delovne programe. Nekatera društva so imela volilni občni zbor, vendar pa nikjer ni bilo bistvenih sprememb v izvoljenih organih društva. Pripombe in ugotovitve, ki sem jih v tem sestavku omenil, naj pomagajo izvršnim odborom društev, da bi v prihodnje občne zборе še bolje pripravili.

Ciril Zupanc

PLANINSKO DRUŠTVO VELENJE DELA ŽE 30 LET

To PD danes vključuje že 2016 članov, od katerih je kar dobra polovica mladine in pionirjev. To so ugotovili na občnem zboru, ki so ga imeli v začetku aprila v Velenju.

Naj naštejemo nekaj pomembnejših poglavij, ki govore o njihovem delu:

- Doslej so zbrali že blizu 11 starih milijonov za Kredarico.

- Obnovili so planinsko kočo na Paškem Kozjaku.

- Članstvo se še vedno iz leta v leto množi.

- Ob 30-letnici so izdali planinski bilten in pripravili fotografsko razstavo.

— Uredili so planinsko sobo v koči na Paškem Kozjaku.

— Razvili so društveni prapor.

V počastitev praznika 27. aprila, so skupaj s TTKS organizirali TRIM hojo na Graško goro in na Paški Kozjaku.

— Omembe vredno je delo propagandne komisije, saj je njen vodja Stane Jamnikar prejel zlato značko PZS za svoje tridesetletno delo v planinstvu.

— Leta 1979 je društvo prejelo priznanje OF kot najbolj delovno društvo v občini.

— 600 članov je že prehodilo Šaleško planinsko pot.

— Mnogo načrtov in dela ima tudi gospodarska komisija, predvsem z domom na Paškem Kozjaku.

— Alpinistični odsek šteje 15 članov, svoje znanje izpolnjujejo s tečaji in na terenu, saj imajo na voljo nekdanjo »karavlo« na Okrešlju. Značilno za to društvo je tudi delo po sekcijah Gorenje, Šmartno ob Paki, Škale. Menijo pa, da bo treba ustanoviti sekcije še po drugih delovnih organizacijah.

Julijana Hočever

NOVOMEŠKI PLANINCI SO OCENILI SVOJE DELO

Mladinski odsek ima sekcije na gimnaziji, treh srednjih strokovnih šolah v Novem mestu, treh osnovnih šolah prav tako v mestu, na osnovni šoli v Škocjanu in Mirni peči. Skupno vključujejo 567 pionirjev in mladincev. Mentorji so izredno prizadevni, še posebej na osnovnih šolah, kjer pa žal ni dovolj razumevanja za to dejavnost. Sekcije so izvedle nekaj manj kot 50 izletov, množičnih in spominskih pohodov. PS na gimnaziji je sodelovala v akciji Prirodoslovnega društva Slovenije »Varujmo okolje«. Pionirji so tekmovali v akciji pionir — planinec, srednješolski planinci pa so se udeležili akcije pogozdovanja in mladinske planinske akcije v Bavščici. Planinsko šolo so izvedli v Mirni peči in na osnovni šoli v Škocjanu. Pod pokroviteljstvom ZSMS so se mladinci udeležili tudi področnega in republiškega orientacijskega tekmovanja za Trdinov in Milovanovičev pokal.

Alpinistični odsek: Imeli so 8 predavanj, trije tečajniki pa so opravili alpinistično šolo. Na Mosoru in na Okrešlju so imeli svoja alpinistična tabora. Dva člana sta obiskala francoske Alpe ter prečila pogorje Mt. Blanca. 13 aktivnih članov AO je opravilo 142 letnih in zimskih vzponov, turnih smukov ter pristopov nad 2500 in 3500 m.

Planinska sekcija TRIM kluba pri Tovarni zdravil KRKA sodeluje s PD Novo mesto in so takoj uresničili 14 izletov, sodelujejo pa tudi v akciji za zbiranje obveznic za »Kredarico«.

Markacisti so imeli na skrbi odsek planinske poti Ljubljana—Zagreb, ki spada v

območje PD Novo mesto in gre od Špiherjeve špice prek Hmeljnika, kjer se odcepi od Trdinove poti in prek Mirne peči, Žužemberka in Zagradca do Marinče vasi.

Članov imajo zdaj 1000, zbrali pa so za 40 000 dinarjev obveznic, namenjenih za obnovo in razširitev Kredarice in za gradnjo žičnic.

Predsednik PD Novo mesto je tov. Anton Trunkelj.

Danilo Vidič

PLANINSTVO JE TUDI V RUŠAH DOBRO ZASIDRANO

Društvo šteje 1354 članov, od tega dve tretjini mladincev in pionirjev.

Stroške za svoje delovanje pokriva iz dohodka, ki ga ustvarja planinska postojanka — Ruška koča.

Družbena sredstva namenja izključno za vzgojo mladine, za markiranje in za odplačilo anuitet najetih kreditov za obnovo Ruške koče. Društvo posluje na robu aktive.

Gospodarski odsek društva skrbi za redno poslovanje koče.

PD AERO-Celje je izmenjalo z ruškim društvom listino o pobratenju. To bo oživel izletniško dejavnost ruških starejših planincev, ki se niso udeleževali množičnih izletov in so raje »planinarili« z osebnimi avtomobili do vstopnega mesta za vzpone.

Mladinski odsek šteje 15 članov, vodniški zbor pa 10 delovnih članov, ki ga vodi Franci Kotnik, člani pa so: Franci Jamnik, Lidija Kramer, Stane Poglajen, Edita Benčan, Drago Praprotnik, Auer Nandi, Jože Vigec, Vojko Perušek in Vlado Rajh.

Aktivni so krožki na osnovni šoli v Rušah, v Selnici iz Zg. Smolniku. Planinstvo v mlada srca — to je geslo redne planinske šole. MO v letu 1979: 93 izletov in akcij, udeležba 1440 članov. Od tega planinska skupina v Selnici 30 izletov in akcij, planinska skupina na Smolniku pa 16 izletov. Dva člana smolniške skupine pa sta se odpravila na pot s kolesi na najvišji vrh Balkana, na 2924 m visoki Musala.

Uspehi na področnih tekmovanjih: na Boču: člani 1. in 3. mesto, pionirji 2., 3. in 4. mesto.

Na Tojzlu: člani 1. mesto, mladinci 1. mesto.

Na republiškem tekmovanju pri Celjski koči: člani 2. in 8. mesto, mladinci 19. in 20. mesto, pionirji 4. in 7. mesto. Ruška ekipa je skupno z ekipo Radovljice in Idrije zastopala našo republiko na državnem prvenstvu na Sviščakih, dosegli so 16. mesto.

Petindvajset let mentorskega dela z mladino: učiteljev Kordeša, Štravs, Poglajen, Edite Bečan, je dalo lepe rezultate.

V glasilu MO PD Ruše so večino članov prispevali učenci OŠ Janko Glazer. In še dve besedi o delu za letos:

Še bolj skrbe za mladino, oživljajo izletniško dejavnost starejših planincev in sodelujejo pri vseh NOB manifestacijah v KS Ruše. Organizirali bodo smučarske tečaje za začetnike na Arehu. Skrbe za Ruško kočo, sodelujejo v akcijah za čistočo v naravi, vzdržujejo planinske poti in markacije, povezani so s TTKS, s krajevno SZDL in KS ter odborom za SLO in družbeno samozaščito. Udeležujejo se skupnih izletov s PD AERO Celje.

V svojih gospodarskih akcijah se zavzemajo za stabilizacijske ukrepe.

J. Teržan

OBRAČUN DELA TOLMINSKIH PLANINCEV

Iz poročil PD Tolmin je moč razbrati, kaj vse je možno napraviti s skupnimi močmi in dobro voljo.

To društvo je bilo lani delovno: Uredili in razširili so kočo na planini Razor. V ta namen so uporabili 785 000 dinarjev. Sami so prispevali 5100 prostovoljnih delovnih ur, opravili so 330 voženj, prepeljali pa okrog 380 ton raznega gradbenega materiala. Nekaj dela je ostalo še za letos.

Delovni pa so bili tudi na drugih področjih. Udeležili so se raznih spominskih pohodov, sodelovali so v akciji NNNP, priredili predavanja z diapozitivi o Everestu, o Koroški in o dolini Soče, markacisti pa so obnovili nekatere poti proti Razorju; na novo pa so markirali pot Razor do vrha Kuka in nato do transverzalne poti pod Voglom.

Člani jamarske sekcije so opravili večje število oglednih akcij na območju Kanina, kobariškega Stola, Pologa, Razorja in Migovca. Največji uspeh predstavlja raziskava 150-metrске vertikale v Velikem Skednju, ki se uvršča med najgloblje raziskana brezna na Kaninu.

Mladinski odsek je bil prav tako delaven, posebej je ob tem treba omeniti ustanovitve Soškega alpinističnega odseka pri PD Tolmin. Zdaj že šteje nad 50 članov.

Mira Pagon

LOGAŠKI PLANINCI SO DELAVNI

PD Logatec počasi koraka proti svoji desetletnici. Že kratek pregled dosedanjega prizadevanja kaže, da so opravili precej planinskega dela na svojem področju, saj so se na primer izkazali tudi z dobro organiziranim planinskim taborom. Posebej je treba omeniti mladinski odsek in pa alpiniste ter komisijo za pota. To predvsem zato, ker skrbe za vzgojo mladih planincev, ne ustrašijo se nobene akcije za pridobivanje novih članov. In tako so

planinci ena izmed najbolj množičnih organizacij v kraju. Tudi na področju varstva narave in v gorski straži beležijo lepe uspehe. Dobro sodelujejo tudi z občinsko ZTKO, saj jim le-ta pomaga z denarnimi dotacijami, da lažje rešujejo svoje naloge. Planinsko društvo ima na skrbi 350 km planinskih poti. Najdaljša je Notranjska planinska pot; prehodilo jo je že 115 planincev, članov tega društva.

Želijo tudi, da bi sporazumno z občinsko zvezo borcev Tončkov dom na Kališah vsaj dvakrat na teden odprli, da bi tako planinci, ki hodijo po Notranjski planinski poti, v njem dobili zatočišče. Društvo šteje trenutno 422 članov od tega je več kot polovica mladincev, pionirjev in cicibanov.

Za aktivnost in množičnost je planinsko društvo prejelo srebrno priznanje OF. Predsednik društva je ing. Janez Jerina.

Janez Čanžek

IDRIJSKI PLANINCI

Člani planinskega društva Idrija ugotavljajo, da so lani pohodi v domače in tuje gore zajeli tako množico kot še nikoli doslej. Uspešni so bili tudi v mladinskem odseku. Izvedli so planinsko šolo, taborili so na Komni, udeležili so se orientacijskih pohodov in pohodov v gore.

Alpinisti so opravili precej najtežjih vzponov v domačih in tujih gorah. Največji uspeh so dosegli v slovenski odpravi na Pamir. Tudi vzgoje mladih alpinistov niso zanemarjali.

Markacijski odsek je markiral del Slovenske planinske poti na območju PD Idrija ter končal Idrijsko cerkljansko planinsko pot. Izdelali so tudi vodič s širšim opisom.

Gospodarski odsek: Opravili so nad 5000 prostovoljnih ur dela in več obnovitvenih del na postojankah. Letos bodo temeljito prenovili kočo na Hlevišah. Dom na Vojskem bo verjetno prevzela delovna organizacija, saj PD Idrija nima sredstev, da bi dom preuredilo kot zahtevajo inšpekcijski organi.

Lani je planinsko društvo Idrija skupaj s cerkljanskim praznovalo 75-letnico. Ob tem jubileju je bila proslava na Hlevišah, ki so se je udeležili tudi planinci iz Ajdovščine. Takrat so odprli Idrijsko cerkljansko planinsko pot.

Lani sta planinsko društvo in občinski odbor ZZB Idrija prvič organizirala pohod na Javornik v spomin na 47 padlih borcev Gradnikove brigade na tem vrhu, 23. decembra 1943. Pohod bodo odslej organizirali vsako leto. Sicer PD in ZZB zelo tesno sodelujeta pri raznih akcijah. Za gradnjo planinskega doma na Kredarici so zbrali nad 90 000 din prispevkov.

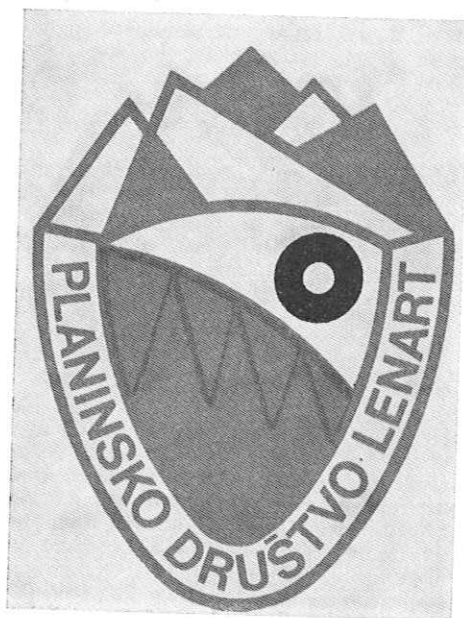
Na občnem zboru je predstavnik PZS podelil dolgoletnim zaslužnim članom društva zlate, srebrne in bronaste častne znake PZS.

Predsednik je še naprej Marjan Rupnik.

Janez Jeram

PLANINSKO DRUŠTVO LENART V LETU 1979

Lenarški planinci so leta 1979 praznovali 5-letnico društva. 262 planincev je združeno v planinskih sekcijah v krajevnih skupnostih Voličina, Cerkvenjak, Gradišče in OO ZSMS Merkator Potrošnik (nova) ter v planinskih skupinah na osemletkah Zg. Ščavnica, Lenart, Voličina, Jurovski dol (nova). Imeli so 25 izletov, udeležilo se jih je 631 članov, organizirali pa so tudi 15 predavanj, ki jih je poslušalo 759 planincev. Vsako leto bolj zanimive so trimške hoje po okolici Lenarta in smučarski izleti na Roglo.

PD Lenart je jeseni izdalo tiskano brošuro Spomeniki Slovenskih gor in 5 let PD Lenart, ki v strnjeni obliki opozarja na naravno in kulturno dediščino občine Lenart ter na delo PD. To je prva publikacija v občini po vojni in je namenjena tudi za turistični vodnik. Izdelali so 1000 novih znakov PD Lenart (nalepke in našitki). Skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami Lenarta so planinci pripravili osrednjo proslavo ob Dnevu republike in razvili svoj društveni prapor.

Na 6. rednem občnem zboru letos so izvolili novega predsednika. Naslednjo mandatno dobo bo vodil društvo Vlado Čuček iz Cerkvenjaka, podpredsednik Franci Make, tajnica Irena Ploj, pomagali pa mu bodo računovodkinja Majda Osterman in 11 članov upravnega odbora.

V letu 1980 bodo organizirali 20 izletov, obnovili bodo markacije na Pomurski poti čez osrednje Slovenske gorice od Apač do Vidma. Še večjo pozornost pa bodo posvetili planinski vzgoji in izobraževanju, obnovili pa bodo tudi delo odseka za varstvo narave in gorsko stražo pri PD Lenart.

Janko Ferlinc

ZALOŽE — MARTJAKI 1980

Letošnje prvo orientacijsko tekmovanje v okviru občinskega meddruštvenega odbora planinskih društev občine Žalec je organiziralo PD Polzela. Bilo je 29. 3. 1980 s startom v Dobrteši vasi za SIP-om in s ciljem v bližini Korbarjeve domačije na Savinjski poti. Tekmovalni progi sta pripravila PLV PD Polzela (S. Štorman, B. Jordan). Daljša proga je tekla preko grušoveljskih travnikov in Ložnice, po dolini Trnave, se vzpela na vrh Martjakov z odličnim razgledom in naprej na zahod pod lovsko kočjo v Založah. Proga je imela 5 kontrolnih točk. Pionirska proga je držala prek Sp. Grušovelj do Ložnice, nato pa je zavila proti zahodu mimo Novega kloštra do Lovske kočje (imela je 5 kontrolnih točk, gostejše).

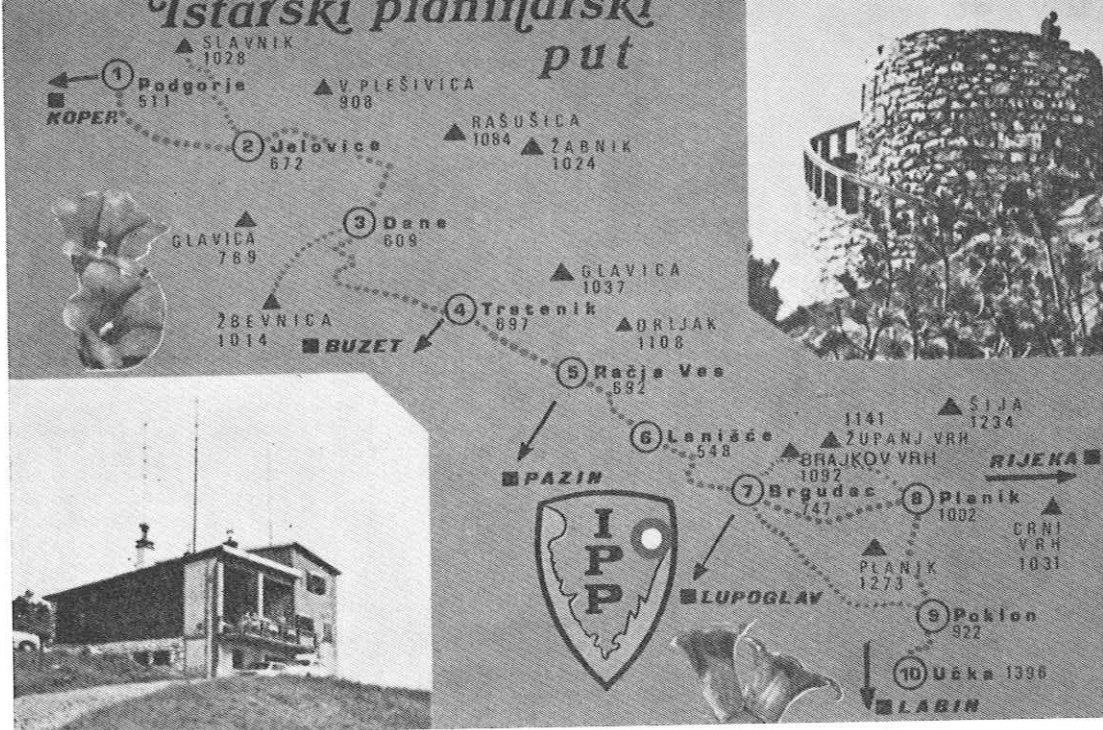
Tekmovanja se je udeležilo 21 pionirskih ekip (PD Zabukovica, Prebold, Polzela), dve mladinski (Celje, JK Črni Galeb), tri članske (Zabukovica, Celje, Prebold) in dve starejši člani (Prebold, Polzela).

V pripravo in izvedbo je bilo vloženo samo amatersko delo. Na cilju je organizator poskrbel za čaj in za prigrizek. Pokrovitelja sta bila Savinjski MDO in Ob. TKS Žalec. Zadnji je delno kril stroške organizacije. Težave so imeli s topografskimi kartami in kompasi, saj jih niso imeli vsi. Morda se bo kdaj želja izpolnila in bomo tudi mi lahko uporabljali za taka tekmovanja topografske karte v merilu 1 : 25 000?

B. J.

ČIČARIJA — TURISTIČNA IN PLANINSKA ZANIMIVOST ISTRE

Lahko mirno rečemo, da je prav ta pokrajina biser osrednjega dela Istre, posebno še področje Hrpelje-Kozina, ki se razteza tja do Učke oziroma do Opatije. Prav na tem področju je mnogo ostalin in znamenj še iz prve svetovne vojne pa tudi iz druge. V vasi Rašpor je na primer edinstven spomenik padlim ženam v NOV. Planinci imajo

na tem področju na voljo mnogo vrhov, ki odpirajo lep razgled na Alpe, morje, Gorski Kotar in na osrednji del Slovenije. Tisti, ki bi prehodili planinsko pot od Slavnik do Učke po grebenu Čičarije, dobe spominsko značko, ki simbolizira lik Istre. Na poti so naslednje kontrolne točke Slavnik, 1028 m, Jelovice, Dane, Zbevnica, 1014 m, Trstenik, Gomila, 1000 m, Račja vas, Orljak, 1108 m, Lanišče, Brgudac, Brajkov vrh, 1092 m, Planik, 1273 m, poklon in Učka, 1396 m. V Račji vasi je možno prenočiti.

Motorizirani planinci lahko spoznajo ta del Istre z Reške strani in sicer prek Zvoneča, Žejana, Muna in Vodica (cesta Reka—Koper). Tudi iz Buzeta prek proge pri železniški postaji Buzet in prek Lupoglava, Lanišča v smeri Reke. Pa tudi iz Slovenije s ceste Koper—Kozina odcep za Reko. Informacije — PD Železničar, Zagreb.

Josip Sakoman

V MOJSTRANI JE ZAŽIVELO TRIGLAVSKO PLANINSKO MUZEJSKO DELO

Planinci iz Trente, Bohinja in Doline so že pred leti želeli ustanoviti muzej, ki naj bi prikazoval zgodovino našega planinstva, alpinizma in gorskega reševalstva.

Planinski muzej je v slovenskem prostoru nujno potreben, vendar do danes še nismo dobili zanj primerne prostora.

Prvo planinsko muzejsko zbirko poznamo v Trenti. Ustanovili so jo 2. avgusta 1953. Še vedno pa se planinski delavci v Ljubljani trudijo, da bi večletno delo dr. Josipa Pretnarja in mag. Toneta Strojina navsezadnje rodilo tudi dokončno podobo, ko bo morda dobila muzejska planinska zbirka, zdaj »potaknjena« po skladiščih in ropotarnicah, vendarle svoj prostor na ljubljanskem gradu.

Po letu 1950 so se prebudili planinci z železarskih Jesenic. Ko so leta 1951 jeseniški železarji slavili tridesetletnico ustanovitve Turistovskega kluba Skala, se je porodila zamisel, da bi ustanovili planinski muzej ali v prostorih Kosove graščine ali pa v Ruardovi graščini, kjer je že urejen jeseniški železarski, tehnični muzej in zbirka NOB.

Jesenški planinski muzejski delavci so delovali pod vodstvom Ivana Šavlija in Antona Blažaja ter številnih drugih le tri leta, potem pa je delo zamrlo. Dragoceni razstavní predmeti so znova romali v zaboj, v pozabo; zdaj čakajo na boljše pogoje.

V letu, ko smo slavili 200-letnico prvega pristopa na Triglav pa so oživeli v Mojstrani. Že leta 1978 so v osnovni šoli 16. december v Jakljevi hiši in v prenovljenem Aljaževem domu uredili zanimivo razstavo »Zgodovina slovenskega planinstva«. Ta razstava je okrepila zanimanje za našo planinsko zgodovino. Z zgodovinsko razstavo so gostovali še v Go-

Pod Malim vrhom Kamnika ob spominskem obeležju Romana Miklavca

dešiču pri Škofji Loki in v Bohinju. Priznanja so dala mojstranskim planinskim muzejskim delavcem nove vzpodbude, ko so isto razstavo leto dni pozneje uredili tudi v Gorjah, ob petdesetletnici PD Gorje. Ob 15. letošnjem zimskem pohodu na Stol so organizirali razstavo v Mostah pri Žirovnici, na Jesenicah, Radovljici in v Bohinju. Razstave so doživele veliko zanimanja ne samo pri planincih, pač pa tudi pri vseh drugih. To »Triglavsko planinsko muzejsko zbirko« pri PD Dovje Mojstrana pripravljajo za osrednjo muzejsko razstavo »Zgodovina triglavskih planinskih postojank«. Uredili jo bodo do letošnje planinske sezone za občinski praznik občine Jesenice 1. avgusta v osnovni šoli 16. decembra v Mojstrani. Razstava Zgodovina triglavskih planinskih postojank bo bogato urejena v počastitev 85-letnice Aljaževega stolpa na vrhu Triglava (1895—1980) in 70-letnice tretjega sedanjega Aljaževega doma v Vratih (1910—1980).

Uroš Župančič

SPOMINSKI PLANINSKI POHOD HOM—KAMNIK

V delovnem načrtu Savinjskega MDO je med drugim tudi spominski planinski pohod Hom—Kamnik—Bukovica, ki je posvečen vsem preminulim planincem. Letošnji se je začel pod planinskim domom na Homu, pri spomeniku. Zbranim je spregovoril Franci Ježovnik, mladi planinci pa so na spomenik položili šopek cvetja. Kolona se je razvila po označeni poti za Zabukovico, zavila je potem po lovski stezi pod ostenje Malega vrha Kamnika, kjer je spominska plošča (PV 1978/472). Tu je udeležencem spregovoril ing. Ivan Jurhar. Ta spominski planinski pohod letos je bil povezan s 50-letnico smrti Franca Kocbeka, ki je Kamnik v letih svojega službovanja v Žalcu rad obiskoval. Pohoda, bil je 5. 4. 1980, se je udeležilo okoli 40 planincev, predvsem mladih iz žalske osemletke. Organizator pohoda je bilo PD Žalec.

B. J.

V. K.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO NARAVNE DEDIŠČINE IN PROSTORSKI PLAN OBČINE MOZIRJE

Vsaka občina naj bi v prihodnjem obdobju s prostorskimi plani določala rabo prostora: kje naj bi gradili stanovanjske objekte, kje bo zrasla industrija, kako bodo potekali daljnovodi, kakšno bo gospodarjenje z gozdovi in kmetijskimi površinami. Eden od elementov, ki se v prostoru pojavlja, je tudi naravna dediščina. Povsod je navzoča, le da je njen pomen lahko zelo različen. Kadar gre za naravno znamenitost velike vrednosti, na primer za Robanov kot, potem naravovarstveni interes prednjači pred drugimi, oziroma določa rabo tega prostora. V drugih primerih se pri planiranju le sooča s preostalimi dejavniki.

V mesecu marcu je Zavod SR Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine izdelal Naravovarstvene smernice za prostorski plan občine Mozirje. To območje zajema porečje Savinje od izvira do Soteske pod Mozirjem, torej Gornjo Savinjsko dolino. Na tem prostoru najdemo prek dvesto naravnih znamenitosti. Zaradi Alp so tudi planincem ti predeli dobro znani in jih radi obiskujejo.

Zakaj ti kraji tako privlačijo ljudi? Ne le slikoviti greben od Ojstrice do Skute, divjina nedotaknjene gorske narave, tudi sami sredogorski predeli s samotnimi kmetijami so vabljivi za popotnika, ki bi se rad otrešal vsakdanjih skrbi in še kaj novega spoznal.

Narave ne varujemo zaradi nje same, ampak za ljudi. Večjih prostorskih enot ne moremo zapirati v rezervate in iz njih preganjati domačine, planince in turiste. Razvoj poskušamo usmerjati tako, da se v čim večji meri ohranjajo naravne znamenitosti in krajinska podoba. Kako so usklajeni naravovarstveni in razvojni interesi na območju mozirske občine?

Za ta alpski prostor so ključne gospodarske dejavnosti: kmetijstvo, gozdarstvo in turizem. Pod določenimi pogoji sta kmetijstvo (ohranjanje tradicionalnega načina kmetovanja) in gozdarstvo (prebiralno gošpodarjenje) usklajena z naravovarstvenimi željami, saj ohranjata podobo kulturne krajine, značilne za ta predel. Za planince je zanimivejše področje turizma.

Planinci in turisti hodijo, recimo, v Logarsko dolino zaradi njenih naravnih lepôt. Če bi hoteli v dolini zadržati čim več turistov, da bi lahko dodobra »izmolzli«¹ njihove denarice, bi morali zgraditi gostišča in hotele. To bi zahtevalo oskrbo v večjem obsegu. Prehrabene artikle pa tudi ljudi za gostinstvo bi bilo potrebno poiskati zunaj neposrednega zaledja, to pa pomeni priseljevanje in spremembo druž-

bene strukture. Tudi dolinsko dno ne bi moglo dolgo skrivati turističnih objektov, kakor hitro pa bi postali vidni v znanem pogledu na Logarsko dolino, bi počasi skopnela tudi turistična privlačnost. Saj imamo betonska naselja tudi doma! Skratka, turistična ponudba v tem primeru presega zmogljivosti krajine in domačinov. Tega si v Gornji Savinjski dolini ne smemo privoščiti. S preučevanjem je potrebno poiskati zgornjo mejo zmogljivosti turistične ponudbe. Le tako bodo ohranjene naravne znamenitosti, zadovoljni pa bodo tudi domačini in turisti ali kot pravi ljudska modrost: volk sit in koza cela. V takšnih krajinskih občutljivih predelih priporočamo razvoj kmečkega turizma, ki je tudi za domačine zelo sprejemljiva dopolnilna dejavnost.

V omenjenem prostoru je od turistično-rekreacijskih dejavnosti najbolj zaželeno planinstvo. Pa tudi to prinaša z množičnostjo naravovarstvene probleme: parkirišča v dolinah, oskrbovanje planinskih domov, odvoz odpadkov, nenačrtno nadelovanje novih poti itd.

Kljub vzgojnim prizadevanjem Planinske zveze Slovenije vsi planinci nimajo pravega odnosa do narave. Zato nekatere nedotaknjene predele ohranjamo kot rezervate, zatočišča živalskih in rastlinskih vrst. V teh območjih ne želimo markiranih poti in planinskih postojank. Planinec, ki hoče uživati v samoti, zna ceniti takšne otočke prvobitne narave in se bo znal primerno približati in obnašati tudi v rezervatih.

Peter Skobrne

KRAŠKI BOTANIČNI VRT »CARSIANA«

Marsikoga potrošniška mrzlica velikokrat zanese v Trst, le redkokdaj pa si vzame čas in si ogleda njegovo kraško zaledje. Med izletniškimi točkami v bližini Trsta je med najbolj zanimivimi kraški botanični vrt »Carsiana«, ki je bil ustanovljen leta 1964. Leži na planoti ob pokrajinski cesti med Gabrovcem in Zgonikom, 18 km od Trsta. Zemljišče, na katerem vrt leži, je bilo izbrano zaradi svojih naravnih značilnosti. V bistvu je že brez kakršnihkoli sprememb primerek kraškega okolja z obsežno vrtačo, naravnimi breznimi in tudi površinskimi kraškimi pojavi, kot so na primer škraplje in žlebiči. Kraška flora je oblikovala različne rastlinske združbe, ki jih v vrtu lahko vidimo — od gozda s podrastjo, grmišč, košenic in senožeti, melišč, vrtač, skalnih razpok do združb na vlažnih rastiščih in v jezeru. V Vrtači, kjer pride do toplotnega obrata (dno vrtače je veliko

hladnejše od njenih robov), pa uspevajo mnoge vrste, ki so značilne za ves gorski kraj.

Kot mnogi manjši botanični vrtovi, tudi »Carsiana« ni mesto, kjer bi bili zbrani pozornost zbujaajoči primerki ali izbrano cvetje iz rastlinjaka, ampak je značilen mozaik flore in vegetacije, na katero naletijo tudi na izletu na krasu na naši ali na italijanski strani meje.

Najlepši letni čas za obisk vrta je pomlad. Večina rastlin cvete od konca aprila do junija. Poletje z značilno vročo in suho klimo požge sveže zelenje. Rastlinstvo se spet na kratko prebudi v bolj vlažni jeseni.

Nada Praprotnik

NARODNI PARKI IN REZERVATI ZA DANAŠNJEGA ČLOVEKA IN ZA POTOMSTVO

Narodni in področni parki dobivajo kot zaščitena področja, glede na zadovoljevanje osnovnih potreb današnjega človeka in družbe, vse večji pomen. Potreba po varovanih področjih se kaže tudi v tem, da ohranjamo tako naravne procese v tistem obsegu in takem okolju, ki zagotavlja naravni razvoj brez posebnega posega človekovih rok.

Vsekakor ta potreba izhaja iz vse večje urbanizacije in industrializacije okolja, v katerem živimo, kajti bojazen, da bi naravo povsem urbanizirali in ji odrezali tisto naravno popkovino, ki nas z navidezno vezjo veže z mnogimi neznanstvi, ki so v naravi, je postala sodobni imperativ, ki mu moramo najti odmevnost. Zdi se, da so take odločitve, s katerimi ustanavljamo naravne rezervate in narodne parke, eden izmed najbolj učinkovitih ukrepov in ga bo treba v prihodnje še bolj dodelati.

Jugoslavija je temu problemu posvetila večjo pozornost šele po vojni, vendar je še kup nerazrešenih problemov, ki čakajo, da jih rešimo z zakonom ali pa z regionalnimi predpisi, s katerimi bi poskušali ohraniti, če ne celo rešiti nekatera že kar precej ogrožena področja.

Doslej je bilo takih akcij v tej smeri več. Prvo strokovno posvetovanje zavoda za zaščito narave iz vse Jugoslavije je bilo leta 1952 v Beogradu. Na tem posvetovanju so se prvič dogovorili o skupni politiki v obravnavanju takih področij, ki imajo pogoje, da postanejo rezervati ali narodni parki. Prvo jugoslovansko posvetovanje o narodnih parkih je bilo leta 1967 v narodnem parku Plitvička jezera. Na tem posvetovanju so dokončno oblikovali mnoga dotlej nejasna stališča v zvezi s parki in rezervati. Posvetovanje o zaščiti narave in prostorski ureditvi je bilo leta 1970 v Budvi. Na tem posvetovanju so dokončno

odpravili dotlej veljavne antagonizme med pojmovanjem o »varstvu narave« in prostorskim planiranjem. Dogovorili so se o enotnem obravnavanju odnosov, ki se nanašajo na ograjevanje naravnih znamenitosti. Naj omenimo tudi posvetovanje o varstvu narave v Beogradu leta 1968 in posvetovanje strokovnjakov prav tako na temo o varstvu narave leta 1975 v narodnem parku Mavrovo, kjer so sestavili naloge za varstvo narave v luči novih, bolj izdelanih konceptov, ki obravnavajo to družbeno posebno pomembno vprašanje. Skupna akcija za zaščito narave in kulturnega bogastva Jugoslavije je omogočila, da so postala obravnavanja tega problema še bolj družbeno ovrednotena. Pot, ki smo jo prehodili do današnjega stanja na področju varovanja naravnih in kulturnih bogastev, je dolga, dala pa je že kar precej koristnih rezultatov. Morda je najpomembnejša pridobitev ta, da smo dokončno izdelali stališča, ki so imela svoje korenine v že zdavnaj preživelih obravnavanjih tega skupnega problema. V tem pogledu ima največ zaslug drugo jugoslovansko posvetovanje o narodnih parkih in rezervatih, ki je bilo leta 1978 na Plitvičkih jezerih. Tedaj so sprejeli tezo, da bi v prihodnje na takih posvetovanjih obravnavali zgolj dve temeljni temi:

prva tema zadeva reševanje najbolj aktualnih problemov v varstvu, ureditvi in nadaljnjem širjenju narodnih parkov; druga tema pa predstavlja konkretno problematiko parkov in rezervatov po republikah in pokrajinah, kjer se ta problematika kaže in odpira tudi nove možnosti za razglasitev novih področij za narodne parke oziroma za rezervate. In tako je zdaj že mogoče oceniti, da smo pri nas do danes rešili že kar precej teh problemov, vendar pa nas čaka še mnogo naporov, ko bi nam pomagali odstraniti pereča vprašanja, ki se kažejo ob samem ohranjanju parkov in urejanju novih, in to posebej v tistih delih naše države, kjer je za to največ možnosti.

K. M.

ZAVAROVANA PODROČJA V JUGOSLAVIJI V ŠTEVILKAH

V Jugoslaviji velja posebna pozornost naravi in naravnim bogastvom; ne samo tistim, ki zagotavljajo ekonomsko rentabilnost, ampak predvsem tistim bogastvom, ki označujejo našo naravo za enkratno, prvobitno in torej ustvarjajo vse pogoje, da jo tako ali drugače zaščitimo.

Izjemno pozornost temu vprašanju so bili posvetili že leta 1954, ko je AVNOJ sprejel Zakon o zaščiti kulturnih spomenikov in naravnih redkosti. Tudi naša ustava ni šla mimo tega dejstva, saj je v njej natančno ugotovljeno, da sodijo naravna bogastva v sklop splošnega družbenega

interesa in uživajo posebno zaščito, izkoriščajo pa se pod pogoji in na način, ki so predpisani z zakoni. Zvezna skupščina je leta 1971 v Osnovah politike prostorske ureditve zapisala, da je zaščita narave prvorazredna družbena naloga in da je nujno treba zagotoviti novo oceno tistih področij v naravi, ki to pozornost, v skladu z današnjimi družbenimi možnostmi, ki bi zagotovile predvidene stabilnosti v naravi, tudi v prihodnje zaslužijo. Zvezni izvršni svet, izvršni sveti republik in pokrajin, so na predlog Sveta v letu 1977 sprejeli Skupno akcijo zaščite in urejanja narave in gradbene dediščine.

Družbeno politične skupnosti in službe za zaščito naravnih dobrin in narave so v Jugoslaviji do danes zagotovile, da se je število zaščitenih področij od leta 1951 do 1976 povečalo od treh narodnih parkov na petnajst; s posebnim režimom jih je zdaj že 17, ko jih je bilo 1951 le troje; naravnih rezervatov je 171, prej jih je bilo 19, naravnih spomenikov 536, prej samo 30, spominskih obeležij 56, prej samo eden, in spomenikov oblikovane narave je zdaj 125, prej le 23. Skupna površina področij je 519 171 ha ali 2,2 % skupnega jugoslovanskega prostora. Seveda v teh številkah niso zajeti naravni predeli, ki so zaščiteni s prostorskim in urabnističnimi načrti. To so vsekakor pomembni dosežki, čeprav še nismo dosegli tiste stopnje, ko bi lahko rekli — ujeli smo poprečje, ki je v tem pogledu znano za Evropo.

Zanimivo bi bilo vzporejati zaščitene površine z naselji. Tedaj bi namreč ugotovili, da naselja v Jugoslaviji ne zavzemajo bistveno večje površine, kot smo ugotovili za zaščitena področja, to je 2,4 %, vsekakor pa občutno več, kolikor imamo voda — 1,4 %.

Če smo zaščitena področja, narodne parke in rezervate ustvarili zato, da bi koristili ljudem, se pravi samim sebi, potem moramo iz tega izhajati tudi tedaj, ko govorimo o njih vzdrževanju, o skrbi, da režimi, ki smo jih ugotovili za posamezne oblike zaščite, tudi v resnici zažive. Ta skrb pa je naložena vsem delovnim ljudem, mladini, tudi otrokom, družbenim organizacijam, organizacijam združenega dela, krajevnim skupnostim, občinam, republikam in pokrajinam. To je bistvena kvalitativna sprememba odnosa družbe do parkov in rezervatov; sprememba, ki jo je narekovala humana vsebina naše družbene stvarnosti. Seveda je treba to bistvo oziroma značilnost tudi uvajati v vsakdanje življenje, da bi tako prešli okvire same zaščite in ustvarili možnosti, da sedanji koncept obogatimo tudi s samo prakso urejanja takih naravnih predelov. V tem imajo veliko vlogo predvsem službe za zaščito narave, ki bodo morale, kolikor tega še niso storile, v delovne načrte vnesti prav te nove elemente, ki zagotavljajo ne samo zaščito, ampak tudi možnosti širjenja zaščitene površine in ureditve že zaščitene predelov.

K. M.

IZ PLANINSKE LITERATURE

ALPINISTIČNI RAZGLEDI 4/80

Pred nami je četrta številka Alpinističnih razgledov. Kot o tem sporoča notica na četrti strani spodaj, je bila od vseh dosedanjih števil ta tehnično najbolj zahtevna, kajti razmnožili so jo na zasilnem stroju, to pa je botrovalo temu, da so nekateri članki izpadli, tako da je ta številka malenkost skromnejša po svojem obsegu od drugih treh. Kljub temu moramo že na samem začetku našega pregleda pohvaliti tudi to številko; še več, treba je zabeležiti, da ta številka nedvomno še izboljšuje raven že tako kvalitetnih števil.

Na naslovni strani je tokrat za spremembo odtisnjen ovalen grafikon tako imenovane »naše Kolumbovo jajce«, ki shematsko in sistematično ponazarja najrazličnejše nevarnosti, ki prežijo na človeka v gorah tako s tal kot iz atmosfere. Ko odpremo

številko, nas kot že običajno najprej sprejme in uvede v tekste uvodnik, ki ga je tokrat oskrbel France Malešič. Nato pa že četrto nadaljevanje odličnega članka izpod peresa Bineta Mlača o pionirjih alpinizma, ko tokrat predstavlja znamenitega gornika in odličnega prostega plezalca Paula Preussa. Temu članku kot nalašč sledi prispevek na strani 7, izpod peresa enega izmed protagonistov prostega plezanja pri nas, Iztoka Tomazina. Naslov njegovega izčrpnega in argumentiranega razmišljanja je »Kaj je in kam sodi prosto plezanje v našem alpinizmu« in pomeni prispevek k osvetljevanju problematike, ki v zadnjem času buri duhove na straneh Alpinističnih razgledov. Avtor razlaga, kaj je to prosto plezanje, kaj spada k prostemu plezanju in kam prosto plezanje v alpinizmu sploh šteje. Temu razmišljanju sledi članek Janka Humarja na strani 11. Nosi pomenljiv na-

slov »Po premisleku«, razmišlja pa prav tako o problematiki prostega plezanja in daje svoje odgovore na zastavljena vprašanja v polemiki. Nato pa še en članek na isto temo, s spet svojiskim pogledom, tokrat s pogledom enega naših, v zadnjem času najboljših plezalcev, s pogledom Frančka Kneza. Njegovo razmišljanje je naslovljeno »Pot razvoja« in naslov sam že dovolj razločno nakazuje smer njegove misli.

Nato pa na strani 17 četrto in hkrati tudi zadnje nadaljevanje o vzponih v ostenju Piz Badile. Avtor je seveda spet Bine Mlač, ki bo morda nekega dne prav gotovo postal eden izmed alpinističnih zgodovinarjev. Izčrpen, jedrnat in jasen članek, ki mu sledi razmišljanje Jureta Ulčarja o amaterskem filmu Andreja Veličkoviča. Gre za film »Samotna pot«, ki ga je bilo moč videti tudi na televiziji. Ulčar na kratko obnavlja vsebino filma in ga hkrati tudi ocenjuje. Svojo misel zaključuje polemično in z apelom na gledalce televizije, naj izkoristijo svojo možnost in naj tej ustanovi predlagajo, da bi predvajala dva goriška filma, ki so ju posneli že pred vojno.

V rubriki Novi vzponi nam tokrat Iztok Tomazin opisuje dve prvenstveni smeri, ki sta jih opravila s soplezalcem Matjažem Ivnikom. Gre za posrečeno sovpadanje, saj ti dve smeri lahko razumemo tudi kot poročilo o praktični manifestaciji tistega, kar je Tomazin napisal v svojem članku. Smeri, kot je možno soditi po opisu in po priloženih skicah, sta skrajno težki, le na posameznih mestih tehnično zahtevni, sicer pa omogočata vrhunsko prosto plezanje v čvrsti kamenini.

Na strani 20 in naprej pa smo se znašli pred tistim delom Alpinističnih razgledov, ki nas obveščajo o alpinistični dejavnosti doma in po svetu. Najprej zapis enega izmed bosanskih everestovcev, Muhameda Gafića, o alpinistični dejavnosti v Bosni in Hercegovini. Temu sledi poročilo Željka Perka o jugoslovanski odpravi v Fanske gore leta 1979. Članek spremljata tudi dve fotografiji na predzadnji strani in skicirana karta tega gorskega področja na zadnji strani razgledov.

Nato na strani 23 drugi del »Pogleda v leto 1979«, ki ga je prispevala Nada Mlač. Tokrat obravnava vzpone in pristope v visokih gorstvih sveta (Himalaja, Karakorum, Andi). To skupino člankov pa zaključuje povzetek, ki ga je pripravil Jure Ulčar po predlogi iz Mountaina. Gre za kratek opis vzpona na Cerro Torre, ki je trajal pičel dan in pol (za primerjavo povejmo, da je »prvopristopnik«, naš znanec iz Ospa, potreboval za svoj vzpon 54 dni).

Za konec pa še dva prispevka. Najprej kratko in izčrpno poročilo o tako imenovanem »Garda vozlu« s priloženimi ilustracijami, ki ga je posredoval Zvone Korenčan. Nato pa še moralčna arabeska Irene Markuš z naslovom »Kamniško sedlo v

februarju« in prav na koncu filozofična bodica, naostrena v skladu s polemičnim duhom, ki odlikuje vse Alpinistične razglede.

Tako lahko zdaj še enkrat ponovimo že na začetku zastavljeno oceno te številke Alpinističnih razgledov. Četrta številka solidno napreduje v smeri, ki so jo zastavile že prejšnje številke. Tudi tokrat prinaša članke, ki so tehtni in berljivi, hkrati pa dokazujejo, da imajo Alpinistični razgledi široko in zdravo zaledje, ki nedvomno jamči tudi prihodnost. To nas lahko samo veseli, saj kot taki v tem trenutku pokrivajo vrzel, ki že dolgo zija na področju tovrstne publicistike, ko je alpinizem že tako široko zastavljen in tehnično že tako razvit pojav, da je taka revija že nujno potrebna. Upamo seveda, da se bo — kar se tiče njene materialne osnove — čimprej izkopala iz začetniških težav, tako da bomo kaj kmalu imeli možnost, da bomo v rokah, namesto ciklostiranega zvežčiča, držali profesionalno oblikovano publikacijo, ki nas bo prek fotografije burila tudi s svojo vizualno ekspresivnostjo.

Iztok Osojnik

NAŠE PLANINE, (3, 4) 1980
(Časopis PZH in PZBiH)

Letošnji marčno-aprilski zvezek revije Naše planine na prvih straneh prinaša članek, ki ga bralci Planinskega Vestnika že poznajo, saj je bil objavljen v 10. številki PV leta 1978, ob proslavi 200-letnice prvega vzpona na Triglav. Njegov avtor je dr. Željko Poljak, naslov pa je Hrvati in Triglav. Največ člankov v reviji pa je seveda o gorah in gorskih predelih na Hrvaškem in v BiH. Želimir Kantura iz Zagreba v članku »Po Kapelski planinski poti« opisuje zimski pohod od Mrkpolja do Klenovice. Razdelil ga je na posamezne etape, ki so jih prehodili v enem dnevu. Obširni zapis je opremljen s tehničnim opisom poti in posameznih etap ter z zemljevidom in seveda s fotografijami, ki skladno dopolnjujejo zares z ljubeznijo napisano besedilo.

Večina bralcev je skoraj prepričana, da v tako znanem gorovju, kot je Velebit, ni več hriba, ki ne bi bil že opisan. Pa vendar se taki vrhovi še skrivajo, včasih prav zato, ker so vsem na očeh. Enega izmed njih — pravijo mu Kremen — opisujeta Željko Poljak iz Zagreba v sestavku Kremen, in Ante Rukavina iz Gospiča v sestavku »K osamljencu na obisk«. Kremen leži v jugovzhodnem delu Like v cestnem kvadratu: Udbina, Bruvno, Mazin, Lapac. Dviguje se 1000 m nad Liškim poljem, vendar pa je pristop nanj zelo lahek, saj gozdna cesta, ki prepolavlja ta kvadrat, pripelje izletnika prav pod Kremen in je potem do vrha le uro hoda. Če se boste kdaj odpravili na Kremen, naj vam bo pri iskanju vrha in poti nanj v pomoč zelo pre-

gledna skica, ki je priložena Poljakovemu tekstu.

Kliko Sakib iz Jajca takole začenja svojo predstavitev planin okoli Glamoča: »Ko boste brali ta članek, boste izvedeli marsikaj o Glamoču in planinah, ki ga obdajajo in zame bo največja nagrada, če se bo kdo, ki je prebral ta potopis, napotil v Glamoč in na planine, ki ga obdajajo. Zato sem ga tudi napisal.«

Razen starega mesta Glamoč opiše še planine Šator, Hrbljino, Slovinj, Veliko Golijo in okolico teh vrhov.

Malokdaj obravnavane teme se je dotaknil dr. Kuno Vidrič iz Beograda. V Jugoslaviji živi več kot 600 000 ljudi, ki so starejši od 65 let. Med njimi je veliko ljubiteljev gora, ki kljub letom redno hodijo na izlete in na manj zahtevne ture. Zelo radi hodijo po transverzalnih poteh, vendar so včasih zanje le prezahtevne, saj moramo upoštevati razlike v telesnih in zdravstvenih sposobnostih starejših planincev. Zato dr. Vidrič predlaga, naj bi glede na starost zmanjšali transverzalne obveznosti in bi tako v aktivnem planinstvu sodelovali dalj časa, saj moramo upoštevati, da transverzalne poti niso namenjene samo mladim planincem.

Kadar so planinci veliki prijatelji živali, se težko odločijo, o čem bi pisali. Ker se Ivo Slaviček ni odločil ne za eno, ne za drugo, je obe področji združil in nastal je

prijeten zapis srečanja s tremi domačimi živalmi v slovenskih hribovih.

18. 12. 1979 so bile Bijele in Samarske stijene razglasili za strogi rezervat. Rezervat je velik 1341,29 ha in obsega masiv Bijele Stijene s pripadajočim gozdnim področjem gozdnih gospodarstev Senj, Ogulin in Delnice. Več o tem narodnem parku piše magister Željko Kašpar iz Zagreba.

Strani, namenjene speleologiji prinašajo Kroniko raziskovanj jame Puhaličke na Velebitu, napisal jo je Hrvoje Mlinar; o speleoloških ekspedicijah piše Vlado Božič; Goran Gabrić je prispeval Malo kroniko speleologije v Dalmaciji, Tonči Radja pa piše o treh zanimivih speleoloških akcijah, V Veliki Kicljavi jami, v Špilji jami — Puhalki, ki jo je obširno opisal Mlinar in o jami Rokina bezdana.

Dve veliki fotografiji prikazujeta naše »himalajce« na sprejemu ob podelitvi priznanja za najuspešnejši športni kolektiv v letu 1979. V spremnem tekstu opozarja pisec tudi na trofejo »fair play« Vladimir Orešković, ki jo je dobil član ekspedicije Marjan Manfreda.

Komisija za transverzale, ki deluje v Zagrebu, je sestavila register vseh transverzalnih poti v Jugoslaviji in ga objavlja na zadnjih straneh revije. Razdeljen je po republikah.

B. B.

ALPINISTIČNE NOVICE

PROSTO PLEZANJE V AVSTRIJI

Prosto plezanje pridobiva v Avstriji (ponovno) svoje privrženke. Vendar se ob tem vedno bolj pogosto uveljavlja mnenje, da gre vendarle za klasično plezanje kot ga poznamo v dvajsetih, oziroma poznih tridesetih letih. Razlika med tedanjimi vzponi in sedanjimi v prostem slogu je v tem, da v prejšnjih časih ni bilo bistveno ali so uporabljali posebna pomagala ali ne, kajti višine so premagovali z najmanjšim številom klinov — mnogokrat so uporabljali celo — en sam klin.

Število klinov je nato naraščalo s številom vzponov. V kasnejših letih je pač hitrost vzponov narekovala vedno pogostejšo uporabo klinov. Tako je danes težko ugotoviti ali pomeni sedanje prosto plezanje ob uporabi modernih pripomočkov zares večjo storitev od tistih vzponov, ki jih poznamo iz zgodnjih let našega alpinizma. Naj tu omenimo dve zanimivi plezalni področji blizu Dunaja. Eno med njimi je Peilstein in leži 30 km jugozahodno od mesta. To je tako imenovani »plezalni vrtec« Dunajčanov, premore pa precej strmo

apneničasto pobočje, ki se vzpenja kakih 100 m v višino. Komite aktivnih plezalcev je tukaj postavilo pravilo, ki ne dovoljuje uporabe takih pripomočkov kot so klini — za razliko od splošnega trenda v Avstriji, saj drugod uporabljajo klinke vse preveč svobodno. Komite tudi izdaja v rednih časovnih presledkih seznam plezalnih stopenj in sicer v dveh izvodih — enega z navodili za uporabo klinov, drugega pa za prosto plezanje. Najvišja stopnja, ki jo opisujejo, je po normah UIAA 7. Drugo področje se imenuje Gesäuse in leži 250 km zahodno od Dunaja. Glavna veriga, primerjati jo je moč s Civetto, se razteza kakih 10 km v dolžino. Plezalec bo tu našel nekatere najbolj zanimive in najtežje smeri v Avstriji.

V minulem letu je bil brez dvoma največji dosežek na tem področju razmeroma »prost« vzpon v klasični severni strani Dachla, opravljen le s petimi klini. Dolžina plezalne smeri je bila 400 m, delo opravljeno z omenjenimi sredstvi pa lahko ocenimo kot šesto stopnjo, plezala pa sta Dunajčan Felix Kromer in Christian Enserer.

J. H.

50 LET ALPINIZMA V BOSNI IN HERCEGOVINI

Prek sto alpinistov in gostov iz Zenice, Mostarja, Sarajeva in celo iz Ljubljane, se je 15. marca letos udeležilo slavlja v sara-jevskem hotelu Bristol, posvečenega 50-let-nici alpinizma v Bosni in Hercegovini (1929—79).

Peter Simonetti, predsednik PZBiH, je v uvodni besedi izrazil zadovoljstvo nad tem, da je bilo prav jubilejno leto kronano z največjimi uspehi (Everest in Pamir). Kronologijo alpinizma v BiH je orisal Slobodan Žalica, medtem ko je sedaj že 70-letni Drago Šefer, ki je s pokojnim Vojom Iličem opravil prvi plezalni vzpon v steni Djeve na Romaniji, obudil spomine na sam začetek.

Sklepni del slavlja je bil v znamenju podelitve značk in priznanj. Tisti, ki so v BiH doslej izpolnili pogoje za naziv »alpinist«, teh je 68 (med njimi sta tudi Marija in Bine Kurnik, sicer člana Akademskega AO iz Ljubljane, ki pa sta dalj časa živela v Sarajevu), so dobili oštevilčene značke in diplome. Štirje so dobili zlati znak PZJ, dvanajst zlati znak PZ BiH in 17 posebno priznanje »častni alpinist«. S posebnimi priznanji so se obdolžili tudi nekaterim organizacijam (med njimi je tudi naše gla-silo) ter posameznikom (iz Slovenije ga je sprejel Franci Savenc kot predsednik Koordinacijske komisije za alpinizem PZJ),

ki so odločilno pripomogli k razvoju nji-hovega alpinizma; ta razvoj je mogoče spremljati posebno v zadnjem času.

BOSANSKO-HERCEGOVSKI ALPINIZEM

Pri komisiji za alpinizem Planinske zveze BiH je registriranih pet alpinističnih sek-cij. Delujejo pri planinskih društvih v Sarajevu, Zenici in v Mostarju in imajo približno 70 alpinistov. V letu 1978 so pre-plezali približno 440 smeri. Med temi smer-mi je mnogo ponovitev pa tudi prvenstve-nih. Posebej izstopata Davorova in Cen-tralna smer v severni steni Veleža. Višina stene je 450 metrov, ocena obeh smeri je VI, plezali pa so Naim Logić, Branimir Maltarić in Muhamed Šišić.

V Alpah so bili štiri skupine alpinistov, ali vseh skupaj 15 po številu. Bili so na Mont Blancu in na Matterhornu, naveza Naim Logić in Muhamed Gafić pa je pre-plezala Welzenbachovo smer v severni steni Lyskamma (850 m).

Branimir Maltarić in Mujo Mulaosmanović sta sodelovala v jugoslovanski odpravi na Pamir in dosegla vrh Korženevska (7105 m), smer Budonova (ocena 5 b).

Pri ponovnem obisku Alp je bila najuspeš-nejša AS Železničar. Skupino so sestavljali Ismet Mulaić, Dženinir Abaza, Redžep Gra-bus, Slobodan Pandžić in Boris Kovače-vić. Povzpeli so se na Mont Blanc, pre-

Desno Drago Šefer,
prvi alpinist BiH,
sprejema priznanje

plezali severno steno Tour Ronde; Pandžić in Kovačević pa sta preplezala še Gervasutijev ozebnik v Mont Blanc du Taculu. Jesensko tradicionalno sarajevsko alpinistično šolo je obiskovalo 45 bodoćih alpinistov.

Uspeh naše odprave na Mount Everest je okrepil ugled alpinizma tudi v BiH. Zdaj pripravljajo med drugim tudi bosansko-hercegovsko odpravo v Ande; ko pa bo rešen problem sredstev za alpinizem, pa pričakujejo še bolj pospešen razvoj in še večjo množičnost.

Muhamed Gafić
Alpinistićni razgledi 4/80

VZHODNI GREBEN HUASCARANA

»Alpinismus« 4/1980 poroća o prvenstveni smeri po 1000 metrov visokem SV razu na južnem vrhu Huascarana, ki sicer dosega višino 6768 metrov. Vzpon je opravilo osem španskih plezalcev iz Katalonije, vodil pa jih je José Maria Montfort. K samemu vzponu je še treba dodati, da so ga zaradi izrednih težav morali deloma izpeljati po vzhodnem ozebniku. Špance je med podvigom zajel snežni plaz, pri čemer so izgubili celotno opremo in večino živeža. Zato tudi niso več sami zmogli sestopa z gore, morali so počakati na pomoć.

M. A.

ALPINISTI, BODITE PREVIDNI

Tako zaćenja sestavek švicarska revija Les Alpes, marćna številka, in nadaljuje: Alpinistićna sezona je pred durmi in centralni komite švicarskega alpinistićnega društva CAS Źeli opozoriti vse alpiniste, ki išćejo v švicarskih gorah veselje in sprostitve, da lahko v gorah najdejo tudi nesrećo in

trpljenje. Dejstvo, da so zabeleŹili 206 smrtnih nesreć v švicarskih Alpah, nas sili k razmisleku in previdnosti. Na zaćetku sezone, ko so se ture komaj zaćele, se je smrtno ponesrećilo 6 oseb, 12 pa so jih v reševalnih akcijah rešili in jih hudo ranjene s helikopterjem prepeljali v bolnišnico. Źe na zaćetku zadnje zime je v Alpah moćno sneŹilo in zato se je zelo povećala nevarnost Źe od 3000 m višine navzgor. Obvezna je torej najvećja previdnost in odsvetujejo ture v zasneŹene predele brez vodnika, ki dobro pozna sneŹne razmere na terenu. Ob tem pa ne pozabimo, da tudi najboljši vodnik ne more nadomestiti dobre kondicijske pripravljenosti vsakega posameznika, ki bi morala biti temeljna obveznost za svakogar, ki se šteje za »alpinista«. Če vrhovi privlaćijo »ljubitelje« gora, morajo »ljubitelji« biti zares samo dobro trenirani alpinisti. Nihće ne sme zastaviti ture ali vzpona, ki bi presegla njegove fizićne in psihićne zmogljivosti in izkustva. Zato svetujejo, da pred vsako turo povprašamo izkušene, ki poznajo razmere in nam lahko dajo koristne napotke. Dolgih vzponov ne bi smeli niti zaćeti, če nismo preprićani, da imamo dovolj ćasa tudi za povratek, kajti nepredvidene zakasnitve lahko povzroće resne težave. Vsaka tura se mora zaćeti ob zori ali še prej in obleći se je treba ustrezno — vetrovka, volnena oblaćila in rokavice. Ko zapustimo koćo, poskrbimo, da bo oskrbnik obvešćen o naših namerah in o smeri ture. Ob spremembi vremena med turo, je bolje, da se vrnete. Prekinitev ture ni omalovaŹevanje, niti ni prizadeta alpinistova ćast, ampak je dokaz, da je alpinist vreden tega imena, ker se zaveda svojih zmogljivosti in se zavestno odpoveduje nevarnosti, za katero ve, da ji s svojim znanjem in sposobnostmi ne bi bil kos.

B. B.

RAZGLED PO SVETU

MEDNARODNI PLANINSKI ARHIV (Internationales Bergarchiv)

Nemška planinska zveza (DAV) je sklenila, da bo ustanovila mednarodni planinski arhiv, ki bi arhivsko zajel vsa pomembna podjetja v gorah našega planeta, z namenom, da bi to koristilo planincem vsega sveta. Nalogo je prevzel Toni Hiebeler. DAV prosi vse planinske organizacije, zveze in klube pa tudi vse planince, ćetudi niso organizirani, da jim pri tem pomagajo z informacijami in poroćili o ekspedicijah in zasebnih turah, o novih ureditvah, o spremembah pri prometu, skratka, o vsem, kar je vaŹno za planince oziroma je zanje

dobro, da vedo. Naslov te institucije je Mednarodni planinski arhiv (Internationales Bergarchiv) Deutscher Alpenverein, Prateinsel 5, D 8000 Mńchen, telefon 29 30 86, telex 5-22282.

SONĆNI KOLEKTORJI — ZA RAZSVETLJAVO PLANINSKIH KOĆ

V zadnjem ćasu mnogo govorimo o energiji in o tem, kako priti do cenenih virov energije. Na vidno mesto poćasi stopajo tako imenovani zbiralci (kolektorji) sonćne energije.

»Zbiralci sonca« so že našli na tržišču svoje mesto. Podobni so preprostim ploščam, na katerih so razmeščene silicijeve celice, ki so med seboj povezane. Vse to pa je prekrito s steklom, tako da so zavarovane pred vodo in mehanskimi poškodbami. Plošče so navadno velike 120×30 cm. Silicijeve celice pretvarjajo svetlobne žarke v električno energijo. Čim več je svetlobe, tem več dobimo električne energije. Pri 100% sončnosti in najugodnejšem kotu pod katerim padajo žarki na ploščo, dosežemo najboljši učinek. Ob najugodnejših pogojih dobimo tako od 50 do 150 watov na m^2 sončnih celic.

Celotna naprava pa je sestavljena takole: osnova so sončne celice, potem je tu še regulator pa baterije in napeljava. Električna energija, ki jo dobimo s pomočjo sončnih celic, gre prek regulatorja v baterije. Ko zvečer prižgemo luč, uporabljamo elektriko iz baterije, baterija pa se prazni pač odvisno od števila in moči žarnic. Možnosti uporabe:

Pretvorniki za sončno energijo so še dragi in investicija mora povrniti stroške tako, da je možnost sorazmerna s stroški.

Vzemimo za primer osnovni izračun za kočico, ki uporablja sedem svetlobnih virov. Recimo, da so stalno prižgane le tri žarnice s 15 W od 19. ure do 22. ure in od 3. ure do 5. ure.

$$\frac{3 \times 15 \text{ W} \times 5 \text{ ur}}{12 \text{ voltov}} = 18,75 \text{ h A (A na uro)}$$

Da bi pokrili te vsakodnevne zahteve, morata biti osvetljeni vsak dan dve plošči po 5 ali 6 ur. Ob lepem poletnem dnevu to število hitro presežemo. Presežena energija se zbira v akumulatorju in jo uporabimo ob oblačnih in deževnih dneh. Baterija za tako kočico mora zadostovati za 10 dni slabega vremena: $10 \times 18,75 \text{ Ah} = 187 \text{ Ah}$. To pomeni, da mora biti kapaciteta baterije 200 Ah. Osamljene kočice morajo imeti poleti poprečno vsaj 6 ur sonca na dan, da bi bila investicija gospodarna. Če bi želeli še večje udobje, lahko s transformatorji spremenimo napetost na 220 V in lahko priključimo majhen mikser, sesalec za prah, brivnik, vendar ta obremenitev ne bi smela presežati 800 W.

Edina kontrola, ki je pri tem potrebna, je preverjanje baterij, saj nam avtomatični usmernik sam ureja polnjenje in praznjenje baterije.

Prednosti so očitne: nobene možnosti ni za nesrečo, energija je zastonj vse dotlej, dokler sije sonce. To pa še ne bo kmalu ugasnilo.

V Alpah že najdemo planinske kočice, ki so opremljene s takšnimi baterijami. Koča Fründen na primer nad Kanderstegom ima »sončno centralo«. Koča ima 9 luči, telefon, TV sprejemnik in radio.

Morda tudi pri nas ni daleč čas, ko bomo začeli resneje razmišljati o uporabi tako

cenene energije, ki nam jo daje sonce, posebej še, ker gre za planinske kočice, kjer so investicije za klasično električno napeljavo lahko zelo velike.

B. B.

ALPSKI CENTER ÖAV

Desetega decembra lani so izročili namenu alpski center ÖAV.

Center je nastal iz stare Rudolfove kočice, leži pa 2350 m visoko ob Weissseeju. Preuredili so jo v izredno kratkem času — v skopih 18. mesecih.

»To naj bi bila Meka za planince,« pravijo v ÖAV. Namen in pomen tega centra pa je — razvijanje planinstva, še posebej pa šolanje članov društva v zimskih in poletnih razmerah, pouk v planinskem zdravilstvu, raziskovanje snežnih plazov, razvoj planinske opreme in planinske informacije. Spoznavali bodo nevarnosti, ki prežijo v gorah, pravila »lepega vedenja« in pa tehniko plezanja tja do druge težavnostne stopnje.

Program je zanimiv, naloge zahtevne, za trdno pa upajo, da jih bodo zmogli, saj ima novi center skoraj 20 000 m^3 prostora; na voljo imajo laboratorije, učilnice, knjižnico, raziskovalne prostore, gostinske sobe in kopališče. Za slabo vreme in za vaje imajo pod streho urejeno tudi plezalno steno.

Avstrijsko planinsko društvo bo s šolanjem svojih članov v tem alpskem centru razvijalo stike tudi z drugimi planinskimi društvi.

Prvi predsednik Luis Oberwalder je dejal: »Vse planinske sosede, društva in ustanove vabimo v naš center, naj se vključijo v naš program.«

Bojazen številnih planincev, da jim je prevelika stare kočice odvzela gorsko zavetišče, je avstrijsko planinsko društvo pregledalo s temile besedami: »Tudi povečana planinska kočica bo obdržala svojo funkcijo planinskega zavetišča. Planince in alpiniste bo sprejemala tako kakor prej in jim nudila vse ugodnosti, ki so značilne za dobre gorske postojanke.«

Gre torej za dobro stvar, pri kateri je treba avstrijskemu planinskemu društvu zaželeli pri izpolnjevanju programa tega centra vso srečo.

F. L.

POSŁANSTVO V PEKINGU

Himalajca Mike Ward in Chris Bonington sta kot posebna odposlanca Sklada Mount Everest v februarju odpotovala v Peking, kjer sta se pogovarjala s kitajskimi hribolazci. Upala sta, da se bosta dogovorila za kitajsko-britansko ekspedicijo. Jasno je, da so severna pobočja Everesta ena sama privlačnost, vendar tudi zapeljivi sedemtisočaki na tibetanskem in kitajskem ozemlju vzbujajo poželenje. Bonington in

Ward sta zato vzela s seboj seznam zanimivih gora.

Ker pač vse več in več hribolazcev dobiva dovoljenje za obiske izza »Bambusove zavese«, je vedno hujši tudi boj za najbolj popularne vrhove. Iranci in Japonci so se že podali na Everest, druga japonska odprava se pripravlja na naskok na SZ greben in na severno področje te gore. Nemški plezalci so se v minulem letu ozirali v trinajsto najvišjo goro sveta, Šišo Pangmo, doslej so jo preplezali le enkrat in sicer je ta podvig opravila 195-članska kitajska odprava leta 1964; v letošnjem obdobju od marca do maja pa naj bi močna ekipa na čelu s profesorjem Manfredom Abeleinom in plezalnim voditeljem Gunterjem Sturmom, odprla novo plezalno pot na severnem delu Šišo Pangme. Končno se bodo na Šišo Pangmo podali še Fritz Zintl, Michel Dachter (ki ima za seboj že po tri osemstisočake), Sigi Hupfauer, Gerhard Baur in Manfred Sturm. Neka ameriška ekspedicija pa načrtuje za letos visokogorsko smučarsko ekspedicijo na kitajskem ozemlju.

J. H.

NEUCHATELOISKE TEŽAVE

Klubsko leto 1979 je bilo za Neuchateloiski odsek leto upov, entuziazma; zadovoljstva in leto brezupa, zmede, dezorganiziranosti in tragedij. Ure navdušenja (svetle ure) so se izmenjavale z dnevi žalovanja. Trije pomembni dogodki so zaznamovali kroniko in prav je, da se jih spomnimo, preden

preidemo na tekoče probleme. Tako začela svoje poročilo poročevalec tega društva v letošnji tretji številki glasila Les Alpes. Neuchatelski odsek je težko prizadela izguba dveh članov, dveh tovarišev v najlepših letih, mladih, navdušenih, veselih, da živita. 10. decembra 1978 se je na smučarskem izletu, turi ponesrečil Jacques Debrot. Šest mesecev kasneje pa je na uradnem smučarskem tečaju padel čez steno Eric Balmer. Jacques je bil eden izmed stebrov odseka, zelo aktiven in eden izmed članov bodoče himalajske odprave. Izguba teh dveh članov je hudo prizadela jedro odseka. Vendar pa so našli dovolj moči, da so premagali žalost in zbrali dovolj zaupanja vase, da so delo nadaljevali. S tem so najlepše počastili spomin preminulih članov.

Skupino, ki je sestavljala himalajska odpravo, je imela na začetku leta ogromno težav. Jacquesova smrt, bil je eden izmed 8 članov odprave, je bila težak moralni udarec, obenem pa je povzročila še kup dodatnih problemov. Da bi bilo stanje še težje, pa so izvedeli, da je vrh — Rolwaling Himal rezerviran za nepalske alpiniste. Izbrali so nov vrh — Mont Sisne. Mike Cheney, vodja agencije Sherpa Cooperative Trekking, je pristal, da bo njihov zastopnik na kraju samem in najel je širdarja, ki je že dobro poznal ta predel, kamor so bili namenjeni.

7. oktobra je telegram iz Katmanduja potrdil, da so jim odobrili izbrano goro. Odprava je odšla na pot v macu 1980.

B. B.

NA KRATKO ...

PD RUŠE:

To društvo je »mlado«, saj je od 1354 članov kar 954 mladincev in pionirjev. Prihodnje leto bodo slavili 80 let delovanja. Njihova članarina je 75, 25 in 10 dinarjev.

PD IDRJA:

To društvo je vsestransko, saj aktivno sodeluje z vsemi družbeno-političnimi organizacijami v kraju. Društvo je za »Kredarico« zbralo doslej prek 9 starih milijonov.

PD TRŽIČ:

Tako kot drugod, tudi tu ugotavljajo, da domovi propadajo, ker ni dovolj denarja za redno vzdrževanje, kaj šele za prepotrebne adaptacije. Društvo oskrbuje Dom

na Kofcah, Zelenico, Dom pod Storžičem in Kostanjčevo kočjo na Dobrči. Občina je v ta namen predvidela za letos znesek 650 000 dinarjev.

PD ŽIRI:

Letos slave že 30-letnico delovanja. Svoj prapor bo razvilo 20. avgusta in sicer pri Koči na Goropekah, ki prav tako slavi 20-letnico delovanja. Dogovarjajo se z Alpino, da bi prevzela patronat nad PD.

PD LOGATEC:

Za »Kredarico« so doslej zbrali 3,5 starih milijonov dinarjev. Akcijo nadaljujejo. Aktivno je bilo predvsem v organiziranju planinskih pohodov, saj so jih izvedli lani kar 12 s 350 udeleženci.

Smučarski tečaj na Menini

Foto Ivko Poličnik

PD GORNJI GRAD:

Letos je PD Gornji grad že tretjič zapored organiziralo planinsko-smučarski tečaj na Menini. Udeležilo se ga je 21 pionirjev iz osnovne šole in nekaj mladincev.

Tečaj je zelo lepo uspel in si jih mladi planinci-smučarji še žele.

PD LOGATEC:

Bera dejavnosti tega društva:

- poudarek na množičnosti,
 - obnova markacij Notranjske planinske poti,
 - 44 plezalnih vzponov, dva zimska doma in dva v tujih gorah, 9 turnih smukov,
 - 13 izletov, 6 tradicionalnih pohodov.
- Udeležba: 350 članov in 165 mladih planincev!

PD NOVO MESTO:

Planinska skupina Drska dela od leta 1977 in vključuje 65 članov. Že drugo leto izdajajo glasilo Markacija.

PD DOL PRI HRASTNIKU:

Izdaja že četrto leto glasilo Naš planinec. Pravijo, da ga bodo v prihodnje izdajali po potrebi: V 13. številki objavljajo med drugim tele sestavke: Naš dom na Gorah bo

lepši in večji, Zbor planinske mladine v Gorah maja 1980... Objavljajo tudi natančen koledar letošnjih akcij.

PD RUŠE:

Markacijski odsek tega društva je za svoje delo v letu 1979 porabil 8 kg barve, 2 kg razredčila in 4 čopiče.

PD BOHOR, SENOVO:

Izdaja društveno glasilo Bohorski planinski poročevalec. V marčevi številki sodeluje devet avtorjev, v glavnem pa vsebuje poročila o delu, ki so bila namenjena za občni zbor.

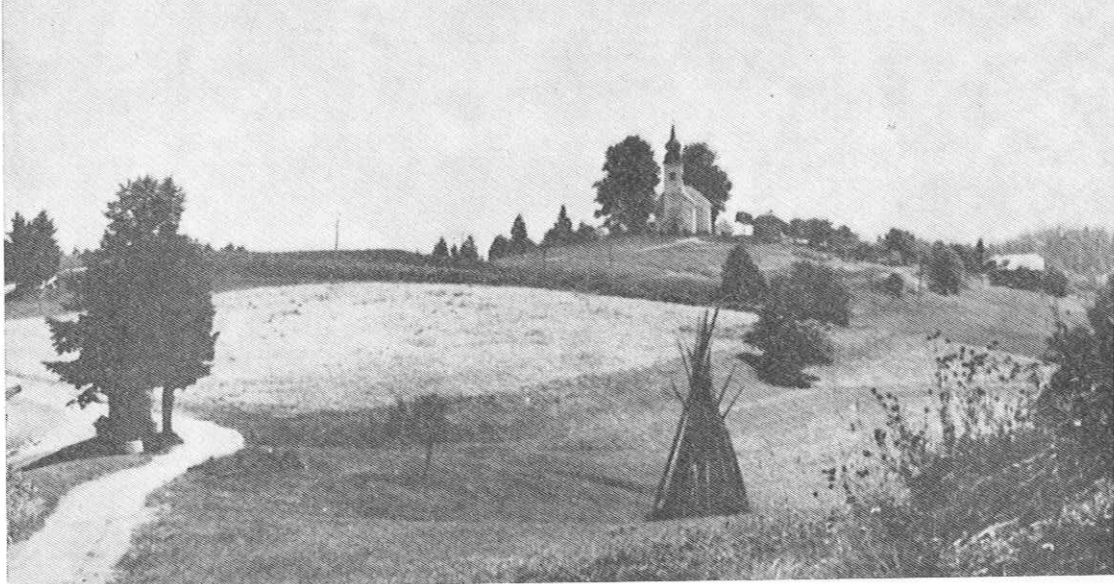
PD PTT LJUBLJANA:

Najvažnejše iz aktivnosti tega društva: dokončati delo na pripravah srednjeročnega načrta razvoja PD PTT Ljubljana za obdobje 1981 do 1985.

Tako med drugim piše v 5. številki PTT Novic v poročilu o aktivnosti tega društva.

PD TOLMIN:

Zlate značke Pionir-planinec je prejelo 222 pionirjev, planinsko šolo pa je zaključilo 22 mladincev, mladi pa so imeli tudi 20 pohodov s preko 1000 udeleženci. V okvir svoje dejavnosti žele pritegniti še več mladine.

Gora jurišev — Graška gora

Foto Marjan Kompan

PD JAVORNIK:

Sodi med močnejša planinska društva, saj vključuje 1600 članov, od tega je kar 30 % mladine. Želijo, da bi pridobili še več članov, saj je njihova članarina le 50 dinarjev za člane, za mladince pa 25, medtem ko pionirji plačajo le 10 dinarjev.

ŠE EN OBČINSKI ODLOK O ZAVAROVANIH RASTLINAH:

V pripravi je še en občinski odlok o zavarovanju rastlinskih vrst. Skupščina Nova Gorica predlaga za zaščito na območju občine naslednje vrste: ilirski mleček (*Gladiolus illyricus*), bodeča lobodika (*Ruscus aculeatus*), praprotnica venerini lasci (*Adiantum capillus-veneris*). O podrobnostih bomo poročali ob izidu odloka.

PD JESENICE:

Lanska bilanca izletov — skupno 42 s 1300 udeleženci. Alpinistični odsek, zdaj ima 41 članov; za leto 1979 ima v evidenci 432 vzponov, odpravo na Mt. Kenyjo (tam so opravili kar 73 vzponov). Oskrbujejo pet bivakov, izdelujejo pa tudi samo plezalne kline.

PD TAM MARIBOR:

Združuje 13 planinskih skupin in šteje blizu 2000 članov.

Najvažnejše iz njihovega dela:

— 18 mladinskih pohodov s 1512 udeleženci, 21 alpinističnih predavanj, 60 težavnejših vzponov... Mnogi člani imajo že značke za prehojene poti. Nadaljujejo akcijo »Kredarica«.

PD DOVJE-MOJSTRANA:

Letošnji dan planincev bo v Vratih in sicer 14. septembra v organizaciji PD Dovje Mojstrana in PZS. Organizator bo ob tej priložnosti izdal značko Dneva planincev, kot je navada doslej.

PD TOMOS, KOPER:

Društvo namerava graditi planinsko zavetišče v Bavščici. Dobro sodelujejo z drugimi PD, predvsem pa z Obalnim in z občinskim ZTKOS.

PD VELIKE LAŠČE:

To društvo drugo leto izdaja svoje glasilo z naslovom Markacije. V drugi številki 1980 je objavljen izvleček zapisnika občnega zbora:

Lani so imeli šest izletov, najbolj aktiven je bil mladinski odsek, markacijski odsek je markiral sprehajalno pot v okolici Velikih Lašč, doslej so izdali šest številk svojega glasila.

ŠALEŠKA PLANINSKA POT VABI:

PD Velenje jo je odprlo leta 1974. Dolžina — 140 km, prehodimo pa jo lahko v 33 urah. Je 21 kontrolnih točk, označena pa je z rdečim krogom z belo piko in s črko S...

Izjava enega izmed mnogih, ki so to pot že prehodili: ... Prehodil sem že mnoge transverzale, vendar mi je bila hoja po Šaleški poti v izreden užitek...

Žena iz pravljice

Foto J. Pesjak

Še enkrat: Ajdovska deklica v Prisojniku ... Takale se je »prikazala« našemu naročniku in sodelavcu Juriju Pesjaku. In še beseda uredništva: Vabimo tudi druge, da so pozorni na »čuda gorske narave«, ki jih pri nas ni malo. Fotografirajte jih, mi jih bomo z veseljem objavili. K sliki dodajte najpotrebnejše podatke o kraju in morebitno ljudsko izročilo!

TUDI LETOS BO NA TRIGLAVU GNEČA!

Priporočamo, da upoštevate tale navodila: — Če je le mogoče, naj velike skupine načrtujejo obisk zunaj največjega navala, vsekakor pa v dneh sredi tedna.

Ni nujno, da načrtujete prenočevanje v Triglavskem domu na Kredarici. So tudi ostali triglavski domovi dovolj pri roki in omogočajo obisk Triglava »z eno potjo«. — Ko imate vrh za seboj, se ne zadržujte v triglavskih planinskih domovih po nepotrebem!

Pa še to:

Tudi Triglav je gora! Zato je ustrezna planinska oprema nujna! Varujmo gorsko naravo na vsakem koraku!

IZKUŠNJE V GORAH

Mnogi planinci premalo vedo o planinarjenju. Študent na primer, ko za svoje znanje prejme šest točk, je na meji slabega, ven-

dar ima možnosti, da se poboljša. V gorah pa ni profesorjev, ki bi delili ocene. Vsak mora sam zase opraviti izpit — in to ne slabo. Preslabo pripravljen planinec bo na primer prečepel, če ga bo zalotil vihar, v kakšnem zavetju, potem pa bodo prišli reševalci in ga spravili na varno. Če pa te sreče ne bi imel, bi se utegnilo tako »čepe-nje« končati tudi s smrtjo.

Nesreče te vrste, mednje pa sodi večina od tistih, o katerih poročajo statistike, niso »usoda«. »Kdor nevarnosti ne pozna, mora biti pripravljen, da ga bo pokončala,« pravi ljudski rek. Nesreče pa so v gorah vse pogostejše — to pa upravičeno vzbuja zaskrbljenost.

Pri iskanju vzrokov za nesreče v gorah se radi ustavljamo — pri pomanjkljivi opremi; vendar pa ni zmeraj kriva nesreče zgolj pomanjkljiva oprema. V veliki meri gre pri tem tudi za pravilno rabo. Sem seveda sodita tudi neizkušenost in pa lahkomi-selnost. Vprašajmo se — kdaj postanemo izkušeni planinci? Katere sposobnosti in kakšno znanje je potrebno za izkušenega planinca? Ta vprašanja si zastavljajo tudi tisti, ki se pri planinskih društvih ukvar-jajo s planinsko vzgojo in izobraževanjem; ta vprašanja vnašajo v vsebino tečajev, srečanj, seminarjev in tako skušajo bistve-no vplivati na zmanjšanje žalostne bilance nesreč v gorah.

Namen programov v planinskih šolah je prav gotovo — »vzgajati samostojnega pla-

Planinski dom Veliki Dol — 530 m

ninca». Največja pozornost v praktičnem delu pouka velja enemu najpogostnejših vzrokov nesreče v gorah — zdrsu. Te nesreče se dogajajo ne smo na snegu, pač pa tudi na travnatem, blatnem terenu. Snov, ki obravnava te možnosti, je pozorna predvsem na tele elemente:

— Kako hoditi po različno trdem snegu, kako postavljati nogo, kako obremenjevati stopalo in podobno...

— Zbira izkušnje, da bi planinec znal sam presoditi, ali lahko prečka sneg brez dodatne opreme ali pa je za prečenje nujno potreben cepin in dereze.

— Poučuje tudi rabo cepina, derez in uči zaustavljanje s cepinom; predvsem pa je naloga, da s tem preučujemo možnosti, da do padca sploh ne pride.

Izrednega pomena je v sodobnem planinstvu oprema. Prizadevanje strokovnjakov s tega področja je prineslo že veliko dobrih rešitev. Včasih je tudi podcenjevanje opreme lahko usodno; usodno je lahko tudi, če se priložnostni planinci bolj zanašajo na svojo praviloma popolno opremo, kot pa na svoje nepreverjeno znanje in sposobnosti. Varnost, ki so si jo kupili v trgovinah s športnimi potrebščinami, je pogosto varljiva. To pomeni, da je treba na tečajih za vzgojo planincev posvetiti vso pozornost resnični vrednosti pa tudi »zmogljivosti« posameznega kosa opreme. Vzemimo si za primer — čelado. Odločilnega pomena je kdaj in zakaj je čelada nujno potrebna, pa

tudi kdaj ni potrebna, oziroma, v kakšnih primerih zelo malo koristi. Samotni planinec na primer, ki se vzpenja brez čelade, se izpostavlja manjšemu tveganju, da bo zašel v plaz kamenja, kakor pa naveza, ki prihaja za njim, saj obstaja velika možnost, da bo planinec pred njim prožil kamenje. S tem pa še ni rečeno, da tudi ta »samotni planinec« ni v nevarnosti, da bi ga zadelo padajoče kamenje. Primer nam pove le to, da je veliko bolj pomembno pravilno ukrepati v danih razmerah, kakor pa upoštevati papirnat razlago o teh rečeh iz šolskih klopi.

Na tečajih pogosto posvečamo premalo pozornosti — hoji! Ne glede na to, da ima danes prevelik odstotek planincev še vedno preslabo kondicijo, k temu dodati tudi na splošno premajhno znanje, kar zadeva hojo po gorskem svetu. Kako naj se človek znajde v brezpotju, če pa vse leto hodi samo po ravnem in po asfaltu? Hoja je bistveni element planinarjenja in je zato nujno vedeti tudi to, kaj se v telesu dogaja, ko hodimo po nevsakdanjem svetu. Izkušnje v hoji, izkušnje v ocenah razdalj v gorah pa tudi (in predvsem) izkušnje v ocenjevanju zmogljivosti — so osnovni elementi, ki pomagajo ustvariti najbolj ugodne pogoje za turo.

Zbiranje izkušenj, vzpostavljanje zaupanja med goro in planincem — to pa je tudi nekaj, kar sodi v dograjevanje planinčeve osebnosti.

F. L.

VREME NA KREDARICI V ZIMI 1979/1980

Zadnja zima (december, januar in februar) je bila na Kredarici, v primerjavi z dolgoletnimi poprečki, nekoliko pretopla (december in februar) in razen zadnjega zimskega meseca (februarja) precej namoščena.

Decembrski temperaturni popreček je znašal $-5,3^{\circ}$. Bil je za $1,8^{\circ}$ nad normalno vrednostjo (tj. dolgoletnim poprečkom). Januarski temperaturni popreček je znašal $-10,4^{\circ}$ in je bil za $1,8^{\circ}$ prehladen. Zadnji zimski mesec, februar, čigar temperaturni popreček je znašal $-7,7^{\circ}$ pa je bil za $1,2^{\circ}$ pretopel.

Ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov Kredarice. Absolutne maksimalne temperature so bile $-6,2^{\circ}$ dne 1. decembra, $-0,4^{\circ}$ dne 30. januarja in $5,9^{\circ}$ dne 9. februarja. Iz teh podatkov lahko povzamemo, da se v mesecu januarju zrak na Kredarici niti za trenutek ni ogrel nad ledišče.

Mesečni absolutni temperaturni minimumi pa so znašali: $-16,2^{\circ}$ dne 31. decembra, $-20,4^{\circ}$ dne 3. januarja in $-15,8^{\circ}$ dne 19. februarja. Popreček mesečne oblačnosti prvih dveh zimskih mesecev (december $6,2$, januar $6,0$) je bil nad normalno vrednostjo in je za oba meseca enaka ($5,5$). Februarški popreček oblačnosti ($4,6$) pa je bil občutno pod dolgoletnim poprečkom ($5,8$). Temu ustrezno je heliograf na Kredarici registriral tudi število ur s sonč-

nim sijem. Decembra je sijalo sonce na Kredarici komaj 83 ur, kar je samo 31% maksimalnega možnega trajanja. Januarja so dnevi že nekoliko daljši, vendar je heliograf registriral vsega skupaj le 95 ur sončnega sija, kar je 34% maksimalnega možnega trajanja.

V februarju, ki je sicer najkrajši mesec leta, pa je sonce na Kredarici sijalo kar 145 ur, kar je 50% maksimalnega možnega trajanja. Odsev stopnje oblačnosti po eni strani in trajanja sončnega sija po drugi je mesečna množina padavin. V decembru je na Kredarici v 12 padavinskih dneh padlo 144 mm padavin, kar je 124% normalne vrednosti za ta mesec. Januarja je padlo 110 mm padavin, v 17 dneh, kar je 112% normalne vrednosti. V februarju pa so tamkaj namerili komaj 44 mm padavin, kar je samo 46% normalne vrednosti. Ta množina padavin je padla v 10 padavinskih dneh. Vse zimske padavine predstavljajo izključno sneg. Snežna odeja je bila vse tri mesece neprekinjena, njene posamezne mesečne maksimalne debeline pa so bile 260 cm dne 23. decembra, 320 cm dne 24. januarja in 319 cm dne 2. februarja.

Iz podatkov, ki smo jih navedli in primerjali z dolgoletnimi poprečki vidimo, da zima ni bila niti posebno ostra niti preko mere založena s snegom. Prva dva zimska meseca planincem nista bila najbolj naklonjena. Ugodnejši je bil februar, zlasti njegova druga polovica, ki je bila zelo suha in sončna.

F. Bernot

POPRAVEK V PV 3/80:

V 3. številki Planinskega Vestnika je tiskarski škrt, v sestavku Leta kranjskega planinstva, pustil za seboj naslednje nerodnosti:

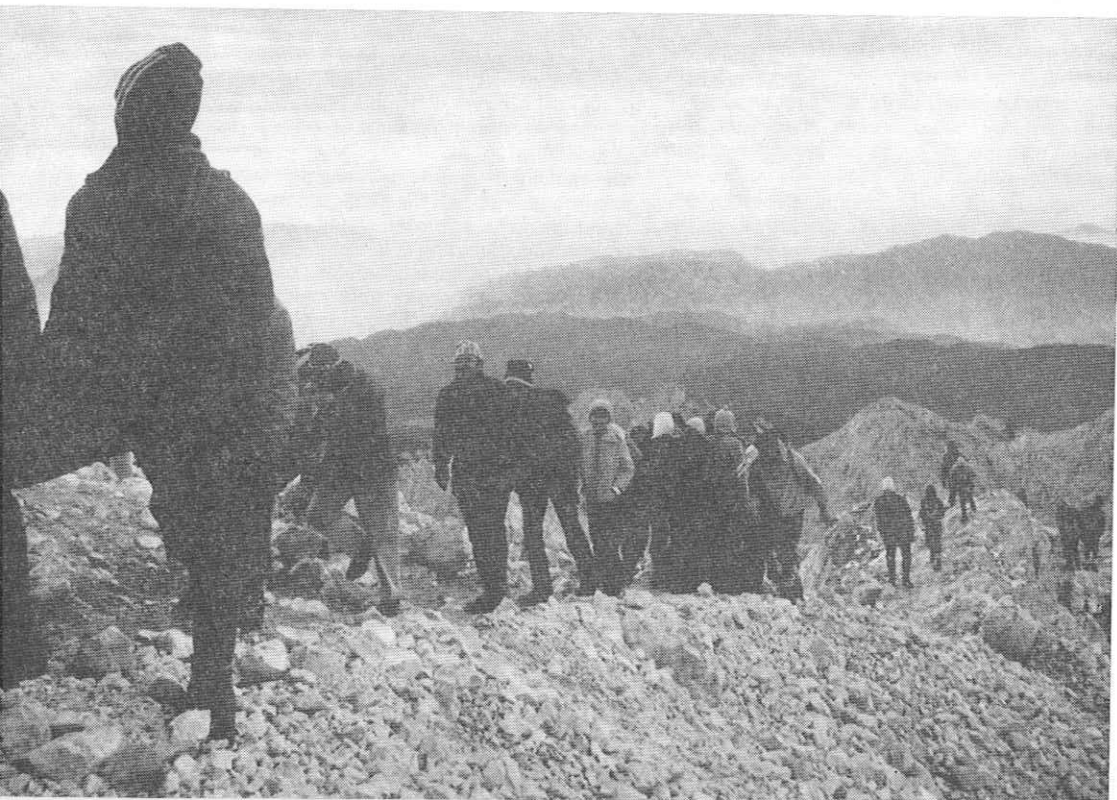
Str. 129, 9. vrstica napačno: 1900 — pravilno: 1910; str. 130, 2. vrstica napačno: 1961 — pravilno: 1970 in napačno 1967, pravilno: 1972; str. 130,

16. vrstica dodatno: Jože Koštrun, Lovro Rutar; str. 130, 20. vrstica napačno: predsednika SO Tone-
ta Štefeta, pravilno: predsednika IO Draga Štefeta;
str. 132, 11. vrstica napačno: T. Jamnik, pravilno:
P. Jamnik; str. 129. pod črto napačno: sestavek so
pripravili, pravilno: sodelovali oz. viri.

Prosimo za oprostitev, uredništvo!

Motiv z gora

Foto F. Sluga

PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK:

Miran in Olga Mihelič, prispevek namesto venca na grob pok. L. Avčin — 1000 din; Ida Filipič-Pečelin, Žiri — 50 din; Mirko Likar, Ljubljana — 100 din; Janko Martinović, Beograd — 150 din;

Nevina Prevec, Ljubljana 150 din; Tone Škrajner, Ljubljana — 150 din; Anica Žmavc, Ljubljana — 200 din; Bernard Klobučar, Ljubljana — 300 din. Skupno so prispevali 2100 dinarjev.

Uredništvo se darovalcem iskreno zahvaljuje!

Cankarjeva založba pripravlja v okviru svojega srednjeročnega programa novo reprezentativno izdajo z delovnim naslovom SLOVENSKE GORE. Učinkovitega prikaza gorskega sveta si seveda ne moremo zamisliti brez dobrih ilustracij, torej brez dobrih fotografij. Založba je že sprožila široko akcijo za zbiranje fotografskega materiala. Mogoče vas ta akcija ni dosegla, zato vam kot svojemu staremu sodelovcu pošiljamo to vabilo. Na kratko: Radi bi zbrali najboljše dosežke slovenskih fotografov s področja planinstva. Prikazati želimo naš gorski svet z najrazličnejših zornih kotov, v vseh letnih časih, v raznih vremenskih razmerah, življenje v tem svetu (človek, favna, flora) itd. Želimo se izogniti standardnim »razglednicam«, zato bomo za knjigo izbrali res samo izjemno uspešna dela.

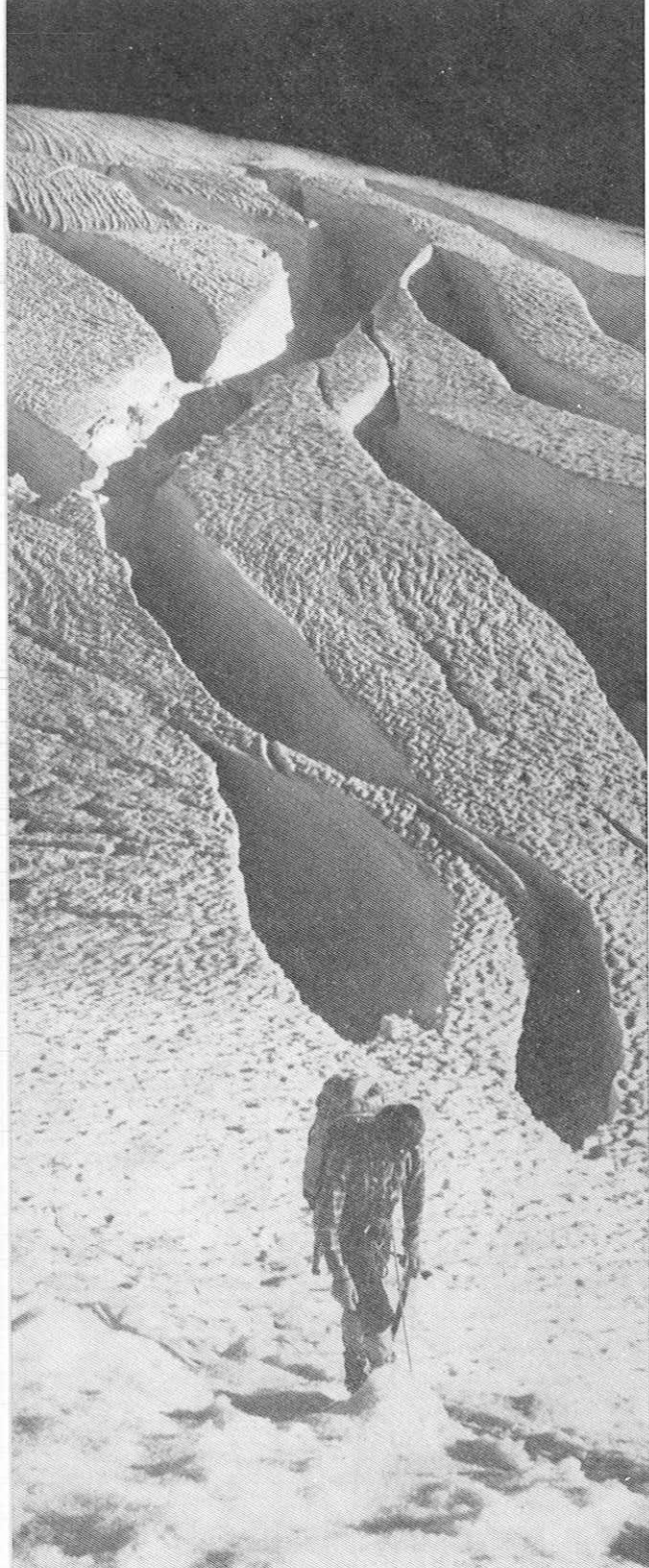
Najbolj zaželeni so diapozitivi v formatu 6×6 cm ali večji, upoštevali bomo tudi dobre in ostre posnetke v formatu 36×24 mm (leica). Črno-belih fotografij bo v knjigi samo nekaj in te bodo morale biti res enkratne (format 18×24 cm ali večji).

Vse izbrane posnetke bo pregledala posebna strokovna žirija in izbrala najboljše, ki bodo primerni za objavo v knjigi. Vsi objavljeni posnetki bodo seveda honorirani po normalnih tarifah.

Material bomo zbirali do 31. julija 1980. Po pošti ga pošiljajte na naslov Cankarjeva založba, Kopitarjeva 2, 61000 Ljubljana, če pa ga želite dostaviti osebno, se oglasite na uredništvu Cankarjeve založbe, Hribarjevo nabrežje 13, II. nadstropje. Podrobnejše informacije daje:

urednik Kazimir Rapoša, telefon 061 27-045

Zima v gorah

Foto A. Doberlet

Planinski Vestnik je v svojem dolgoletnem izhajanju vseskozi posvečal planinski fotografiji veliko skrb. Kljub temu, da se je včasih znašel v težki situaciji, fotografska priloga nikoli ni bila spuščena, ampak je bila vedno predmet posebne pozornosti. Planinska fotografija v Sloveniji je bila v vseh obdobjih organiziranega planinstva zelo kvalitetna in to tradicijo bi radi ohranjali še vnaprej. Vendar je bilo opaziti, da so avtorji posvečali največ pozornosti motivom predvsem z območja osrednjih Julijskih Alp, mnogo manj pa so bila zastopana druga območja, kot so Zahodni Julijci, Kamniške Alpe, Pohorje, pa Stajersko, Dolenjsko, Notranjsko in Primorsko hribovje. Da bi se Planinski Vestnik odprl vsem področjem širne Slovenije, ki so planinsko in alpinistično zanimiva, razpisujemo natečaj kvalitetnih planinskih fotografij, ki bi jih v naslednjem razdobju postopno objavili v PV. Pričakujemo velik odmev med planinci, saj jih je v zadnjem desetletju včlanjenih v planinsko organizacijo vedno več. Pričakujemo pa tudi raznolikost prikazanih tem z motivi iz vse Slovenije.

RAZPIS

Planinska zveza Slovenije prireja republiški natečaj za najboljše črno-bele fotografije s planinsko in alpinistično tematiko. Vsak avtor lahko pošlje do 6 fotografij velikosti 18×24 cm. Fotografije ne smejo biti kaširane. Natečaj ima tri teme:

1. Človek v gorah
2. Slovenska planinska pokrajina
3. Eksperimentalna fotografija s planinsko tematiko

Vsaka fotografija mora biti opremljena z naslovom posnetka in naslovom avtorja. Avtorji svoja dela lahko pošljejo po pošti ali prinese osebno na Planinsko zvezo Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, s pripisom na zapečateni kuverti »Za natečaj planinske fotografije«. Ne odpiraj! V ovitku mora biti tudi poseben list s seznamom vseh poslanih fotografij in z avtorjevim naslovom.

Zadnji rok je 30. oktober 1980.

Najboljše fotografije iz vseh treh kategorij bo izbrala tričlanska žirija. Rezultat bo objavljen v Delu, v rubriki »Planine in ljudje«, do 20. novembra 1980 in v januarski številki PV 1981.

Za nagrajene fotografije so predvidene naslednje nagrade:

1. tema »Človek v gorah«
 1. nagrada — 2500 din
 2. nagrada — 1500 din
 3. nagrada — 1000 din
2. tema »Slovenska planinska pokrajina«
 1. nagrada — 2500 din
3. tema »Eksperimentalna fotografija«
 1. nagrada — 2500 din

Nagrajena dela bodo objavljena v PV z običajnim honorarjem.

Uredništvo PV bo poleg nagrajenih fotografij izbralo še 20 fotografij — s pristankom avtorjev — ki bodo primerne za objavo v PV.

Nagrajene in izbrane fotografije ostanejo last razpisovalca, druge fotografije pa bo razpisovalec avtorjem vrnil.

Uredništvo PV

plošče vlaknenke

— **lesonit**

— **ultrales**

tiskane,

lakirane

lesonit plošče

dekorativni

plastični laminati

rezan les

furnir

pohištvo

lesonit

lesno kemična industrija

66250 ilirska bistrica

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE

TOZD

- brezlesni papirji in kartoni
- kartografski papir
- heliografski papir
- paus papir
- papir za filtre
- specialni risalni papir
- premazni kartoni — mat in sijajni
- fotokopirni papir
- specialni vrednostni papirji

TOZD

- samolepilni papirji
- dekor folije
- magnetkontne kartice
- specialni premazni papirji

TITOV ZAVODI LITOSTROJ

IZDELUJEMO

OPREMO ZA HIDROELEKTRARNE

OPREMO ZA ČRPALNE POSTAJE

OPREMO ZA PREOBLIKOVALNO TEHNIKO

INDUSTRIJSKA DVIGALA

OPREMO ZA INDUSTRIJO

OPREMO ZA LADJEDELNIŠTVO

NEOBDELANE IN OBDELANE ULITKE

TALNA VOZILA IN NAPRAVE

TELEGRAM: LITOSTROJ LJUBLJANA

TELEFON: (061) 556 021

TELEPRINTER: 31100

POŠTNI PREDAL: 308

LASTEN INDUSTRIJSKI TIR

